

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

TÜRKİYE NERESİ?

Burası Tanzania mı Karanfil?

ELAZIĞ DEPREMİ
Kerpiç yalanları

MUĞLA - YUVARLAKÇAY NÖBETTE
Su için, ağaç için, hayat için

ATLANTİS ADASINDAN MANZARALAR
Bat Kıbrıs bat!

YAPRAK ZİHNİOĞLU
Feminizmin güncel tarihi

ATATÜRK FİLMLERİ
Gazi ile Haki

MARTIN SCORSESE
Mali'nin ışığı, Fellini'nin "Roma"sı

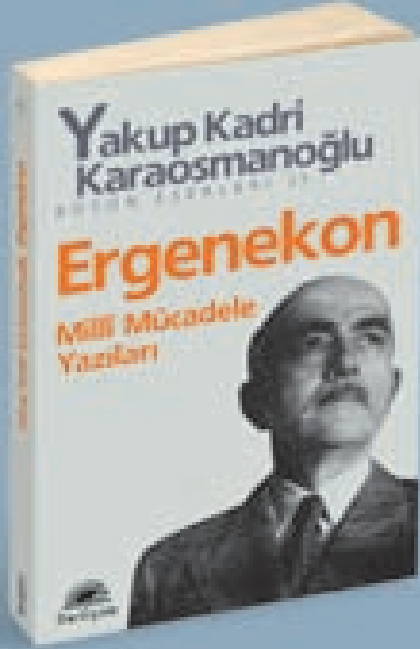
ISSN: 1307-461X

9 771307 461009

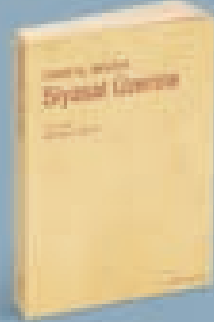
Mart 2010 kitapları...

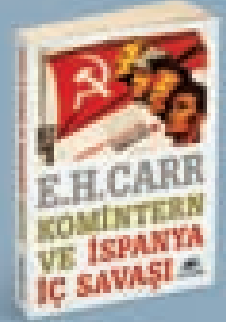
YAKUP KADRI
KARAOSMANOĞLU
Ergenekon
MİLLÎ MÜCADELE YAZILARI
Bütün Eserleri, 272 sayfa

"Ergenekon adı altında topladığım yazılar (...) Millî Mücadele sıralarında, *İkdam* gazetesinde çıkmış makalelerden bir küçük kısımdır. (...) bu yazıları, o devrin mânevî manzaralarını, ateşten bir çizgi halinde aksettiren birer küçük aynaya benzetebiliriz."

Y. K. KARAOSMANOĞLU

CHANTAL MOUFFE
Siyasal Üzerine
Çeviren: Mehmet Ratip
Politika, 152 sayfa

EDWARD HALLETT CARR
Komintern ve İspanya İç Savaşı
Çeviren: Ali Selman
Tarih, 183 sayfa

SELÇUK AKŞİN SOMEL
Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908)
İSLÂMLAŞMA, OTOKRASİ VE DİSİPLİN
Çeviren: Osman Yener
Araştırma İnceleme, 438 sayfa

ŞEYDA BAŞLI
Osmanlı Romanının İmkânları Üzerine
İLK ROMANLARDAN ÇOK KATMANLI ANLATI YAPISI
Edebiyat Eleştirisi, 431 sayfa

MEMET BAYDUR
Gözün Kahverengi Suyu
Öykü, 116 sayfa

XAVIER DE MAISTRE
Odamda Seyahat Odamda Gece Seferi
ALAIN DE BOTTON'UN ÖNSÖZÜYLE
Çeviren: Ceylan Gürman
Dünya Klasikleri, 133 sayfa

WALTER BENJAMIN
Sanatta ve Edebiyatta Eleştiri

ALMAN ROMANTİZMİNDE
SANAT ELEŞTİRİSİ KAVRAMI
Çevirenler: Elçin Gen, Mustafa Tüzel
Sanat Hayat, 194 sayfa

Benjamin'in 1919'da Bern Üniversitesi'ne sunduğu doktora tezi olan "Alman Romantizminde Sanat Eleştirisi Kavramı", erken romantiklerin sanat eleştirisi konusundaki görüşlerine odaklanan, eleştirel kuramın temel metinlerinden biri.

ANDREW KING
MATEMATİK OYUNLARI
Şekiller, Yer Bulma ve Konum Belirleme
Çeviren: Çağlar Sunay
Popüler Bilim Kitapları, 64 sayfa

POROF. ZİHNİ SİNİR
Spor, Sağlık, Yemek İçmek Proceleri
POROF. ZİHNİ SİNİR PROCERLERİ 6
Çizgiler, 80 sayfa

Kapak: Arslan Eroğlu

• Manzara	4
• Haiti, Şili, Türkiye'de deprem	8
• Yuvarlakçay'da HES direnişi	12
• Kıbrıs sular altında	14
• Karanfil ve Türkiyelilik	16
• Mavi Daktilo	19
• Roj TV serüveni	20
• ODTÜ'de özgürleşme	23
• Radyo Express	26
• Kiraat & Dumanı Üstünde	30
• Yaprak Zihnioğlu	33
• Ağır Çekim	37
• "Zorunlu Hayat"	40
• Martin Scorsese	42
• Radyo Brecht	44
• Meşin Yuvarlak	46
• Müzik Dolabı	48
• Kılavuz	50

Ahmet Gürata, Alican Tayla, Asena Günel, Arslan Eroğlu, Atalay Göçer, Aykut Kılıç, Ayşe Çavdar, Cemal Bâli Akal, Cemil Cahit, Ceylan Begüm Yıldız, Çiğdem Öztürk, Deniz Özgür, Doruk Yurdesin, Emre Pekel, Ender Ergün, Erdir Zat, Ertan Keskinsoy, Fevziçan Abacıoğlu, Firat Genç, Gökşun Yazıcı, Hakan Lokanoğlu, Haziran Düzkın, İrfan Aktan, Koray Löker, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Meriç, Nihali Ayırbir, Özay Selmo, Pelin Özer, Pınar Uygun, Ragıp Duran, Saner Şen, Sarkis Paçacı, Serkan Köybaşı, Serkan Seymen, Selçuk Oktay, Serra Akcan, Siren İdemen, Şahan Nuhoglu, Tan Morgül, Tolga Sezgin, Tora Pekin, Turgut Yüksel, Uğur Biryol, Ulus Atayurt, Yiğit Atılgan, Yücel Göktürk, Yücel Sönmez, Zeynep Nuhoglu **Baskı:** Ezgi Matbaacılık, Sanayi Caddesi Altay Sok. No:10 Yenibosna / İstanbul Tel: 0.212.452 23 02 **basım yeri ve tarihi** İstanbul, Mart 2010 **dağıtım** Doğan Dağıtım A.Ş. **yönetim yeri:** Erol Dernek Sok. no: 11 / 4 Oda 3 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks:** 0.212.251 87 67 **e-mail** expressroll@gmail.com **abonelik** expressroll@gmail.com **yıl 6 sayı 107 15 Mart 2010 imtiyaz hakkı** Bilge Ceren Sekerciler **sorumlu yazarları** müdürü Merve Erol **ilan irtibat** Özay Selmo (0.533.514 90 49) **YEREL SÜRELİ YAYINDIR. 15 GÜNDE BİR YAYINLANIR. ISSN 1307 - 461X**

Türkiye'nin tıkalı damarları

Açılım... George Orwell'in kulakları çınlasın, neo-Türkçemizin bu büyümlü kelimesini duyduğumuzda, gördüğümüzde mânâsını bilmesek de ne mânâya geldiğini biliyoruz. Bir açılma durumu var. Kapalı bir şeyler, daha doğrusu tıkalı bir şeyler açılıyor ya da açılacak. O şeyler kapalı kutular veya kapılardan ziyade damarlar galiba. "Türkiye'nin tıkalı damarları". Kürt damarı, Alevi damarı, Ermeni damarı, Roman damarı ve hatta eşcinsel damarı. Bir de tabii işçi-emekçi damarı var, ama o söz konusu değil.

Tıkalı damar çok ama, maşallah iki "aort" damarı var ki, onlar hep açık, tam açık. Biri, Türk-İslâm damarı. Sünni, erkek ve tabii ki beyaz. Diğeri, neoliberalizm damarı. Onun ne rengi var, ne dini. Ama, sadece onların açık olması yetmiyor anlaşılana. Ki, bir "açılım"dır gidiyor.

Bir dolaşım bozukluğu olduğu ortada. O tıkalı damarlar tıkalı oldukça beyne kan gitmiyor. Beyne kan gitmeyince ne muhakeme kalıyor, ne hafıza, ne de yön duygusu. Bir tür bunaklık... Bunaklıkla birlikte paranoyaklık kaçınılmaz oluyor. Dış mihraklar, iç mihraklar, bölücüler, hainler, sırtımızdan vuranlar... Bütün dünya bizimle uğraşıyor, altımızı oyuyor, yok etmek istiyor. Niçin? Biz, biz olduğumuz için.

Herkes düşman ama, stratejik bir müttefikimiz var. Ona güveniyoruz, arada bir öfkelensek de. Sam amcamız bunak ve paranoyak bir stratejik müttefik istemediği için uyarıyor: "Aç şu damarları, beynine kan gitmiyor. Yalnız beynine gitmese yine neyse, ama vücuduna da gitmiyor, güçten kuvvetten düşüyorsun. Böyle bir müttefik bizim işimize yaramaz."

Hadi bakalım açılıma. Demesi kolay. Bunca yılın tıkanıklığı nasıl açılacak? Asıl önemlisi, istenmeyen unsurlardan nasıl arındırılacak? Misal, Kürt damarı. Açarsak PKK'sı da girecek dolaşıma, DTP'si de... Misal, Alevi damarı. "Bizim Çamuroğlu" gibisi de var, İzzettin Doğan gibisi de, ama çoğunluğu "Kızılbaş", onları ne yapacağız?... Misal, Ermeni damarı. Tamam, cumhurbaşkanlarıyla el sıkışalım, protokol yapalım, ama ötesi? Azerileri nasıl satacağız? Hadi onları sattık, üzerine oturduğumuz Ermeni malı, mülkü ne olacak? Tazminat isterler, toprak isterler... Roman damarı, tamam. Kapatınız TOKİ konutlarına, olur biter. Eşcinsel damarı mı? Onu duymamış olalım. Hastalığa açılım mı olur? Maazallah, ne ah-lâk kalır, ne aile.

Açılım, iktidarın açmazı. Ne onsuz olabiliyor ne onunla. Lafını etmezse "demokratik"liğine halel gelecek, yapmaya kalkarsa gömlek değiştirmesi gerekecek. Millî Selamet gömleğini çıkarmak kolay. Ama Sünni-Türk desenli neoliberal gömlek AKP'nin "fitrat"ı, çıkarılabilir bir şey değil. Nasıl faşizan bir "fitrat" olduğu son birkaç haftanın demeçlerine bakılarak görülebilir.

Tayyip Erdoğan: "Ülkemde, 170 bin Ermeni var, 70 bin benim vatandaşım. Ama 100 binini ülkemizde şu anda idare ediyoruz. E ne yapacağım ben yann, gerekirse bu 100 binine 'hadi siz de memleketinize' diyeceğim. Niye? Benim vatandaşım değil bunlar. Ülkemde de tutmak zorunda değilim."

Ahmet Davutoğlu: "Türk halkı Hrant Dink'e de sahip çıkan bir halk. Aynı şekilde bir Türk Ermenistan'da ölseydi, Ermenistan o Türkiye bu kadar sahip çıkar mıydı?"

Aliye Kavaf: "Eşcinselliğin biyolojik bir bozukluk, bir hastalık olduğuna inanıyorum. Tedavi edilmesi gereken bir şey."

Avni Doğan: "Eee, şimdi biz onları fişliyoruz. Kırk sene onlar yaptı, sıra bizde. Yapmaya çalıştığımız bu."

Mehmet Şimşek: "Bizim hükümetimizin varsa bir hatası, özelleştirme sonucu açıkta kalan işçilerimize karşı merhamet beslemesi. Tekel çalışanlarının kamuya aylık

maliyeti yaklaşık 40 milyon lira. En az üç-üç buçuk milyon vatandaşımız bugün itibarıyla işsiz. Üç milyon vatandaşımız asgari ücretle çalışıyor. Verdiğimiz paralarda 72.5 milyonun hakkı var."

Hayati Yazıcı: "İşe (Tekel direnişine) şeytan karıştı, hani 72 buçuk millet derler ya, Türkiye'de ne varsa, buna PKK da dahil, bu işe fitne sokmaya başladı."

Tayyip Erdoğan: "O gazetelerin patronlarına sesleniyorum. 'Ne yapayım, köşe yazana hâkim olamıyorum' diyemezsin. Köşende yazanın maaşını sen veriyorsun. Yanın feryat etmeye geldiğinde, feryat etmeye hakkın yok."

Hadi bunlar "demeç". Türk Ceza Kanunu'nda (TCK), Terörle Mücadele Kanunu'nda (TMK) yaptıkları değişikliklere ne demeli? Mesela Hrant Dink cinayetinin yolunu döşeyen, birçok yazarın hayatını karartan ünlü 301'e... Mesela 2005'te TCK'da, 2006'da TMK'da yapılan değişikliklerle, "taş atan çocuklar"a kesilen cezanın alt sınırının 16.5, üst sınırının 34.5 yıla çıkarılmasına... Mesela parti kapatmaları zorlaştırmak için gereken anayasal değişikliği yapmaya yanaşmamalarına, DTP'nin kapatılmasına çanak tutmalarına... Ve mesela yüzde 10'luk barajı kaldırmaya veya indirmeye Meclis'teki sayıları elvermesine rağmen kılırları kıpırdatmamalarına... Bunlar "kronik" durumlar, bir de "akut"lara bakalım...

3 Mart'ta Meclis'e sunulan "Maden Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasansı"na göre, Başbakanlık müsteşarı tarafından oluşturulacak bir kurul -bu kurulda yatırımcı şirketlerden yetkililer de yer alabilecek- madencilik işletmelerinin kurulmasına "kamu yararı açısından" karar verecek. Yani, bir biosfer alanı endemik bitkileri barındırmayı sürdürsün mü, yoksa orada siyanürle altın mı çıkarılsın, o kurul karar verecek. 8 Mart'taki iki yasa teklifi ise (ayrıntılar Manzara sayfalarında) orman kıyımının önünü açıyor. 6 Mart'ta Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Üremeye Yardımcı Tedavi Uygulamaları ve Üremeye Yardımcı Tedavi Merkezleri" Yönetmeliği'nde, "soyu koruma" amacı ile yapılan değişikliğe göre, yurtdışındaki sperm bankasından alınan sperm veya yumurta ile hamile kalanlar hakkında, savcılığa suç duyurusunda bulunulacak ve bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açılacak. Bu yönteme başvuran anne adaylarının yanı sıra, aracılık yapan kişiler ile sperm veya yumurta veren donörü de sorumlu tutan yeni düzenleme uyarınca hastaları yurtdışındaki sperm bankalarına yönlendiren veya bu yöntem konusunda teşvik eden tüp bebek merkezleri de kapatılacak.

Şimdi, bütün bu icraatlar ortadayken, nasıl oluyor da, liberalleri geçelim, ömrünü sol düşünceye vakfetmiş isimler AKP'ye "devrimci" diyebiliyor?

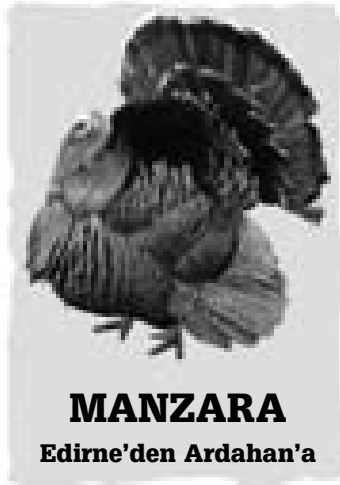
Toplumsal damar tıkanıklıkları, haliyle, bireysel hasarlar da yaratıyor. Bünyelerde bazı damarlar -özellikle de işçi-emekçi damarı- tıkalı olduğunda, başka damarlar açık olsa bile muhakeme, hafıza ve oryantasyon bulanmasını engelleyemiyor, AKP "devrimci" görünüyor.

"Yok canım, o kadar da değil" diyenler Murat Belge arşivine, yeni sol parti EDP'nin genel başkan yardımcısı Faruk Alpaya'nın geçen hafta Radikal İki'deki yazısına ("AKP'nin, muhafazakâr olmak bir yana, 'devrimci' olduğunu söylemek mümkün"), Ümit Kıvanç'ın Yeni Harman'da yayınlanan, Birikim'in sitesinde nakledilen söyleşisine bakabilir. O söyleşiden müsaadenizle tadımlık bir alıntı yapalım:

"Binlerce yasa değişti birkaç ay içinde. 500 yıl sonra bugünkü Türkiye'yi inceleyen biri 'o dönemde Türkiye'de devrim olmuş galiba' der. Neredeyse 'ulan bu devrim gibi bir şey' dedirtecek olaylar oldu."

Görüldüğü gibi, damarlar fena halde tıkanmış vaziyette. Açılım şart!

Kaygımız futbol namına

Messi'ye sert dalana insaniyet ve sanat namına küfrü basmıyor muyuz? Rooney dobi dobi koşarken kendimizi onun yerine koymuyor muyuz? Kendimizden geçtik, Barcelona ve Manchester United'la eğlenen milyonlarca insan ve yetenek küpü topçular için endişe duyuyoruz. THY, artık her iki takımın da sponsoru. "Bir uçakta iki pilotun işi ne?" diye soran yöneticileri, standartları mümkün olduğunca zorlayan çalışma koşullarıyla... Allah korusun...

Yandaş kameralar

Şimdi de dertleri bu oldu. Bedava biletler Zaman gazetesi misali havada uçuşuyor, FEM dersanesi öğrencilerine toplu seferler düzenleniyor. Ne o, birkaç yıldır Anadolu tiyatrolarını dolaşan "Eşrefpaşalılar" sinemaya uyarlanmış da, gişe rekoru kaptırılmamalıymış. "Küfürsüz komedi" diye lanse edilen, galasında başbakanı ağırlayan, TRT anahaber bülteninden reklamı yapılan filmde kabadayılığıyla tanınan mahallenin metruk camiine gelen imam, iyiliğiyle herkesi yola getiriyormuş. Siz anladınız o imamı...

Yeni nesil pehlivan

Yok, yandaki şahıs da ilk bakışta andırıyor ama, o değil. Bizimki mavi tenli, turuncu saçlı bir şey. Ama rakipleriyle kapişmadan önce şöyle bir yağlanıveriyor. Ve atıyor kendini er meydanına. Bizimki pehlivan. Cihan pehlivanı. Adı da Hakan. Yeniyetmelerin gözbebeği Super Street Fighter'in yeni karakterlerinden biri. Atari'den Playstation'a en gözde oyunlardan birine adam vermişiz. Övünen az mıdır?

KOCAELİ'NİN HALLERİ İşsizlik, 3. lig, şenlik

Türkiye Kamu-Sen, dört kişilik bir ailenin yoksulluk sınırını 2 bin 936 lira 40 kuruş olarak açıkladı. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre de Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 29 bin kişi artarak 3 milyon 361 bin kişiye yükseldi. İşsizlik oranı yüzde 13.5. Yani durumumuz berbat, memleket patlamalara gebe. Patlamaya aday şehirlerden biri de özelleştirmelerden en büyük darbeyi alan Kocaeli. İşsiz gençler geçtiğimiz hafta şehirdeki İş ve İşçi Bulma Kurumu'nu bastı. Evlerinden çıkmadıklarını söyleyen gençler, iki gün mühlet vererek dağıldı. Son istatistiklere göre 69 bin 311 işsiz yaşadığı şehrin futbol kulübünün hali

de farklı değil. Amatör düzeyler dahil Türkiye'de yılda en çok maç yapılan beş şehirden biri olan Kocaeli'nin futbol takımının 2. Lig'e düşmesi kesinleşti, gerekli maddi ve manevi desteği alamadığını söyleyen Kocaelispor başkanı Muhammer Çelik tesislerde kurulan çadırda açlık grevine başladı. Ama şehirde illâ kötü şeyler de olmuyor. Bakınız Gölcük'e bağlı Saraylı köyüne. Kadınlar erkekleri bir günlüğüne kovdular, meydanı ve köy kahvesini ele geçirdiler, kadınlara mahsus festival düzenlediler. Evet, "Şalvar Davası"na benziyor, ama bu daha barışçıl: Balonlarla süslenen sokaklarda el emeği göz nuru ürünlerini satan ve paylaşan kadınlar festivali her sene tekrarlama kararı aldı.

BURASI DA İSTANBUL Kadın sokakları

Malûm, bu memlekette kadınların yeri evleri. Kocalarının, çocuklarının yanbaşı. Sokaklar, hâşa değil. Hele geceleri, maazallah... 8 Mart'ta gündüzle yetinmeyen, geceleyin de İstanbul sokaklarını koca bir partiyle şenlendiren kadın arkadaşlarımızın mesajını naklediyoruz: "Kızıl Emma'nın 'Dans edemeyecem bu benim devrimim değildir!' sözünü, yalnızca okurken ya da düşünürken değil, dans ederken de anlamayı denedik mi hiç? 8 Mart gecesi

Tünel Meydanı'nda, saatlerce dans eden kadınların zihninde belki de Emma'ya ait bu cümleler dolanıyordu. Bütün gece sokakta dans ederek sokağın tekinsizliğine meydan okuyan kadınlar, Emma Goldman'a yüz yıl önce bu sözleri söyleten öfkeyi daha iyi anladılar. Çünkü kadınlar bu sene, geceleri, sokakları, meydanları terk etmediler, 12'den sonra büyüünün bozulduğu masalları altüst eden, yeni bir masalı yaşadılar. İstanbul'un tüm kadınlarını Tünel Meydanı'na çağıran ses, sokakların tekinsizliğinden usanmış bir kadının, her kadının sesiydi. Bu ses, 'Meydan okuyorum, meydandayım, meydan okuduklarım maruz kalmamak için geldim buraya... Yerleştiğim kente bağlanıyor, gecenin ve sokağın tekinsiz kalbinde şarkılar söylüyorum' diyordu. Gerçekten de öyle oldu..."

Bu arada ekleyelim, Ankaralı kadınlar da gece geç saatlere kadar Sakarya Meydanı'nda "geceleleri de sokakları da istiyoruz" dedi.

Tek günlük kalmaz inşallah...

MANŞETLER SATILIK Bir etik sorusu

"Punk reklamcılık" diye bir şey çıkardılar. "Punk"ı ehlileştirilmiş bir pervasızlık olarak algılıyorlar herhalde. Vaktiyle "radikal"i de öyle anlamışlardı... 7 Mart Pazarı, Radikal'in manşetinde Vitamin var: "Dünya eğitime Türkiye'den Vitamin: Türkiye'de geliştirilen yazılım dünyaya açıldı." Çocukların ders çalışmasına yardımcı olan Türk Telekom hizmeti ABD pazarına girmiş, Malezya ve Çin'den davet almış, sırada İspanya, Almanya, hatta Hindistan varmış. İnternet forumlarında hep solculuğu vurgulanan Radikal Ekonomi Müdürü Ruhi Sanyer'in

bizzat hazırladığı haberi okusanız sanırsınız ki, Türkler müthiş bir buluş yapmış, Türk Telekom'un yetkilisi de ballandıra ballandıra anlatıyor. Sayfayı çeviriyoruz, üçüncü sayfa boydan boya ilana ayrılmış, Cem Yılmaz'ın -Türk Telekom'un yüzünün- sırtışı sayfayı kaplıyor. Yani "advertorial" denen nanelerden, haber metni gibi düzenlenen ilanlardan geçtik, artık direkt manşet satılıyor. Üstelik, adı Radikal olan, meslekî ahlâk iddiaları olduğunu iddia eden bir gazetede. Gazetenin yazarlarından Nur Çintay'ın bir sonraki gün köşesinin başlığı "Bir Etik Sorusu"ydı. O soruyu evvela bu manşete doğru kurmak gerekiyor herhalde.

SAÇMALAR SAÇILDIKÇA Osmanlı'nın oyunu

Ahmet Hakan, günler sonra ilk kez sevinmiş. "Başbakan Tayyip Erdoğan'ın bir konuşmasını baştan sona gülümseyerek, katılarak, heyecanlanarak, 'helal olsun' diyerek" izlemiş. Her tarafından neşe ve hayat enerjisi yükselen bir toplantıymış. Camide saf tutan müminler arasında bile ayrımcılığa tâbi tutulan Romanlara, memleketin başbakanı, 'sizler birinci sınıf vatandaşsınız' demiş, "Romanların efendisi" değil, "hizmetkârı" olacağına söz vermiş.

Doğru, kendi çalıştığı kanallar ve gazeteler dahil, bütün medyada öyle görünüyordu. "İki göbecik atacak" Roman bulmak zor değil ne de olsa. Başbakana gelince, pehlivan gibiydi elhak. Sanki Osmanlı dile gelmiş, "buçuk" teveccüh gösteriyor, hümanizm yapıyor. Ve "saçma"lıyor. Kelime-

nin maddî anlamında. Taş yetmiyor da

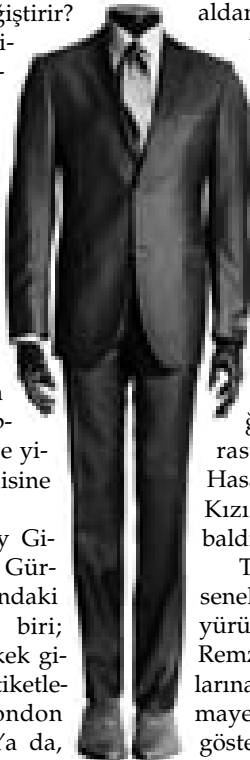
öyle bir saçma savuruyor ki, gökyüzünde kuş muş kalmıyor. Türkiye geneline yayılmış linçler unutturuluyor, kentsel dönüşümün altyapısı hazırlanıyor, dünyanın tepkisini çeken Sulukule vakası aklanıyor, bir de arada AB ülkelerine ırkçı demeye getirerek ayar veriliyor... Bu arada bir de Ermenistan'a tehdit savuruluyor: "Türkiye'de illegal çalışan 100 bin Ermeni kovarız!"

Ahmet Hakan niye sevinmesin? Mahalle büyüyor, Nişantaşı'ndan sıkılırsa, sırada ilk etapta Fener-Balat-Ayvansaray projesi var, oraya geçiverir. Sıra yavaş yavaş Tarlabası'na da geliyor. Erdoğan'ın, "ufak ufak uzayın"ın kibarçası, piarlısı. Nereye uzayacaklar? Gözden gönülden ırağa. Ne yiyip ne içecekler, hangi şartlarda barınacaklar? Serbest, nasıl isterlerse. Bu piyasada böyle. O piyasanın olgunlaşması için de şartlar var ama. İttihatçıların şartı, Ermeni kıymıydı mesela. Kara Kemal mimarlığa soyundu, millî ekonomi hasıl oldu. Şimdi de, Tayyip Erdoğan bölgesel mimarlığa soyunuyor. Yaparlar, biliriz. Tatlı dille -ve binbir üçkâğıtla- tarihsel mekânlarını terketmezse ve şehri yeni bir piyasaya bırakmazsa Romanlar, onlara nasıl bir tehditleri var, onu hiç merak etmiyoruz. - M.E.

TÜRKİYE SİLAHLANIYOR Ramsey bildiğimiz Ramsey

Sermaye nasıl el değiştirir? TMSF eliyle olabiliyor. Cem Uzan'a ait tabloların, kitabelerin, فرمانların, bilûmum antika eşyanın yeni sahibi, TMSF kararıyla, Remzi Gür oldu. Gür, bir sene önce de, memleketi Kastamonu'da değeri 4 milyon TL olduğu iddia edilen 480 dönümlük hindi çiftliğini, aynı yolla, 265 bin TL'ye almıştı. Halis Toprak'a ait Aslanlı Köşk de yine yok pahasına kendisine gitmişti.

Remzi Gür, Ramsey Giyim demek. Ramsey, Gürmen Group çatısı altındaki çeşitli markalardan biri; "takım"dan kazağa, erkek giyimi ağırlıklı. Ürün etiketlerinde Ramsey London yazıyor, aldanmayın. Ya da,

aldanın, Remzi beyde çift vatandaşlık var. Babası İngiltere'ye terziliğe gidince Londra'da kurmuşlar şirketi, '80'lerde Türkiye'ye gelmişler. Remzi Gür kamuoyu tarafından Tayyip Erdoğan'ın çocuklarının eğitim sponsoru olarak tanınıyor, yazlığında Erdoğan'ı ağırlıyor. Medyanın ağız birliğiyle en iyi Futbol Federasyonu Başkanı seçtiği Hasan Doğan, iş ortağıydı. Kızını Ali Babacan'ın baldızıyla evlendirdi.

Trabzonspor'un da bu seneki giyim sponsorluğunu yürüten Ramsey ve sahibi Remzi Gür, yeni tip işadamlarına güzel bir örnek. Sermaye nasıl el değiştirir, iyi gösteriyor.

YENİ SOL PARTİ KURULDU Buyrun oksijen çadırına

Yeni sol parti, Ufuk Uras'ın deyişiyle "solun oksijen çadırı", 13 Mart'ta SHP'yle birleşerek resmen kuruldu ve Eşitlik ve Demokrasi Partisi adını aldı, eski Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ziya Halis genel başkan seçildi. Ama daha kuruluş aşamasında epey fire de verdi. Yeni sol partinin kamuoyundaki en görünür yüzlerinin (Ahmet İnsel, Gençay Gürsoy, Aydın Engin, Oya Baydar, Fuat Keyman, Mithat Sancar) ve DSİP'in kuruluşla eşzamanlı gelen çekilme kararı ("hayal ettiğimiz parti bu değildi") ister istemez birçok soru işaretine yol açtı. Bianet'in haberine göre, partiden ayrılanların ayrılma gerekçesi "yeni partinin üç grubun koalisyonu haline dönmesi, ortak bir dil ve kimlik yaratılmaması ve Türkiye'nin eşitlik talebinin karşılanamayacağı".

DSİP Genel Başkanı Doğan Tarkan'ın açıklaması ise özellikle dikkate değer: "Kuruluş çalışmalarını dokuz aydır süren bu süreç kapalı kapılar ardında, demokratik

ve katılımcı olmayan bir biçimde ve üç grubun birleşmesi olarak kurulmakta. Bu nedenle hareketin ortaya çıkardığı on binlerce aktivisti kapsamaktan uzak."

Sızan haberlere bakılırsa, ayrılan isimlerin genel başkanlığa Gençay Gürsoy'un getirilmesini istemeleri, Alevî-Bektâşî Federasyonu'nun ise Ziya Halis'te ısrar etmesi "bardağı taşırmış".

Ufuk Uras ayrılıklar konusunda açıklama yapmazken, BDP'de yer aldığı için "şimdilik" resmen yeni partiye katılmadı. Ziya Halis, 10 Mart'ta yaptığı basın toplantısında, yeni partinin SHP, Yeni Sol Hareket ve Alevî-Bektâşî Federasyonu'nun çalışmalarıyla kurulduğunu, hedeflerinin barajı aşmak değil, iktidar olup Türkiye'yi yönetmek olduğunu söyledi ve şu vurguyu yaptı: "EDP hiçbir siyasi partinin benzeri, türevi değildir. Türkiye'de eksik olan, demokrat, sol, sosyal demokrat eksenli bir kitle partisidir."

Ne diyelim, hayırlı olsun. Öte yandan, gerek DSİP, gerekse Gençay Gürsoy ve Aydın Engin, "kapsayıcı bir sol parti" çalışmalarına devam edeceklerini açıklayarak ikinci bir "yeni" sol partinin kapıda olduğunu haber verdi.

DAVUTOĞLU TAFRASI BİR YERE KADAR Çin işi AKP işi

Haber, 2 Ocak tarihli Yeni Şafak'la birlikte İslâmcı ajanslara ve web sitelerine düşmüştü. Uygur Türkleri'nin ABD'de sürgün hayatı yaşayan lideri Rabia Kadir, Dalay Lama ile birlikte Türkiye'ye, İHH İnsani Yardım Vakfı'nın 20-21 Mart'ta düzenleyeceği "Uluslararası İnsan Hakları Sempozyumu"na katılmaya geliyordu. Daha doğrusu, Kadir davete olumlu yanıt vermişti, ama Dalay Lama'dan henüz ses yoktu.

Altı ay geriye gidelim: Şincan'da yaşanan olaylar sonrasında NTV'den Banu Güven'e konuşan Kadir, 2006 ve 2007 yıllarında iki kez başvurmasına rağmen Türkiye'den vize alamadığını söyleyince, Başbakan Erdoğan, kerhen mi, hevesle mi bilinmez -Kadir'in sözünü ettiği iki yılda da kendisi başbakandı-, kendisine vize vermekten mutluluk duyacaklarını açıklamıştı.

Sonra ne olduysa, önce sempozyumun adı değişti ve "Hür Doğu Türkistan Sempozyumu" oluverdi. Geçtiğimiz günlerde de İHH, katılımcı listesiyle birlikte programı açıkladı. Rabia Kadir'in adı programda yoktu.

Hem Rabia Kadir'in, hem Dalay Lama'nın "Hür Doğu Türkistan Sempozyumu"nda yer almasının Çin'i nasıl öfkeliendireceğini tahmin etmek için

uluslararası ilişkiler uzmanı olmaya gerek yok. Hadi Lama yüksekten uçtu diyelim, Kadir neden gelemedi acaba? Türkiye'de böyle bir sempozyumda konuşma fırsatını kaçırmayacağı kesin, çünkü burada kendi davasına yandaş bulma olasılığı çok fazla. Geriye tek bir seçenek kalıyor: AKP hükümeti, Erdoğan'ın Şincan'da yaşananları soykırım diye nitelemesinin ardından, bir de Kadir'in Türkiye'ye gelmesine izin vererek Çin malı fincan taşıyan ticaret katırlarını daha fazla ürkütmek, daha doğrusu öfkeliendirmek istemedi. Kadir'e "içinde bulunduğumuz hassas dönem" kalıbı ile başlayan cümlelerle nezaket uyarısında bulundu; Rabia Kadir de istenmediği yere gelme riskini göze alamadı.

Çin malı fincanlar memlekette girmeye devam ettiği sürece, Kadir'in girmesi zor gözüküyor.

RED KIT VAKASI VE ORMAN MEZARLIĞI

Bir imza, bin ağaç, bir gram altın

Siyasi tarihimizde ikinci Red Kit vakası, Çevre ve Orman Bakanı Veysel Eroğlu'ndan geldi: "Adalet Bakanlığı'yla protokol imzaladık ve ormanları korumak için Red Kit öykülerinde olduğu gibi mahkûmların iş gücünden yararlanmaya başladık." Hadi toplumdan tecrit ettiniz, zorunlu köle gibi kullanma hakkını nereden buluyorsunuz insanları? Devlet mahkûmları çalıştırmakla değil, onlara hakkıyla bakmakla yükümlü, bizim bildiğimiz.

Ha tabii, ormanların işi de mahkûmlara, bir de Allaha kalmış, o da var. Zira mart ayı AKP'nin hızlı bir orman tahribat planıyla başladı. Önce 3 Mart'ta "Maden Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" TBMM'ye gönderildi. Anayasa Mahkemesi'nin orman alanlarını topyekûn maden işletmeciliğine açan 5177 sayılı Maden Yasası'nın

cak eklerle sit alanlarında "gerekli koşullar" yerine getirildiğinde madencilik faaliyetleri yürütülebilecek, işletmeleri için ek tesisler yapılabilecek. İşin güzeli, tüm bu faaliyetlere verilecek ruhsatlar için artık yerel belediyeler değil, İl Özel İdareleri vasıtasıyla merkezî hükümet yetkilendirilecek.

"Orman açılımı", 8 Mart'taki iki yasa teklifiyle devam etti. Orman Kanunu'nun 93. maddesine yapılacak bir ekle önceden yasaklanmış ve Orman Müdürlüğü'ne geçen fabrika ve benzeri tesisler, 29 yıla kadar şirketlere ve özel şahıslara kiralanabilecek. Maksat, "atıl kalmalarını". Aynı gün teklif edilen "Kara Avcılığı Kanununda ve Bazı Kanunlarda Deği-

7/1. maddesini iptalinin rövanşı olarak kabul edilen tasarının belli başlı noktaları şunlar: Başbakanlık müsteşarı tarafından oluşturulacak bir kurul, madencilik işletmelerinin kurulmasına "kamu yararı açısından" karar verecek. Türkçesi, bir biosfer alanı endemik bitkileri barındırmaya devam mı etsin, yoksa orada siyanürle altın mı çıkarılsın, kararı bu kurul verecek. Kurulda yatırımcı şirketlerden yetkililer de yer alabilecek. Maden Kanunu'nun 7. maddesine yapıla-

şıklık Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ise orman alanlarında katı atık bertaraf etme ve depolama faaliyetlerinin önünü açacak. Atık alanlarıysa maden ocakları için gerekli yapı, yol, su, altyapı tesislerinden çıkacak hafriyat ve yıkıntı artıklarıyla doldurulacak. Teklifin en hayrete şayan yanıysa, ormanlarda mezarlık alanlarının da yolunu açması. Gerçi sonuçta bu üç kanun teklifiyle zaten ortaya bir "orman mezarlığı" çıkacak.

KAPİTALİZMİN YARATICILIĞI

Cafer'e bez yetmez, halı getir

Dünya Kadınlar Günü'ne tekstil sektörünün ilham verdiğini biliyor muydunuz?.. 7 Mart tarihli Hürriyet Kelebek ekine giydirilen dört sayfalık Saray Halı ilanında soruluyor bu soru. "Her ne kadar üzücü bir öykü de olsa, dokuma işçisi kadınların dramı Dünya Kadınlar Günü'ne ilham vermiştir" deniyor sorunun devamında. Ne güzel; demek ki örneğin

2 Temmuz, verdiği acıyı unutmayalım diye Hoşgörü Günü ilan edilse, bir reklam ajansı, "Hoşgörü Günü'ne otelcilik sektörünün ilham verdiğini biliyor muydunuz?" diye sorabilecek bize. Bir otel aman ne güzel buluş diyecek, bir gazete de bundan para kazanacak. Muhtemel ki bir halk da toplu delirmeye bir adım daha yaklaşacak.

Elif Köksal

Katmandu'da Ev Hali

Edebiyat / Anlatı-Seyahat, 224 s.

"1997-2008 arası Nepal'in başkenti Katmandu'da yaşadım. Dünyanın tek Hindu kralığının son on yılına, Nepal'in iç savaşına denk geldim. Sonunda Mao'cu gerillalar Kral'ı devirdi. Yeni cumhuriyetin ilk yıllarını gördüm. Günlük hayat Katmandu'da yine günlük hayatla. Alıştığımız bütün yerlerde yaşamaktan bir düzlemde pek farkı değildi. Nepal'de ama başka düzenler de vardı sanki, onlar sahiden bağıydı."

Ayşegül Sabuktay

Devletin Yasal Olmayan Faaliyetleri

SUSURLUK OLAYI'NDA HUKUK-SİYASET

KURAMINDAN BAKIŞ

Tarih Toplum Felsefe, 168 s.

Devletin hukuki sınırlar içinde faaliyet gösterip göstermediği tartışması üzer istemez devlete ve hukuka ilişkin öncüllere yastırır. Bu kitabın katkısı, önceden sözü edilen, bugün kurulan davalara konu olan bu tip olaylara nasıl bakılabileceği konusunda, hukuk-siyaset kuramından beslenerek farklı yaklaşımları ortaya koymasındır. Susurluk Olayı'nda bahsedilen raporda faaliyetleri örneklennmiş, bugün kurulan dava konusu haline gelen İTEM'e ve devletin sorgulanan diğer faaliyetlerine kuramsal alandan bakmak, belki de somut olarak kuramıya çıkan halıyla devlet hakkında düşünmek için bir yol arkadaşısı olarak görülebilir.

Engin Geçtan

Zamane

Metis Felsefe, 104 s.

Engin Geçtan bu kitabında geniş bir zaman aralığında, Türkiye'de yaşanan süreçlere sınırsız alan olan psikiyatri perspektifinden bakıyor, toplumun ve bireylerin değişimine dair değerlendirmelerde ve yorumlarda bulunuyor. Ötelle, Ofis, sıkıyönetim kurulları, persona ve gölge, dzeriklik, kimlik soruları, çocuk yalnızlığı gibi konularda sürerken, klinik deneyimlerinden gözlemler de aktarıyor.

Fatih Özgüven

Hep Yazmak İsteyenlerin Hikâyeleri

Metis Edebiyat / Öyküler, 96 s.

Fatih Özgüven'in on bir öyküsünü bir araya getiren kitap, "yarma isteği" hakkında, Sel, Açık Gözleme, Yanlış Numara, Yaz Günü Tango, Can Dostu, Diken, Aşk Kölesi, Aramızdaki Hava, Cumartesi, Bıyık Oda ve Son Hikâye. Özgüven'in her zamanki şaşırtıcı üslubu ile son derece parlak ve bizzat da "çarpan" hikâyeler.

metis

Genel Dağıtım PUNT

Çekirgeler ve akbabalar

Üst üste, üç büyük afet yaşadık. Önce, dünyanın bağımsızlığını kazanan ilk sömürgesi Haiti’de –büyük devletler için bir yeniden yapılanma fırsatı... Sonra Şili: Daha şiddetli, daha az kayıplı bir sarsıntı... Ve nihayet Elazığ: Binlerce yılın mirası “kerpiç”i suçlayan Erdoğan, krizden fırsat çıkardı, TOKİ’yi işaretle... Üç depremin gösterdiği üç duruma bakıyoruz...

Haiti’deki deprem, bu depremi Orta ve Güney Amerika’daki egemenliğini yeniden tesis etmek isteyen ABD, genelde de Batı için iyi bir fırsat oldu. Açıkçası, depremin Batılı ülkelere “yararları” konusundaki genel çerçeve, Ömer Madra’nın Naomi Klein ile Açık Gazete’de yaptığı söyleşide ve Sedef Arat Koç’un 23 Ocak tarihli Radikal’deki yazısında tüm yetkinliğiyle çizilmiş durumda. Yine de, eklenebilecek iki ayrıntıdan söz edelim: İlki, IMF Başkanı Dominique Strauss Kahn’ın ocak sonunda yaptığı bir konuşmada, Haiti’nin yeniden kalkındırılması için Marshall Planı’na atıfta bulunması idi: Batılı ülkelerin Haiti’deki meramının en kısa özeti. İkincisi ise, ocak sonundan bu yana bir gelişme: ABD’deki birkaç inşaat firması, Haiti’nin kukla başkanı René Préval ile temasa geçip inşaat işlerini bağlamaya başladılar bile. Bu firmalardan AshBritt, Bush yönetimi tarafından Katrina Kasırgası sonrası “temizleme” çalışmaları için 900 milyon dolarlık bir sözleşmeyle ihya edilmisti. Diğer firma DRC ise, Haiti’deki ABD Büyükelçiliği binasını inşa eden firma.

Ancak asıl iş, yıkım sonrası çalışmaları değil, Haiti’nin yeniden inşa edilmesi çalışmaları olacak. Eski ABD Başkanı Bill Clinton ve hatta George W.

Bush, Obama tarafından Haiti’ye “yardım işlerini” koordine etmeleri için göreve çağrıldılar. İkincisinden henüz ses seda yok –bir web sitesindeki okuyucu yorumu, kendisi hakkında dünyanın ne düşündüğünü çok iyi özetliyor: “Zavalı Haitililer, önce kasırga atlattılar, sonra başlarına deprem geldi, şimdi bir de üzerine Dubya’yı mı göndereceğiz?..” “İnsanî” ortamlarda boy göstermeyi çok seven ilki ise, göreve koşturarak talip oldu ve Haiti’nin yeniden inşası için ABD olarak üzerlerine düşen her şeyi yapacaklarını söyledi.

Haiti, çekirge istilasına uğramış bir tarla idi; deprem, yıkımın son halkası oldu. 12 Ocak’taki depremden henüz bir hafta sonra, Kanada Hükümeti, Haiti’nin Kanada Büyükelçisi’ni çağırarak

Asıl iş, yıkım sonrası çalışmaları değil, Haiti’nin yeniden inşa edilmesi olacak. Sivil toplum örgütlerinin şirket çıkarlarının değil, Haitililerin gereksinimlerinin ön plana alınması çağrıları her zaman olduğu gibi gözardı edilecek.

ülkenin yeniden inşası çalışmalarının liderliğini üstlenmek istediklerini belirtti. En erken davranan akbaba Kanada olsa da, diğer ülkeler de bu isteği dillendirmekte çekinmediler. Sonuçta, Birleşmiş Milletler’in 31 Mart’ta New York’ta dü-

zenleyeceği “Donör Ülkeler Konferansı”nda pazarlıklar yapıp kozlar paylaşılacak. Öyle görünüyor ki, sivil toplum örgütlerinin konferansta şirket çıkarlarının değil, Haitililerin gereksinimlerinin ön plana alınması çağrıları her zaman olduğu gibi gözardı edilecek.

Allende’nin “Koruyucu Ruhü”

Haiti’den bir buçuk ay sonra, 27 Şubat günü, deprem bu kez yakın tarih boyunca “çekirgelerden” nasibini almış başka bir Latin Amerika ülkesini, Şili’yi vurdu. Şili, bundan yarım yüzyıl önce, 9.5 Richter ölçeğiyle sallanmış, deprem ve ardından gelen tsunamide 3 bin kişi ölmüştü. Bu kez 8.8 Richter ölçeğinde bir depreme maruz kalan Şili’de –ki bu, Haiti’den 500 kat güçlü bir deprem demek– ölü sayısı yaklaşık 300’de kaldı. Peki nasıl oldu? Wall Street Journal yazarı Bret Stephens’a göre, Friedman sayesinde. Askeri darbeden sonra “şok doktrini”ni uygulamak için koştura koştura Şili’ye giden Friedman’ın marifetlerini Express okuyucusuna anlatmaya gerek yok. Ama Stephens’a göre (Wall Street Journal, 1 Mart) Şili yurttaşları, yaşamlarını Friedman’ın neoklasik uygulamalarına borçlu: “Milton Friedman’ın koruyucu ruhu Şili’nin üzerinde dolaşıyor. (...) Friedman sayesinde ülke, başka bir yerde küçük bir kıyamete dönüşecek bir felaketi ucuz atlattı. Şilililerin tuğla, Haitililerin ise hasır yapılarda yaşaması bir rastlantı değil. (...) Her sınıftan –şu anda gerçek bir şokla baş eden– Şilili, kendilerine önce depremden kurtulmanın, sonra da yaşamlarını yeniden yoluna koymanın yordamını öğreten Friedman hakkında, Klein’dan farklı düşünüyorlar.”

Stephens, Klein’dan ayar almak için

çok beklemedi. İki gün sonra The Nation'daki yazısında Klein, Stephens'in yanlanını yüzüne vuruyordu:

"Stephens'a göre, Friedman'ın ve namılı 'Şikago Boys'un diktatör Pinochet'ye uygulattığı kökten serbest piyasa kuralları, Şili'nin dünyanın en sıkı bina inşaatı yasalarına sahip, müreffeh bir toplum olmasının nedeni... Bu teorinin büyük bir sorunu var: Şili'nin depremlere dayanıklı bina yapımını kurala bağlayan modern sismik inşaat yasası, 1972'de kabul edilmişti. Yani Pinochet'in ABD desteğiyle düzenlediği kanlı darbeden bir yıl önce. Yani, yasa için övgüyü hak eden biri varsa, bu ne Friedman, ne Pinochet; ancak Şili'nin demokratik yöntemlerle seçilmiş sosyalist Başkanı Salvador Allende (aslında bu övgüyü birçok Şilili hak ediyor; çünkü bu yasa, 1930'da çıkarılmış ilk yasanın geliştirilmiş bir versiyonu).

Daha da önemlisi, yasanın, Nixon'un Allende 1970'teki seçimleri kazandıktan sonra önayak olduğu sıkı ekonomik ambargonun tam ortasında kabul edilmesi. Yasa, '90'larda, yani Pinochet ve Şikago Boys gücünden düşürülüp demokrasi yeniden tesis edildikten sonra, güncellendi. Eh, bunda da şaşılacak bir şey yok. Paul Krugman'ın da belirttiği gibi, Friedman bu tür yasaları kapitalist özgürlüğün önünde bir engel olarak görüyordu. Şilililerin hasır evler yerine tuğla evlerde yaşamasına gelince, Stephens'in darbe öncesi Şili hakkında hiçbir şey bilmediği anlaşıyor: 1960'ların Şili'si, kitadaki en iyi sağlık ve eğitim sistemine sahipti, endüstri gelişkin, orta sınıf ise geliyordu. Şilililer devletlerine inandıkları için Allende'yi projeyi bir adım öteye götürmesi için seçmişti."

Darbeden ve Allende'nin ölümünden sonra, Pinochet ve Şikago Boys, Şili'nin kamusal varlığını yerle bir etmek için ellerinden geleni yaptılar: Kamu iştiraklerini birer birer elden çıkarıp, malî ve ticarî düzenlemeleri kaldırdılar. Devasa bir servet yaratıldı, ancak ne pahasına: '80'lerin başında, Pinochet'in uyguladığı Friedman reçetesi sayesinde, endüstri çöktü, işsizlik on kat arttı, ve derme çatma yerleşimlerde patlama yaşandı. Yolsuzluk ve borç öyle düzeylere ulaştı ki, 1982'de, Pinochet, Şikago Boys danışmanlarını kovup malî kurumların bazılarını yeniden kamulaştırdı. Tanıdık geliyor, değil mi?

Neyse ki, Şikago Boys Allende'nin yaptığı her şeyi altüst etmeyi beceremedi. Ulusal bakır şirketi Codelco bütçeye doğrudan kaynak aktaran bir kamu kurumu olarak kaldı, böylece Şili'nin ekonomisi sıfırlanmadan kalabildi. Ayrıca Allende'nin katı bayındırlık yasalarına da dokunamadılar. İşte bu, herkesin müteşekkir olması gereken bir 'ideolojik hata'."

Kerpiç neyin simgesi?

Şili'deki depremden yaklaşık on gün sonra, 8 Mart sabahı dört buçukta, Elazığ - Kovancılar'daki malûm deprem oldu. 41 kişinin öldüğü 6 şiddetindeki depremin ardından, suçlu bulundu: Kerpiç. Önce Başbakan Erdoğan "Bu bölgenin yerel mimari anlayışı kerpiç yapılanmadır. Bu kerpiç yapılanmanın da ne yazık ki tabii faturası, bedeli ağır olmuştur" deyiverdi. Ertesi günkü ga-

zetelerin başlıkları ise evlere şenlikti: "Kerpiç depremi", "Kerpiç yuttu", "Kerpiç 6nda kaldık", "Üstü kerpiç 6.0 ölüm". Halbuki 11 Mart tarihli Radikal'deki Ece Seçil Şahin imzalı haber, kerpicin tek başına bir ölüm / yıkım nedeni olmadığını, İTÜ'deki model kerpiç evin mimarlarından Prof. Bilge Işık'ın ağzından aktarıyordu: "Yatay hatıllı kerpiç yapılar, depremde çatlasalar da ölümle sonuçlanacak büyük hasarlara neden olmazlar. (...) Yıllar önce insanlar usta-çırak ilişkisiyle kerpiç evler yapıyorlardı. Usta-çırak ilişkisi koaptuktan sonra binalar hatalı olmaya başladı. Gelecekteki yegâne doğru malzeme kerpiçtir. Hiçbir şiddette depremde yıkılmaz, en fazla çatlar. Biz bunu test ettik. Kerpiç binaları sağlamlaştırmak için, çatısındaki toprak ağırlığı azaltmak gerekir. Çatının taşıyıcı sistemini iyileştirmek lâzım."

Yukarıdaki bilimsel görüşleri ve gazete başlıklarını yan yana koyduğunuzda, basın kerpiç düşmanlığına, ancak "kerpicin yalnızca kerpiç olmadığını" kavradığınızda akıl erdirebilirsiniz. Kerpiç, isteyeninin istediğini atfedebileceği bir simge: Kemalist yazarlara kalırsa, aşiret yapısının, nevezuhur İslâmcılara kalırsa Kemalizmin unuttuğu köyün, liberallere kalırsa başarısız modernleşme projesinin... Ancak Kovancılar'daki deprem ve ardından kerpicin hedef tahatasına konması bir kez daha yüzümüze vurdu ki, bu ülkedeki tüm siyasî yakla-

Kovancılar'daki deprem ve sonrası, TOKİ'ye ve temsil ettiği sisteme, İstanbul'daki olası bir deprem ve sonrasındaki "mühendislik" çalışmaları için muhteşem bir kerpiçsiz prova olanağı sunuyor.

şımların ortak paydası, kalkınmacılık. Kalkınmacılığın bu ülkedeki yeni başat aktörü ise, adından da anlaşılabilirliği gibi, Adalet ve Kalkınma Partisi ve onun kamusal yaşamımıza yeni haliyle tanıttığı Toplu Konut İdaresi. Başbakan Erdoğan, yukarıda aktardığımız cümlesinin hemen ardından şunları söylüyordu: "Bu bölgemizi şüphesiz ki çok daha farklı bir şekilde imar etmek için de süratle Toplu Konut İdaremize gerekli talimatları verdik. Şu anda Toplu Konut İdaremizden de arkadaşlarımız bölgede çalışmaları yapmak üzere bugün oraya intikal edecekler."

TOKİ neyin simgesi?

TOKİ, AKP göreve geldikten sonra bambaşka bir misyonla tanımlanıp Türkiye'nin "kentsel dönüşüm"ünün başat aktörü oluverdi. Bunun temel nedeni, makro-ekonomik: Türkiye'nin temel ekonomik ve siyasî dinamiklerinin arındaki temel sektör, her zaman inşaat olageldi. İnşaat, hem beslediği yan sektörler, hem de spekülasyona izin veren yapısı nedeniyle, neoliberalizmin ihtimam eylediği sektörlerden biri. Meclis'teki en kalabalık iki meslek grubundan birinin 3M olması (mühendis, mimar, müteahhit) boşuna değil -diğeri

avukatlar. Türkiye'deki tarım sektörünün AKP ile birlikte darmadağın edilişinin sonuçlarından biri, yeni bir göç dalgasının şehirlere, hem de bu kez yalnızca üç büyüklere değil, kır nüfusunun çeperlerinde yerleşik olduğu tüm şehirlerle akmaya başlaması oldu.

TOKİ'nin gücüne bir örnek verelim: Kovancılar depreminden hemen bir gün sonra Resmi Gazete'de onaylanan yasa, TOKİ taşınmazlarının vergiden muaf olmasını sağladı. Hoş, TOKİ'nin ayrıcalıklı bir krallık haline gelmesi, 2004 yılına kadar gidiyor: 5 Mayıs 2004'te çıkarılan, bir hafta sonra Resmi Gazete'de yayınlanan "Toplu Konut Kanununda (...) Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", imar yetkisini belediyelerden alıp TOKİ'ye teslim ediyor, belediyeler muhtelif "kentsel dönüşüm" projelerinde -yasa bunu Gecekondu Dönüşüm Projesi olarak adlandırıyor- yalnızca bir onay mercii, TOKİ'yi ise ülkenin inşaat dinamiklerini elinde tutan bir krallık haline getirmişti.

Alaturka Şok Doktrini

Krallık dedik, abartı sanılmasın: Dayattığı mimarinin kimin hangi yaşam standardında yaşayacağına nasıl karar verdiğini, Express'in 89. sayısındaki (Kasım 2008) "getto ithalatı" dosyasında okuyabilirsiniz. TOKİ, AKP'nin temsil ettiği alaturka neoliberalizmin en etkin figürü: Konut yaparken kente göç edenlere "şehirlilik" öğretiyor; çeperlerdeki potansiyel öfkeyi ve öfkelerini konutlarla ıslah ediyor; Sulukule gibi projelerle hem Romanların "kent kültüründen nasibini almasını" sağlıyor, hem de İstanbul'da yepyeni turizm temelli rant alanları açıp "müteşebbis"i mutlu ediyor. Kısacası, başkanının pek bir muhabbet duyduğu cemaatin dilinden konuşursak, TOKİ bu memlekette "toplum mühendisliği"nin esas oğlanı.

TOKİ'nin bu kadar mühim misyonları varken, işi başından aşkınken, başbakanın TOKİ'nin boyuna göre hayli küçük kaçacak ölçekteki yeniden yapılanma işlemleri için tereddüt etmeden TOKİ'yi göreve çağırması neyin nesi? Bu taşın hedeflediği iki kuş var: İlki, TOKİ'nin Sulukule gibi yerlerde kaybettiği kamusal yüzünü geri alabilme fırsatı. Depremden iki gün sonra Hürriyet gazetesinin cemaat transferi Eyüp Can, TOKİ Başkanı Erdoğan Bayraktar'a övgüler düzdüğü yazısına şu başlığı atıyordu: "Geceleri hırsından ağlayan adam!" (İmam ve cemaat arasındaki ilişkiyi istihza ile anımsamadan olmaz.) İkinci kuş ise, Haiti'den buralara uçup geldi. Neoliberalizm dersine uzun süredir harıl harıl çalışan AKP, her krizin bir fırsat olduğunun farkında. Kovancılar'daki deprem ve sonrası, TOKİ'ye ve temsil ettiği sisteme, İstanbul'daki olası bir deprem ve sonrasındaki "mühendislik" çalışmaları için muhteşem bir kerpiçsiz prova olanağı sunuyor. Bu irkiltici prova, umalım ki gerçekliğe dönüşmesin.

Ertan Keskinsoy

Philipp Misselwitz ve Can Altay küratörlüğünde
4. Uluslararası Rotterdam Mimari Bienali (IABR)
“Açık Şehir: Biraradalığı Tasarlamak”
ortaklığında üç sergi:

Açık Şehir Forum
Tim Rieniets
ortak küratörlüğünde

Sığınma
Mimarlar, planacılar,
sanatçılar ve
aktivistlerden gelen
eleştirel projeler ve
konuşmalar

Bas Princeen - 5 Şehir
Portfolyosu
İstanbul, Beyrut,
Amman, Kahire ve
Dubai'den fotoğraflar

Açık Şehir Open City İstanbul

12 Mart – 9 Mayıs 2010

Açılış: 12 Mart 2010 Cuma 18.30
Launch Event: Friday, 12 March 2010 from 18.30

DEPO / Tünel Deposu
Lütfi Handoğlu Caddesi No.12
Telefon: 31425 İstanbul
www.depoistanbul.net

Three exhibitions curated by Philipp Misselwitz and
Can Altay in cooperation with the 4th International
Architecture Biennale Rotterdam IABR
“Open City: Designing Coexistence”:

Open City Forum
curated with
Tim Rieniets

Refuge
Critical projects and
positions by architects,
urbanists, artists and
activists

Bas Princeen - 5 Cities
Portfolio
Photographs from
Istanbul, Beirut,
Amman, Cairo and
Dubai

Destekleyiciler / Made possible by:

City of Rotterdam
art and Culture

Hollanda Kralliyeti
Dışişleri Bakanlığı

Ministry of Culture and Tourism
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Fonds
de la Culture Française

White House Fund for
Culture and Democracy

ETH

Department of Architecture
and Urban Planning

IABR
INTERNATIONAL
ARCHITECTURE
BIENNALE
ROTTERDAM

Su için, ağaç için, hayat için nöbet!

AKP hükümeti, elindeki bütün kurum ve kurullarla, Türkiye'nin sularına gözünü dikmiş durumda. En ufak dereleri dahi hidro-elektrik santraller için kullanmak uğruna ne hukuk dinliyorlar, ne vicdan. Karadeniz'den Akdeniz'e memleketin dört bir yerinde süren kıyımdan Muğla - Yuvarlakçay da nasibini aldı. Ama köylüler, delillerin karartılmaması için 24 saat nöbette...

Türkiye'nin su yatırımlarının önemli bir ayağını enerji ihtiyacı oluşturuyor. DSI verilerine göre, günümüz itibarıyla Türkiye'de 172 adet hidroelektrik santral işletiliyor. Bu santraller 13 bin 700 MW'lık kurulu güce ve ekonomik potansiyelin yüzde 35'ine karşılık gelen 48 bin GWh yıllık ortalama üretim kapasitesine sahip. Buna ilave olarak 8 bin 600 MW kurulu güç ve toplam potansiyeli yüzde 14 olan 20 bin GWh yıllık üretim kapasitesine sahip 148 hidroelektrik santral (HES) de inşa halinde. Geriye kalan 72 bin 540 GWh/yıl'lık potansiyeli kullanabilmek için ileride Türkiye'de 1418 hidroelektrik santral (HES) yapılacak ve santrallerin toplam sayısı 1738'e çıkacak.

Yukarıdaki rakamların aslında anlattığı şu: Türkiye'nin hemen hemen tüm derelerinin kullanım hakkı HES yapılmak üzere özel sektöre devredildi. Bu nedenle bugün Anadolu'nun nice dağında HES yapımı için önce yollar açılıyor, iş makineleri doğanın ıssız köşelerine kadar ulaşıyor. Dağ deliniyor, uzun ve içinde kamyonların gezebileceği kadar büyük tüneller açılıyor. Dağın içinden çıkan taş ve kayalar, suyu alınacak derenin yatağına dökülüyor. Dere ezilip büzüülüyor. Sonra da derenin suyu daha yatağına hiç ulaşmadan yüksek bir noktada yakalanıyor ve tünele veriliyor. Dere suyunun çoğu daha yatağını bile görmeden yerin altından döne döne ve hızla tünelin öteki ucuna ulaşıyor. Bu esnada üretilen elektrikle, çok uzaktaki fabrikalar çalışıyor. HES yatırımını yapan şirketin sahibi servetine servet katıyor. Buna karşın, o derenin kenarında doğan çocuklar deresiz büyüyor, köyünü terk ediyor, alabalıklar ölüyor, hayvanlar susuz kalıyor, ağaçlar, bahçeler kuruyor...

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın himayesinde yürüten bu kıyım, deresine sahip çıkanların direnişini de beraberinde getiriyor. Doğudan batıya, kuzeyden güneye Türkiye'nin dört bir yanında insanlar derelerine sahip çıkarak HES inşaatlarına karşı direniyor. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri ise Muğla'nın Köyceğiz ilçesinin Beyoba Beldesi'ndeki Yuvarlakçay'da yaşanıyor. Tekel işçilerinin direnişiyle hemen hemen aynı döneme denk gelen, ancak ne hikmetse gazetecilerin sürekli ziyaretine karşın basında bir türlü yer bulamayan Yuvarlakçay'da yediden yetmişe bütün yöre halkı gece gündüz derelerini ve kesilen ağaçlarını bekliyor.

13 Mart'ta 100. gününü dolduran Yuvarlakçay direnişi için Yuvarlakçay Koruma Platformu sözcülerinden Murat Demirci'ye Kulak veriyoruz...

Günlerdir derenin başında yaşlı-çocuk nöbet tutuyorsunuz. Bir yandan, kesilen ağaçları davada delil oldukları için koruyorsunuz, bir yandan da şirket gelmesin diye derenizi bekliyorsunuz. Bu direniş nasıl başladı?

Murat Demirci: Öncelikle belirtmem gerekiyor ki, bu direnişin doğmasında, daha önce Express dergisinde yayınlanan, Karadeniz'deki hidroelektrik santrallerine karşı direnişin anlatıldığı röportajın büyük katkısı oldu. O röportajdan çok şey öğrendik ve öğrendiklerimiz bizi burada nöbet tutmaya kadar götürdü. Yuvarlakçay'daki hareket, köylülerin 12 Aralık'ta bize anıt ağaçların kesileceğini bildirmesiyle başladı. Köylüler de konuyu kamulaştırma ya-

zılarından öğrenmiş. Düşünsenize, size bir gün bir mektup geliyor. Mektupta diyorlar ki, "sizin portakal bahçenizi, tarlanızı, ahırınızı kamulaştırdık. Bunun karşılığında parayı şu hesaba yatırdık. Gidin, paranızı alın." Siz yokmuşsunuz gibi... Sorulmuyor, bilgi verilmiyor... Bu sudan faydalanan 14 bin kişi var, bunlar yok sayılıyor, yoklarmış gibi davranılıyor. Haberi alınca, 70-80 kişiyle Dalyan'dan buraya geldik, kooperatif başkanıyla görüştük. Onu ağaçları kesmemesi için ikna etmeye çalıştık, çünkü bu, hidroelektrik santrali projesinin başlaması anlamına gelecekti. Kooperatif başkanı söz verdi, ama sözünde durmadı. Ertesi gece gelerek anıt ağaçları kestiler. Toplamda bine yakın ağaç kesildi. Bunun üzerine biz de köylülerle birlikte buraya geldik.

Hidroelektrik santraller karbon salınımı olmadığı için çevreci yatırımlar olarak nitelendiriliyor ve destekleniyor. Buraya geldiğinizde nasıl bir

Düşünsenize, bir mektup geliyor. Diyorlar ki, "bahçenizi, tarlanızı, ahırınızı kamulaştırdık. Bunun karşılığında parayı şu hesaba yatırdık. Gidin alın." Siz yokmuşsunuz gibi. Bu sudan faydalanan 14 bin kişi yok sayılıyor.

Murat Demirci

manzarayla karşılaştınız?

“Yuvarlakçay’da santral yapılacak, bu nedenle ağaç kesiliyor” dendiğinde ilk önce inanmadım. Bu bölgeyi bilen biri olarak “yok artık, buradaki bir avuç suya da santral mi yapılır” dedim. Gelip kesilen ağaçları görünce gerçek olduğunu anladık. Burada on-yirmi yıllık ağaçlardan bahsetmiyoruz. Bu ağaçlar burada yaşayanların dedesinden, atasından kalan ağaçlar. Yaşları 100-300 yıl arasında değişen otuz ağaçtan on tanesi kesildi.

Yapılmak istenen HES’in çok kârlı olacağı mı düşünülüyor?

Buradaki santrali yapacak firma, Akfen Holding’e bağlı Beyobası Enerji. Yuvarlakçay HES kâğıt üzerinde 3.4 megavat kurulu güce sahip olacak. Uzmanlar Yuvarlakçay’ın enerji üretimi için son derece verimsiz olduğunu söylüyor. Yuvarlakçay’ın kapasitesi 3500 saniye/litre. Köylü şu anda Yuvarlakçay’dan 1500 saniye/litre su kullanıyor. Pınarköy, Zeytinaları, Hambükü, Araplar mahallesi, Uzuncabük bu suyla tarım yapıyor. Yetkililer köylünün

AKP milletvekili Hıdır’la toplantı yaptık, bilgilendirdik. Çevre ve Orman Bakanı’na ileteceğini söyledi. Meclis’te konuşma yaptı, firmanın ne kadar hassas olduğunu, bölge halkının kışkırtıldığını, projenin ne kadar faydalı olacağını anlattı.

mağdur edilmeyeceğini söylüyor. Yani sözde bu 1500 litreyi köylüye vermeye devam edecekler. Buna ek olarak firma 500 litre suyu da can suyu olarak yatağına bırakmak zorunda. Geriye 1500 litre/saniye su kalıyor. Bu suyla ancak 1 megavat enerji üretilebilir. Bu da bir köyüm tüketimine denk geliyor neredeyse. Bütün bunlar, bu santralin ne kadar anlamsız ya da söylenen yalanların ne kadar büyük olduğunu ortaya koyuyor. **Peki sizce bu ısrar neden?**

Burası içilebilir nitelikte bir su. Elektrik üretimi için son derece verimsiz. Özel Çevre Koruma statüsüne rağmen bu firmaya buraya santral yapma izni veren zihniyet başka bir projeye de verebilir. Daha önce bu tür örnekler yaşandı. Bölgede suyu şişeleyp satan büyük firmalar var. Suya sahip olma süresi bir yıl, beş yıl, on yıl değil, 48 yıl 2 ay. Ve

suyu kaynağından alıyorsunuz.

HES projelerinde halkın bilgilendirilmesi gerekiyor. Akfen şirketi bu amaçla buraya hiç geldi mi?

Şirket gelmiş gitmiş, ama gören yok. Bir toplantı yapıldığı söyleniyor. Muhtar ve azaları katılmış. Başka da bilen yok. Belediye başkanımız “gelin, projeyi anlatın” diye şirketi davet etti. Firmadan gelen yanıt “biz nasılsa izinleri aldık, gelmemize gerek yok” oldu.

Peki sonrasında süreç nasıl gelişti?

12 Aralık’ta köylülerle bir protesto yürüyüşü yaptık. Sonra imza topladık. Santrali istemediğimize dair 1450 imza aldık. Bu imzaları valiliğe, kaymakamlığa, üniversiteye, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bölge Koruma Kurulu’na bir dilekçe ile ilettik. Bu şekilde Yuvarlakçay Koruma Platformu’nun çatısı oluştu. Platform oluşuktan sonra bir işbölümü yaptık. Köylüler burada kalma kararı aldı. Çadırlarını kurdular.

Niçin böyle bir karar aldı köylüler?

Burada kesilen anıt ağaçlar koruma altındaydı, bunların kesilmesiyle suç işlendi. Burası, Özel Çevre Koruma Bölgesi. Aynı zamanda bulunduğumuz Topgözü mevkii, Anıt Ağaçlar Topluluğu olarak Anıtlar Kurulu tarafından tescil edildi. Ayrıca, koruma statülerine göre Yuvarlakçay’ın 500 metre sağ ve solu koruma altında. Köylüler, balkonu yarım metre dışarı çıktı diye kendilerine ceza yazan Özel Çevre Koruma’nın santrale nasıl izin verdiğini anlayamıyorlar. Bu ağaçlar şu anda süren dava açısından delil niteliğinde. Bu nedenle dava sonuçlanana kadar buradan gitmemesi gerekiyor ağaçların. Bu ağaçların kaybolması ve alanın temizlenmesi, santrali yapacak şirketin de buraya gelmesi anlamına geliyor. Köylüler sularından olacaklarını düşünüyorlar, biliyorlar ki bu ağaçlar gittikten sonra Orman Genel Müdürlüğü bölgeyi firmaya teslim edecek. Köylüler bu işe daha ba-

YUVARLAKÇAY DAVALARI AVUKATI BERNA BABAOĞLU

Doğa şirketlere bırakılır mı?

Bu dosya nasıl geldi önünüze, Yuvarlakçay’ın hukukî mücadelesi nasıl başladı?

Berna Babaoğlu: Bu dosya 12 Aralık’ta geldi. Köylüler Yuvarlakçay’da hidroelektrik santral yapılacağını haber verdiler. Konuyla ilgilenmeye başladık. İlgilendikçe de, hukukî usûlsüzlükleri görmeye başladık. Burası Özel Çevre Koruma (ÖÇK) bölgesi. ÖÇK, 383 sayılı bir karamameye kurulmuş bir kurum. Görevleri de, özel koruma bölgesi olarak ilan edilen bölgelerin varlığının korunması ve devamının sağlanması. Yani biyolojik çeşitlilik açısından korunmaya değer olan bir bölgenin gelecek nesillere aktarılmasını sağlamakla görevli bir kurumdan bahsediyoruz. Yuvarlakçay’da, orman örtüsünün, hayvanların, bitkilerin, akarsuların korunmaya değer olduğu ÖÇK tarafından tescillenmiş ve yasal güvence altına alınmış bulunuyor. Buna karşın, ÖÇK kendisine verilen görevleri yerine getirmeyerek dos-

ya üzerinden HES projesine izin vermiş. Yani HES’in buradaki canlılara etkisi ne olacak, araştırmamış. Bölgeye gelip anıt ağaçlara bakmamış, orman örtüsüne bakmamış. Biz de yürütmeyi durdurma istemli 17 iptal davası açtık. Bir kısmı Köyceğiz Dalyan Çevre Koruma Birliği’nin açtığı davalar, bir kısmı da köylülerin açtıkları.

Dava sayısı neden bu kadar çok?

İşlem sayısının çokluğundan ve kurumların üzerlerine düşen yasal yükümlülükleri yerine getirmemesinden kaynaklanıyor. Örneğin, Anıtlar Kurulu bir kararla üç konuyu düzenlemiş. Bizim her üç düzenleme hakkında da dava açmamız gerekiyor. Dolayısıyla bir karar için üç iptal davası açıyoruz. Özel Çevre Anıtlar Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, Pınarköy’e verilecek su miktarını belirlemiş. Bunu belirleme yetkisi olmadığı için bu karara dava açtık. Anıt ağaçlar için Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma

Berna Babaoğlu

şından dur demek, firmanın buraya gelmesini önlemek için buradalar. Buraya zarar verecek kimseyi buraya sokmaya kararlılar.

Platformun girişimlerinden bugüne kadar herhangi bir sonuç aldınız mı? İmzalarımızı verdiğimiz Muğla Üniversitesi'nden son derece olumlu bir geri dönüş aldık. Geldiler, bölgede inceleme yaptılar. Santralin yapılacağı Topgözü mevkiinde daha şimdiden doğanın ciddi tahribata uğradığını, bölgenin toprak yapısının değiştiğini, bölgenin katledildiğini belirten bir rapor verdiler. Elektrik Mühendisleri Odası da verdiği raporda projenin yanlış olduğunu dile getirdi. Valiyi ziyaret ettik, ancak ne dilekçelerimize ne de taleplerimize yanıt alabildik. Valiliğin basın aracılığıyla yaptığı açıklamalar var sadece. Bu açıklamalarda bütün izinlerin alındığı, her şeyin yasal olduğu, firmanın kesilen ağaçların on katı kadar ağaç dikeceği belirtiliyor. Ayrıca, bütün partileri buraya davet ettik. İktidar partisi bizi insanları kıskırtmak ve konuyu siyasî platforma çekmekle suçladı. Defalarca derdimizi anlattık, din-

lemediler. İl Genel Meclisi Toplantısı'na gittik. AKP milletvekilleri "sizin yanınızdayız, ama siz kıskırtılıyorsunuz, diğer partilerin dayatmasıyla buraya geliyorsunuz" dediler. Bunun üzerine köylüler çileden çıktı ve toplantıyı terkettik. İlginçtir, firmanın avukatlığını Muğla'da avukatlık da yapan AKP İl Başkanı üstlenmiş durumda. Onun dışında Muğla milletvekillerinin biri hariç hepsi geldi. Ankara'da sesimiz olacaklarını söylediler. AKP milletvekili Mehmet Nil Hıdır ile toplantı yaptık, kendisini bilgilendirdik. Konuyu Çevre ve Orman Bakanı'na iletteğini söyledi. Bir gün sonra Meclis'te konuşma yaptı, bize söylediklerinin tam tersini söyledi. Firmanın ne kadar hassas olduğunu, bölge halkının kıskırtıldığını, ağaçların çürük olduğu için kesildiğini, projenin ne kadar faydalı olacağını anlattı. Tam bir hayal kırıklığına uğradık.

Köylülerin talepleri neler, ne zamana kadar buradasınız daha?

Köylüler çok net. Bu proje iptal edile-ne ve ortadan kalkana kadar burada olacaklarını söylüyorlar.

Söyleşi ve fotoğraflar: Yücel Sönmez

Gece gündüz Yuvarlakçay'ı bekleyen 90 yaşındaki Ayşe Dalgıç: "Su bizim canımız. Suyumuzu vermeyecezs. Suyumuzu bekleyooz. Ağaçları vermeyecezs. Suyum için, torunlarımız için, bütün insanlar için buraya gele-yom. Bu su getti mi, bizim de işimiz bitti. Bu su gece rüyamda, gündüz ha-yalımda. Çok gücüme gidiyo. Ankara'da imza atıyoolar, geliyoo bir şirket, bu su benim diyoo. Allah 90 yaşında benim buraya gelmeme neden olan bunların belalarını versin, ne deyyimm. Aha bu su için gece gündüz dua, bu suyu almak isteyenlere de beddua edeyoom..."

Yüksek Kurulu'nun aldığı bir ilke kararı var. İlke kararına göre anıt ağaçlar sadece kuruduklarında yerlerinden çıkarılır ve yerine yenisi dikilir. Yani ağaç kesmek gibi bir yetkisi yok. Ancak Anıtlar Kurulu kesilmesine karar vermiş. Buna karşı da dava açtık. Çevre ve Orman Bakanlığı'na karşı bir dava açtık. Bu dava ÇED muafiyeti kararıyla ilgili. HES için Çevresel Etki Değerlendirmesi gerekli değildir kararı verilmiş. Bu kararın iptali için dava açtık. Böyle bir karar için özel olarak araştırma yapmaları, arazi üzerine güncel somut veriler toplamaları gerekiyor. Bunu idarenin kendisinin yapması gerekiyor. Yani şirketin insafına bırakılmaz bu. Ardından orman tahsisine de dava açtık. Daha da açacağımız davalar var. Toprak Koruma Kurulu'nun bir karar var, tarımsal alanların HES amaçlı kullanılabileceğine dair. Onun da iptalini isteyeceğiz. İl Trafik Kurulu'nun yollarla ilgili bir karar var, onun da iptalini isteyeceğiz. Bir de ÇED Yönetmeliği var. Değişen yönetmeliğe göre, eskiden lisans almış olan şirketlerin yapacağı projeler ÇED muafiyeti kararlarını koruyor. Böyle bir yönetmelik maddesinin anayasaya, yürürlükteki mevzuata aykırı olduğunu düşünüyoruz. Onun

için de bir yönetmelik iptali davası açacağız.

Yok etme kararını almak bu kadar kolay-ken, kurtarmak neden bu kadar zor?

Yürütmenin çıkardığı yasalar ve yönetmelikler, çevreyi korumayı değil, çevreyi yok edenleri kollama yönünde çalışıyor daha çok. Konu çevre olunca koruma bir süsten ileri gitmiyor. Çevre hukukumuzda "kırleten öder" anlayışı hâkim. Yani verilen zarar parasal olarak giderilir. Doğaya verilen zararın parayla giderilemeyecek olduğu görmezlikten gelinir. "Yuvarlakçay'da Akfen şirketi ağaç kesti, ama on kat fazlasını dikecek." Böyle bir sayısal karşılaştırma var. Halbuki sayısal bir zarardan çok, buranın özelliklerini kaybetmesi gibi bir zararlar karşı karşıyayız. Her çevre olayında aynı yaklaşımı görüyoruz. Doğaya verilen zararın geri dönüşü yok. Bir diğer ciddi sorun ise, bu davaların çok uzun sürmesi. Örneğin, buradaki etkinin ne olacağına ilişkin bilirkişi raporlarını görmek bir yılı alacak. Yerel mahkemeden karar çıkması bir buçuk, iki yıl. Yani 2012'ye doğru belki yerel mahkemeden bir karar çıkar. O karar Danıştay'a gönderilecek. Muhakkak temyiz edilir, ya biz temyiz ederiz ya karşı taraf. Oradan dönmesi üç-dört

yılı bulur. Bu sürede şirket buraya gelip çalışma yapabilir.

Bu süreçte köylüler nasıl bakıyor?

Halk daha çok suyuна sahip çıkıyor. Çünkü su onlar için her şey. Kullanma suyu da, içme suyu da, sulama suyu da Yuvarlakçay. Yuvarlakçay'dan kullanımları sınırlandığında asla bugünkü gibi yaşayamayacaklar. Yani yoksullaşacaklar. Pazara götürdükleri ürün azalacak. Bunu gördüğü için halk canla başla konuya sahip çıkıyor, şirketin buraya girmesini istemiyor. Bilinç düzeyi çok yüksek. Çok uyumlu bir çalışma içindeler. Onlarla aynı amacı paylaşıyoruz.

Karadeniz'deki mahkemeler tarafından son dönemde HES projeleri aleyhine kararlar alınmaya başladı. Bu kararların Yuvarlakçay'a yansımaları olur mu?

Dava dilekçelerimize Karadeniz mahkemelerinden çıkan kararlar ekliyoruz ve etkili olmalarını umuyoruz. Karadeniz'de yaşanan bir gerçek var. Zararları görülmeye başlandı HES'lerin. Oradaki yargıçlar kararlarında konuyu çok iyi inceleyip çok iyi anlatabiliyorlar. Bu karar ve görüşler bizim için de emsal teşkil ediyor.

Bat Kıbrıs bat!

Art arda yaşanan iki sel felaketi Kuzey Kıbrıs'ta kirli çamaşırları su yüzüne çıkardı. Express "anavatan"ın aynası haline gelen "yavru vatan"dan bildiriyor...

Kuzey Kıbrıs'ta, şubat sonuna denk gelen haftasonu futbol maçları oynanmadı. Sebep, aşırı yağış, yani hava muhalefeti. Ancak, yaklaşık 50 km uzaktaki bir başka stadyuma iki Rum takımı hiç sorunsuz çıktılar. Kuzey'deyse takımların, hakem kadrosunun ve seyircilerin stada ulaşmaları bile mümkün değildi. Anayollar kapalıydı, telefonlar çalışmıyor, birçok bölgeye elektrik ve su verilemiyordu. Sel önüne çıkan evleri oturulamaz hale getirirken, otomobilleri sürükleyip götürmüş, köprüleri yıkıp geçmişti.

Lefkoşa'daki Dr. Burhan Nalbantoğlu Devlet Hastanesi'nin zemin katları sular altında kalırken, yoğun bakımda aydınlatma mumlarla sağlanıyordu; sel suları altında jeneratör de çalışmıyordu zira. İki günde yedi hasta hayatını kaybetti. Yetkililerin "kaybettiklerimiz çok yaşlı ve kronik hastalardı" şeklindeki "zaten öleceklerdi" mânâsında yorumlanabilecek açıklaması gerilen sınırları daha da zıplatırken, herkesin sorduğu soru aynıydı: Bütün bunlar neden oldu?

"Felaketin sebebi arsızlık"

Bir ay içinde yaşanan ikinci sel felaketi-ydi bu. Kısa süre önce, Güzelyurt bölgesi benzer bir doğal afet yaşamış, yaralar sarılamamışken, bağımsız son Türk devleti ikinci kez sular altında kalmıştı. Güzelyurt için bir açıklama vardı: "Rum, baraj kapaklarını açtı, bizi boğdu." Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat, bu iddiayı yalanladı. Başbakan Derviş Eroğlu ise, devlet kanalı BRT'de yaptığı konuşmada ön-

ce Rum tarafının baraj kapaklarını açıp açmadığı konusunda yorum yapamayacağını söyledi. Ama arkasından, geçmişte barajın Rum tarafında, Trodos Dağları'nın güzergâhında yapılmasının ve Rum tarafındaki baraj suyunun KKTC'de iskân edilmiş bölgelere doğru verilmesinin "büyük bir insanlık ayıbı" olduğunu eklemeyi de ihmal etmedi! (Bu arada: İddiaları tekrarlayan Güzelyurt Belediyesi, taşkına sebep olan dere yatağının üzerine yakın geçmişte yüzme havuzu inşa etmişti.)

Ancak ikinci selde baraj gibi bir baha-nenin yokluğu işi biraz zora soktu. İstanbul'da artık gelenekselleşen su taşkınla-

2002–2007 arasında Kıbrıs'ın kuzeyinde yaşanan inşaat patlamasında yapılan bina sayısı, 1974–2002 arasında yapılanın sekiz katıydı. Bu imar izinlerini kim vermişti? Dere yataklarını kim değiştirmişti ya da kapatmıştı?

rında mağdur olan yerleşim bölgeleri için kullanılan kilit sözcük burada da geçerli: Dere yatağı! Son yirmi yılda inşaat yapılmadık alan, yatağı değiştirilmemiş, önü kapatılmamış dere yatağı, yangınların ardından imara açılmamış ormanlık alan, delinmedik dağ kalmamıştı. (Denktaş zihniyeti, 1995'teki büyük orman yangınında Rum tarafından gelen yardım teklifini geri çevirmiş, "Rumun itfaiyesi söndüreceğine, yansın gitsin" demeye getirmişti!)

İlk iki günün şoku atlatıldıktan sonra sıra karşılıklı suçlamalara geldi. Bu imar izinlerini kim vermişti? Dere yataklarını

Kuzey Kıbrıs'ta üst üste yaşanan iki sel felaketi hayatı felç ederken adanın güneyi afetlerden pek etkilenmedi

kim değiştirmişti ya da kapatmıştı? Venedikliler ya da yakın tarihlerde Britanya Sömürge Valiliği tarafından inşa edilen taş köprüler ayakta kalırken yıkılan bu köprüleri kim inşa etmişti? Tahrip edilen bitki örtüsü nedeniyle toprağın suyu tutma kapasitesi azalınca, yağış sonucu oluşan büyük su kütlesi dağlardan aşağıya akıp gelmiş, doğanın binlerce yılda oluşturduğu su yolları villalarla kesildiği için denize kavuşamamanın belisini insanlara ödetmişti. Sorunun tespiti kolaydı da, sorumlusunu bulmak o kadar kolay değildi.

Yaklaşan cumhurbaşkanlığı seçimleri sebebiyle, kimse fırsatı kaçırmadı, suçlu siyasî rakiplerinin üzerine atacak belgeleri basına servis etti. Ancak, son on yılda ülke yönetiminde sorumluluk almamış kimse de yoktu. Cumhurbaşkanı Talat "hiçbirimiz masum değiliz, felaketin sebebi insanların arsızlığıdır" açıklamasını yaptı. İkinci sel felaketinin müsebbibi olarak görülen Lefkoşa - Ortaköy yönündeki derenin yönünün değiştirilmesi ve imara açılması için Bakanlar Kurulu kararının altında başbakan unvanıyla kendi imzası mevcuttu. Dere yataklarından birine inşa edilmiş Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı mensubu subaylara ait villaların kimin bilgisi dahilinde yapıldığı bir türlü çözülemezken, Girne'de dere yatağına inşa edilen beş yıldızlı casinolu otellerden birinin kurdelasını bizzat Tayyip Erdoğan kesmişti.

Türkiye'nin alt bölgesi KKTC

Su baskını İstanbul'daki benzerlerinden ayıran bir fark var. İstanbul'da sadece dere yatağına yapılan gecekondular mağdur olduğundan, hadiseyi televizyondan izleyen çoğunluk "yapmasalar-mış" deyip geçerken, burada "uygunsuz" inşaatla sahip olmayanlar da mağdurdur. 2002–2007 arasında yaşanan inşaat patlamasında yapılan bina sayısı, 1974–2002 arasında yapılanın sekiz katıydı. Annan Planı'nın gündemde olduğu dönemde ekonomi tamamen inşaat sektörü üzerinden dönmeye başlamış, Türkiyeli kaçak işçilerin yetmediği noktada İrlanda'dan bile işçi gelir olmuştu. Annan Planı'yla bu inşaatların uluslararası düzeyde ilgi göreceği beklentisi gerçekleşmeyince, binalar elde patladı.

Bu arada, Rum Meclisi'nde alınan "Garanti Anlaşması'nı artık tanımama kararı"na karşı KKTC Meclisi'nden (örneğine pek rastlanmayan bir şekilde) oy birliğiyle "Garanti Anlaşması'ndan vazgeçilemez" kararı çıktı. Tayyip Erdoğan, "Kıbrıs'tan asker çekebiliriz" açıklamasını yaptı. AİHM'nin Kuzey Kıbrıs'ta kalan mallarının kullanım hakları için tazminat talebiyle kendisine başvuran Rumlara önce KKTC'de kurulan Mal Tazmin Komisyonu'na başvurmaları gerektiğini söylemesi büyük şaşkınlık yarattı. Cumhurbaşkanlığı için Talat'la yarışacak olan Başbakan Derviş Eroğlu, "bu diplomatik zaferin KKTC'nin tanınması mânâsına geldiği" mealinde konuştu. Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin yayın organı konumundaki Yeni Düzen gaze-

tesiyse, Eroğlu'nun Mal Tazmin Kurulu'nun CTP hükümetince kurulduğu günlerde "bu kurulu kuranları hainlikle suçladığı" konuşmasını yayınladı. AİHM'nin gerekçeli kararını baştan sona okumaya zahmet edenlerin dikkat çektiği konuya başkaydı: AİHM, KKTC'yi tanımıyor, Kıbrıs'ın kuzeyini Türkiye denetimindeki bir alt bölge olarak tanımlıyor ve Mal Tazmin Kurulu'nu Türkiye'nin iç hukuku olarak kabul ediyordu.

Bu hengâmede seçim sath-ı mailine girilmişken, bomba patladı: Eroğlu'nun Ulusal Birlik Partisi'nin ağır toplarından (son kurultayda genel başkanlık için delegeler oylarının yüzde 38'ini alan) Lefkoşa milletvekili Tahsin Ertuğruloğlu cumhurbaşkanlığına adaylığını açıkladı. Mânâsı çözülemeyen bu eylemin nelere yol açacağı bilinmiyor. Ertuğruloğlu'nun seçimlerde ne kadar oy alacağını tahmin etmek de zor. Ama Eroğlu'na büyük darbe indireceği kesin. Ertuğruloğlu, parti tüzüğü uyarınca UBP'den ihraç edilecek. Ama, iktidardaki UBP'nin milletvekili sayısının düşmesi tek başına iktidar olmasının önünde de bir engel. Sırada bir koalisyon telâş da var yani.

Eroğlu, Ertuğruloğlu'nun kendisi cumhurbaşkanı olunca başbakan olarak partinin başına geçirileceği hususunda imzalı belge istediğini, reddedilince bu yola gittiğini açıkladı. Ertuğruloğlu bu açıklamanın gerçeği yansıtmadığını söyledi. Ama tabii ki özellikle sağ kesimde bunun bir AKP-ABD planı olduğu yollu komploteorileri mevcut. Ertuğruloğlu'nun adaylığından önce Ankara'yı ziyaret ettiği de biliniyor. 14 Mart Pazar günü, logosunun altında "Emek En Yüce Değerdir" ibaresi yer alan CTP'nin yayın organı Yeni Düzen gazetesi, Ertuğruloğlu röportajı ve "Kral Çıplak" manşetiyle çıktı. Ertuğruloğlu kendisini UBP'den değil, ancak DEP'ten (Derviş Eroğlu Partisi!) ihraç edebileceğini söylüyordu. Bir de çağrısı vardı: Erdoğan ve Gül'ün, yoğun programları arasında kendisine 45 dakika ayırmalarından gereken mesajı çıkarılmalıydı. Annan Planı'nın referanduma sunulduğu dönemde AKP hükümetini yerden yere vurduğu hatırlatılırdıysa ("Gerekirse silahlanır, Beşparmak Dağları'nda direnişe geçeriz!" bile demişti) cevabı hazır: Bugünkü şartlar farklıydı, AKP artık "ver-kurtulcu çizgide" değildi.

Son seçimlerde seçmenin gazabına uğrayan partisi CTP'den ayrılmak hem de solun genel aday havası yaratabilmek için bağımsız aday olan Cumhurbaşkanı Talat bu gelişme karşısında mutluluğunu gizleyemezken, bir ilginç durum da sol cenahta yaşandı. Aday göstermeme kararı alan sosyalist Birleşik Kıbrıs Partisi üyesi Zeki Beşiktepeli, Afrika gazetesinin desteklediği Yaseminler Hareketi'nin cumhurbaşkanı adayı oldu. Parti disiplinine aykırı davranışları için bir ihraç kararı da onu bekliyor şimdi.

Kuzey'in en çok satan gazetesi Kıbrıs'ın yazarlarından Serhat İncirli, Tahsin Ertuğruloğlu'nu Brutüs ve Judas'a benzetirken, Afrika gazetesi, onlar kadar bile olamadığı yorumunu yaptı. Afrika'ya göre, Ertuğru-

loğlu'nun adaylığı bir Ankara operasyonuydu; 2000'de Denktaş karşısında adayken ikinci turda seçimlerden çekilen Eroğlu'nun o günlerde "ne yapayım, peşimde 42 tane MIT elemanı dolaşıyor" dediği hatırlatıldı. (Denktaş da "Seçimleri güzellik yarışmasına çevirdi. Hoş, öyle olsa gene ben kazanırdım" diye dalgasını geçmişti. Denktaş'ın Eroğlu'na eleştirilerinden biri de, Eroğlu'nun kendisinin aksine ne Rumca ne de İngilizce biliyor oluşuydu. Eroğlu'nun İngilizce bilmemesi bu defa da CTP'liler tarafından kullanılıyor.)

Anılar gider, müteahhit kazanır

Bunlar tartışılırken KKTC Müteahhitler Birliği, iş makineleriyle başkent Lefkoşa'nın yollarını kapattı. Sektördeki durgunluk sebebiyle büyük zarara uğramışlardı, üye sayıları 460'dan 200 civarına inmişti. En büyük dertleriye, devlet yatırımlarıyla ilgili ihalelerin Ankara'da açılması ve Türkiye'li müteahhitler karşısında şanslarının olmamasıydı.

Afrika yazarı Arif Hasan Tahsin, küçük ülkede yakın zamana kadar bir elin parmaklarını bile geçmeyen müteahhit sayısının 200'ü bulmasının bile "acayip" bir durum olduğunu, doğa tahribatının baş sorumlusu olan müteahhitlerin zararlarının devlet tarafından karşılanmasının emekçi halka ihanet olacağını söylüyordu. Tahsin uzun zamandır küresel ısınma ve iklim değişikliği raporlarına, Kıbrıs adasının ileride sular altında kalma tehlikesi yaşayacak bölgelerden biri olduğuna dikkat çekiyor ve böyle bir gerçek karşısında Kıbrıs sorununu tartışmanın mânâsını sorguluyordu. En çok da "KKTC sonsuza dek yaşayacak" diyen sağ kesimle alay ediyordu. Tahsin'e göre insanlık hâlihazırda yolun sonuna gelmişken Kıbrıs'ın sağcılar, denize düşürdüğü bavulunun arkasından "anahtar bendedur" diye bağırarak fıkradaki Laza benziyordu. Tahsin, sadece Kıbrıs'ta değil, tüm dünyada insanlığın önünde iki yol olduğunu savunuyor: Ya sınıfsız, devletsiz bir dünya oluşturulacak ya da doğa insanlığı yok edecek. Ancak ikinci şıkkın dünya üzerindeki yaşamın yok olması mânâsına gelmediğini, evrim kurallarının işlemeye devam edeceğini ve insanın yerini belli bir süre sonra yeni bir canlı türünün alacağını da söylüyor. Tahsin'in tekâmüle dair iki hayali var: Ortaya çıkacak bu yeni canlı türünün hem suda, hem karada yaşabilmesi, hem de uçabilmesi... Ve, insandan daha akıllı olması sebebiyle, asla devlet şeklinde örgütlenmeye ihtiyaç duymaması...

Sel felaketinin ardından tüm televizyonlar günlerce mağdurlara mikrofon tuttu. Herkes kaybettiği otomobilinden, ev eşyalarından bahsederken, vatandaşın biri "sel sebebiyle anılarım gitti" deyiverdi. "Çocukluğumdan beri başımı koyduğum yastığım sulara kapılıp gitti, artık huzurlu bir uyku uyuyabileceğimi sanmıyorum."

O vatandaşın uyku sorunu nasıl çözülecek bilinmez, ama özellikle Talat ve Eroğlu'nun 19 Nisan sabahına kadar rahat bir uyku çekemeyecekleri kesin. Sonrası da ayrı bir macera!

Emre Pikel

BASKIYI DURDURUN!

Avrupa, Türkiye, Sendikalar ve Gençler...
Kıvanç Eliaçık

Bu kitabın kahramanları, teslim olmayanlar ve tedaviyi reddedenler...
Uğur Kaymaz, Kemal Türkler, Aleksis Grigoropoulos ve Güler Zere...
Vietnam sendromlu bir Türk, Norveçli bir metal işçisi ve disiplin kurulunda bir öğrenci... Grevci kadın işçiler, eğitilmiş genç işsizler, yoksulluğu paylaşanlar ve linç edilenler... Yani "Baskıyı Durdurun! Anlatacaklarımız Var!" diyenler...

Çağaloğlu Yokuşu Evren Han
No:29 Çağaloğlu/İstanbul
Tel: 0212.511 26 00

Burası Tanzanya mı Karanfil?

Burası Patagonya mı!.. Türkiye bir Afrika ülkesi mi!.. Haşa! Katliamlarla dolu sömürgeci ve köleci bir geçmişin, ırkçı ve cinsiyetçi bir kültürün, paraya ve güce tapan, kendisi gibi olmayana hayat hakkı tanımamaya yeminli bir zihniyetin kâbus gibi üzerimize çöktüğü bir ülke burası... Bilgi Üniversitesi öğretim üyesi Cemal Bâli Akal'a bağlanıyoruz...

Patagonya'nın bir hayal ülkesi olduğunu düşünürdüm çocukluğumda. Ütopya gibi, ama tersinden okunması gereken... Bir yokluklar ve olumsuzluklar ülkesi yani: Disutopia. Bir gün dayanamayıp ilkökul öğretmene söz ettim bundan. O da bana "yok, yok, böyle bir ülke var" dedi. Coğrafya bilgisi, Latin Amerika'nın uluslaşma süreci öncesinde kalmıştı sanırım.

Patagonya'nın ne olduğunu öğrenmem için, ortaokula varmam gerekiyormuş. Ben şöyle böyle öğrenmişim de, bir şey değişmemişti. Patagonya olumsuzluklar ülkesi olmaya devam ediyor ve herkes sık sık "ülke olarak olmadığımız ya da olmamamız gereken şeyi anlatmak için", aynı soruyu biteviye sormaya devam ediyordu. Burası Patagonya mı yahu?

Halkımızın kendi arasında sorduğu

bu soru, elbette aynı zihinsel ortam içindeki devlet adamlarımızın halkımıza da sorduğu soruydu. Ülkemizin ne iyi durumda olduğunu kafamıza kakmak ve neden şikayet edildiğini anlamadıklarını belirtmek için: "Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın, burası Patagonya mı? Ülkenin kıymetini bil. Bizim de değerimizi anla ve dır dır etme. Marş marş."

Kafamda hep bir kuşku kaldı. "Bunların bir kısmı Patagonya'nın ne olduğunu biliyorlar mı gerçekten?" diye. Yine de, böylesine göğsümüzü gere gere, Patagonya üstünden hem Arjantin'e hem

Hamlik altında yatan bir başka gerçek vardı. Dünyadan haberdar değildik ve bu bizi bayağı haddini bilmez kılıyordu. Bilgisizliğin bir köşesinde, savunma içgüdüğü de yatıyordu. Dişimize uygun bulduğumuzu sanarak başkalarını ısıırıyorduk.

Şili'ye bindirebildiğimize göre, bu toprakların gerçekten pek zor durumda olduğunu düşünüyordum: "Evet, yoksula ve yoksulluğa bindirmek hoş değil ama, Patagonya'nın nerede olduğunu bilen bilgili büyüklerimizin bildiği başka bir şey de vardır" diyerek...

Sonra hasbelkader Arjantin Patagonyası'nı görme fırsatı buldum. Arjantin sınırından girerken değil, ama çıkarken "bunlar bize niye vize koymuyorlar?" diye de sordum kendi kendime. Çünkü artık, yalnızca bir bölgeyi değil, elçisini kabul ettiğimiz ve elçi gönderdiğimiz bir ülkenin tamamını resmen aşağılamaya başlamıştık. Büyüklerimiz, ekonomik kriz sonrası Arjantin'ine gönderme yaparak "biz Arjantin değiliz canım, keh keh" diye kasım kasım kasılıyorlardı. Ayrıca, Arjantin elçimiz aynı zamanda ve hayretengiz biçimde Uruguay ve Paraguay elçileri de olduğundan, yöneticilerimizin bu diğer iki ülkeyi nasıl gördüklerini tahmin etmek zor değil.

Bu arada, ekonomik kriz sırasında, Arjantin'de kişi başına düşen millî gelir Türkiye'dekinin iki katıymış. 2009'da aradaki fark iki katı da aşmış. Allah Allah! Orası Arjantin değil miydi?

Modernitenin sömürgeci gözlükleri Mesele aydınlanıyordu. Evet, bir ülkenin içinde bulunabileceği zor koşullar yüzünden onu hor görmek çığlıktı, diplomatik teamüle de uygun değildi. Ama bunun ötesinde, hamlik altında yatan bir başka gerçek vardı. Dünyadan haberdar değildik ve bu bizi bayağı haddini bilmez kılıyordu. Tabii, bilgisizliğin bir köşesinde, savunma içgüdüğü de yatıyordu. Galiba kendimizi kıyaslayamayacağımızı düşündüğümüz bazı ülkeler vardı ve dişimize uygun bulduğumuzu sanarak başkalarını ısıırıyorduk. Ama yetersizlik duygusu da bilgisizlikten kaynaklanır.

İki düzeyde. Birilerinin karşısında yetersizlik duymamızı, başkalarına uzun diş göstermemizi engelleyecek olan bilgidir söz ediyorum. Görmek ve farklılığı anlamaya çalışmak için: 2009'da Türkçesi yayınlanan bir kitabın son makalesi, Arjantin'deki fikir hayatının ne kadar zengin olduğunun bir kanıtı. Okuduktan sonra, "burası Arjantin Patagonyası mı?" diye sorma cesareti bulamayabilir insan. Ama herkes kitap okuyamaz, okumak zorunda da değil elbette. Yine de dünya, başka biçimde hakkında bilgilenilebilecek kadar küçüldü. Çok okuyan mı, çok gören mi derler ya. Patagonya'da Calafate'nin buzullarını, Ushuaia'nın karlı yaz gecelerini, Pu-

erto Madryn'nin balinaların, deniz filleri ve aslanlarının doğal hallerinde seyredilebileceği kıyıları, unutulmuş bir bölge sanılan o uçsuz bucaksız topraklarda hüküm süren çevreci ortamı, yalnızca Patagonya'yı değil, Iguazu'yu, Salta'yı, Bariloche'yi ve başka yerleri görenlerin çok azının dili varır "burası Patagonya mı ya da Arjantin mi?" demeye. Unutmadık elbette, "vatanımız bir cennet". Ama bunu, tek cennet var sayarak söylemenin ne anlamı olabilir? Başkaları da var. Olmasa da saygısızlığa gerek yok.

Diyeelim ki, orada uzakta bir yer var, mutlu azınlıktan değil, gidemedik görmedik, bilmiyoruz. Ama gidip görmediğimiz şeyi yok sayabilecek kadar mahkûm muyuz körlüğe? Harita da mı yok? Yok var, ama gözümüzü merkezden ayıramıyoruz ki! Dünyaya modernitenin sömürgeci gözlüklerinden bakıyor ve görmemek için direniyoruz. İtibar etmediğimiz ülkeler hakkındaki tüm bilgisizliğimize karşın, saygı duyduğumuz ülkelerin nerede olduğunu iyi kötü biliyoruz. Ama periferiye doğru yol aldıkça, dünya da, üstündeki ülkelerle ve daha acıklısı, insanlarla birlikte belirsizleşiyor. Ve de değersizleşiyor. Modernitenin başlangıcında sömürgecilikle dört bir yana yayılan merkez nasıl izliyorsa çevresini, biz de öyle izliyoruz... Hor görerek. Hoyratça.

Bizden ırkçı olur mu?

Bir gazete haberinden örnek: Sarkozy, okullarda Endülüs Emevi uygarlığı hakkında bilgiler veren metinlerin tedavülünden kaldırılmasını buyurmuş. Haber doğruysa, kötü niyetli körlüğün doruğu bu (haber doğru olmasa bile, bakışın farklı olduğunu sanmıyorum ayrıca). Sözüünü ettiği uygarlık, hemen komşusunun içinde gelişmiş. Komşu demokrasiye geçtikten sonra tarihiyle uzlaştı. Sarkozy hangi kitabı yaktıysa kalkarsa kalksın, İspanyol tarihini anlatan metinler bu uygarlığın, modern düşüncenin ve yapılanmanın oluşumunda, Avrupa açısından nasıl hayati bir öneme sahip olduğunu gösteriyorlar. Kaldı ki bu öncelikli anlamlı biçimde hayata da geçirilmiş ülkede. Endülüs'te (adı hâlâ Andalusia'dır bay Sarkozy!) dolaşanların yolu Gırnata'ya (Granada), Mursiye'ye (Murcia), Kurtuba'ya (Córdoba) ve diğerlerine düşüğünde, şehir girişlerindeki tabelalarda şehrin İspanyolca (aslında Arapça) adının altında Arap harfleriyle yazılmış adını da okurlar. Anlamlı bir hatırlama ve vefa duygusu. 1492'de tehirci uğrayan, bir kısmı da daha sonra yok edilen İspanyol Müslümanlara ödenen borç. Anamnesis ya da ezilenlerin tarihinin yeniden yazılması ve yok saydıklarımızı anlama gayreti. Sarkozy bunlardan ne kadar uzak! Kazayla İspanya başbakanı olsa, Elhamra'yı ya da Mezquita'yı yıktırmaya kalkışacak herhalde.

Biz Sarkozy'miyiz peki? Olmamalıyız ya da olmamalıydık. Çünkü önce bizim kimseyi hor görmememiz gerekir. Nedeni, Sarkozy'nin Endülüs-Emevi uy-

garlığına baktığı benmerkezci gözlüklerle bize de bakıyor olması. Yani hiçbir şey görmemesi. Biz de mi aynı gözlüklerle bakıp dünyaya, merkezden uzaklaştıkça, kör değneğimize sarılacağız? Sarıalım da, bizi görmemekte direnenlerin tavrından alınmasak, bir diyeceğim olmaz. Ama aslında aşağılayıcı bakışlardan çok rahatsızız. İğne ve çuvaldız öyleyse... "Burası Arjantin mi?" diyen devletli büyük, orada "burası Türkiye mi?" denmesinden hoşlanırmıydı?

Yakınlarda bir büyüğümüz daha, "bizi Brezilya'yla kıyaslamayın, çok ayıp oluyor" gibilerinden bir şeyler söyledi. Bu Brezilya dünyanın onuncu ekonomik gücüyümüş söylentilere göre, kişi başına düşen millî geliri bizimkinden fazlamış, demokrasisi de işliyormuş. Ciddiye alınacak bir çıkış değildi kısacası. Ciddiye alınması gereken şey, Afrika üstüne söylenenler. Bu mağdur kıta ve üstündeki ülkeler hakkında kırdığımız potları akıl havsala almaz. Yıllardır ısrarla yapıyoruz bunu ve tedavi olacaktı gibi de görünmüyoruz.

Tabii Asya konusunda ihtiyatlıyız. Ne de olsa büyük bir parçamız ve inandığımız kadarıyla etnik kökenimiz orada. Bana kalırsa, Asya (hatta merkezden uzaklaştıkça Küçük Asya) konusundaki

Kırmızı popolu Arnavutları, kuyruklu Kürtleri, cimri Yahudileri, kalın kafalı Lazları pek severiz aslında. Kime sıfat takmıyoruz acaba? Hah buldum! Çingeneler ve Ermeniler için bunu yapmıyoruz. Çingene ya da Ermeni demek yetiyor çünkü.

Bilgilerimiz, Afrika'dan daha yetkin değil. Yalnızca, oraya doğru, en azından açıkça, okkalı bir tükürük yollama konusunda çekingeniz. Ama emin değilim, AB'ye bir alınırsak, ona da hak ettiği payı veririz diye düşünüyorum.

Şimdilik açık ve pervasızca hedeflediğimiz kıta Afrika. Orada da cürekârlığımız, her nedense, kuzeyden güneye indikçe artıyor. Derin ve siyah Afrika, Batılı için taşıdığı gizemli, sosyallik dışı, vahşi anlamı bizim için de taşıyor. Yam-yamlar! Dalga geçmeyelim, bu sözcük, halk içinde hâlâ çok kullanılır. Ben Afrikalı oyuncuya kızıp ona böyle seslenen bir kulüp başkanı da görmüştüm. Ortalık karışmadı; bu başka bir ülkede söylenseydi neler olurdu acaba? Neyse, devletlilerimiz bu konuda daha ölçülü. Ama sırtlarını sağlam yere dayadıkları için de daha özgüvenli. Öyle ya, nasıl olsa şaşırtmaca yok bu kez. Ekonomik durum gerçekten vahim Afrika'da. Dışimize göre bir şey bulduk; öyleyse vur abalıya. Şişinerek, "burası Afrika ülkesi mi yahu?"larla kıtaya ve üstündeki ülkelere hakaret edebiliyoruz rahatça. Sonra da âlây-ı vâlâ ile oradan gelen elçileri ağırliyoruz. Kibar adamlar neme lâzım. "Bu yaptığınız en azından diplomatik terbiyesizliktir" demiyorlar. Ben olsam ve biri bana, ülkeme ya da kıtama böyle gönderme yapsa, onu açıkça ırkçı olmakla suçlardım.

Elbette canım, biz ırkçı olur muyuz?

Nasıl olunmuyorsa ırkçı, sıradan biçimde! Kırmızı popolu Arnavutları, kuyruklu Kürtleri, cimri Yahudileri, kalın kafalı Lazları pek severiz aslında. Kime sıfat takmıyoruz acaba? Hah buldum! Yine çok sevdiğimiz Çingeneler ve Ermeniler için bunu yapmıyoruz örneğin. Onlardan söz ederken, Çingene ya da Ermeni demek yetiyor çünkü. Ama Afrikalıları o kadar sevmiyoruz herhalde. Eksik olsun aman, derlerdi ya!...

Kim olduklarını umursamadığımız için mi? Daha derin bir alışkanlık mı var yoksa? Satın alınan mal insansa, onu tanımak işine gelmez alıcısının. İstedikimiz kadar ellerimizi yıkamaya çalışalım; payitahtta ve başka şehirlerde, insanlık tarihi açısından çok yakın, kölecilik için de çok geç bir dönemde, köle pazarları varmış. Ve söyleyenin yalancısıyım, durum sanıldığından vahimmiş. Yalnızca Afrika'dan (beyaz kölelerimiz de varmış çünkü, çok daha fazla sayıda) imparatorluk topraklarına yılda on bin köle gelirmiş. Köle ticareti birçok yerde yasaklandıktan sonra, son büyük sömürge imparatorluğunun donanmasına ait İngiliz gemileri, köle taşıyan Osmanlı gemilerini yakalamaya çalışmış Akdeniz'de... Kölelik de öyle rastgele değil, tarım köleliği dahil olmak üzere, bayağı vesikalı bir statüyü... Özgürlük, belgeli azattan geçermiş... Kaçıp İngiliz konsolosluklarına sığınan nankör köleler çıkarılmış arada bir... 1847'de köleliğin resmen kaldırılmasının nedeni ise yine İngiliz baskısıymış, ama fiili olarak kölecilik sürüp gitmiş tabii... Biz bu konuda ısrarcıymışız biraz... Üstünde güneş batmayan imparatorlukla kıyaslanırsa, demo-de biçimde...

Karanfil'in kaderi

Elimde kesin tarihler olmasa da, aşağıda hikâyesi anlatılacak olan kölenin 1880'li yıllarda doğmuş, 1890'lu yıllarda da satılmış olması gerektiğini bana bölük börtük anlatılanlardan çıkardım:

Teyzem evlerindeki "Arap"tan sık sık ve elbette sevgiyle söz eder. Aslında derin Afrika'dan bir kadın. Ama bazen herkes Arap olur, gerçek Araplar da bundan nasibini alır. Ben de Arabım öyleyse! "Çok yıkansan, her yerin avuç içlerin kadar beyazlaşabilir" demiş de bir gün, onun deli bakışları tüylerini diken diken etmiş. Bana kalırsa hâlâ anlamadı neden böylesine öfkelenildiğini çok kıymetli ve kahverenkli dadısının. Kölemiz on yaşlarındaymış eve getirildiğinde. Kaçırılan, satılıp dilini bilmediği yabancılar arasında yaşamaya mahkûm edilen on yaşındaki bir kız çocuğunun kapkara yalnızlığı, çaresizliği, hüznü, korkusu ve farklılığını kabullenışı ne dayanılmaz olmalı. O evde büyümüş. Yeni adı da Karanfil olmuş. Kara bahtından mı, yoksa renginden mi, gizli bir çağrışımı, bilinmez. Ad koyucular kendilerini çok yormamışlar belli ki. "Çiçek adı koyuyoruz da ilk dört harfi 'kara' olmasaydı bari!" diye düşünmemişler.

Evin pespembe kızı -ki adı Sümbül değilmiş- Yeldeğirmeni'ndeki Fransız

okulunda okutulurken, Karanfil okula gönderilmemiş. Yeterince yaşlandığına kanaat getirdiklerinde ya da gizli bir başka nedenle evlendirmişler, yüce gönüllükleriyle iftihar ederek, kendi belirledikleri bir yoksul adamla. Sokağın bir ucunda kiraladıkları köhne eve sepetlemişler. Bir çocuğu olmuş, ölmüş; kız mıydı, erkek mi, hatırlayan yok. Adam da kaçmış mı, ölmüş mü, bilinmiyor. Aile hafızasından silinmiş bunlar. Hem ne önemi var değil mi Karanfil'in çocuğunun, kocasının? Kiralık evinden gelip giderek hizmete devam etmekte olan kadın, on yaşında getirildiği müşfik "yuvasına" dönmek zorunda kalmış. Zaten "devri dilârâyı cumhuriyet"le, özgürlük de çoktan gelmiş-miş. Ölene kadar orada "mesut ve bahtiyar" yaşamış. Ölüm tarihi de unutulmuş; otuzlu yıllar sanırım... Kendisini satın alan adam son demlerinde aile efradına öfkelenirken, "aman beyefendi pek kızgın, 'öf efendim öf' diyor" diye telaşlı telaşlı koşuşturmuş üzümlük üzümlük...

Çok güzel yemek de yaparmış. Zemin katta, sokağa bakan mutfağın penceresi önüne doluşan mahallenin çocuklarına köfteler, börekler yedirirmiş elleyle. Evin afacanları ölçüyü kaçıncı, "sizi gidi şeytanın sol bacakları" diyerek, tatlı sert kovalarmış onları. Ah Karanfil! çocukları severdin tabii... Kedilerle arası pek iyi değilmiş galiba ya da öfkelerini yalnızca onlardan çıkarabiliyorlarmış; ayrıntı kabarcığı bir gün, tuttuğu gibi evdeki kediyi, dördüncü kattan bahçeye fırlatırmış... "Yüzünde üç çizikten oluşan bir döğme vardı" deyince teyzem, "nereden getirilmiş peki" diye sordum. Şaşkın şaşkın suratıma baktı. Kimse sormamış Karanfil'e herhalde, "Sen nasıl bir yerden geldin ey Havva kızı? Annen, baban, kardeşlerin nasıl insanlardı, köyün, ülken neye benziyordu? Adın neydi? Hatırlıyor musun?" diye... "Resmi var mı?" dedim, "bir bakayım, o pek resim çekmezdi, garip çıkıyordu rengi yüzünden" diye karşılık verdi teyzem...

Gençliğinde, merdiven altında sıkıştırılmış da Karanfil'i evin erkekleri, bunu gören ev hanımları "Nedir bu yahu? Akça pakça karın var" diye çıkışınca, pişkin pişkin karşılığı verirmiş ev beyleri: "Ne yapalım, insan her gün baklava börek yese bıkar." Bu olayı gülmek için anlatılan hoş bir hikâyeye dönüştüren Sainte Euphémie'li beyaz kadınlarımızın hali de pek acıklıymış velhasıl kelam. Müthiş dersi alamamışlar Afrika'lı kadından.

Hâlâ da alamadık anlaşılan.

Bir iddiaya göre, altı buçuk milyon yıl önce uzak atalarımız ağaçlardan inip ayakları üzerinde doğrulabilmişler. Bir buçuk milyon yıl önce ateş yakabilmiş ve duvarlara resim yapabilişler. Bu uzun süreç içinde, bir ara, en yakın akrabalarımız şempanzeler ve bonobolarla, burada ayrıntılarına girmenin pek uygunsuz düşeceği gayet sıkı fıkı ilişkiler kurmuşlar. Şempanzeleri ve bonoboları homo troglodytes ve homo paniscus di-

ye adlandıranlar var; bonobolar şempanzelerden, şempanzeler de insanlardan daha barışçıl yaratıklarımız; genlerimizin en az yüzde 80 oranında şempanzelerle aynı olduğu söylendiğine göre, arıza geri kalan yüzde 20'de çıkıyor demek ki...

Bir başka iddia daha var; o da, altı buçuk milyon yıl geriye gitmese bile, ortak bir geçmişe ilişkin: Evimizdeki Karanfil köle, sen bizim kardeşimiz, nadide çiçeğimizmişsin meğer... Havva'yla Adem ve soylarının önemli bir bölümü dinsel başlangıcın öncesinde kaldığı, etnik başlangıç savını da çürüttüğünden, bize sunulan iki durumda da, herhangi bir dinsel ya da etnik aidiyetten çok çok önce başlayan upuzun bir insanlık süreci söz konusu.

Arjantinli ya da Tanzanyalı olmak gibi ulusal bir aidiyetten hiç söz etmiyoruz; onun en fazla 500 yıllık bir tarihi var, 100 yılın altına indiği de oluyor. Komik. İnsanlık tarihi içinde, birçokları yok olurken, kesilmeden bugüne ulaşan bir soy zincirinin ürünleriyiz tek tek. İki sürecin de belli bir evresinde pat diye ortaya çıkmaları mümkün olmadığına göre, ilk atalarımız, her türlü kimlik masalının çok gerisinde bir yerlerde duruyorlar. Bunlardan ayağa kalkmayı başaran ilkinin (ayakta duramayan ya da sürünerek bir su birikintisinden çıkmış olanları da varmış üstelik, ama o kadar geriye git-

Kölemiz on yaşlarındaymış eve getirildiğinde. Satılıp dilini bilmediği yabancılar arasında yaşamaya mahkûm edilen bir kız çocuğunun kapkara yalnızlığı, çaresizliği, hüznü, korkusu ne dayanılmaz olmalı. Yeni adı da Karanfil olmuş.

meyelim, moralimiz bozulabilir) ya da Havva anamızla Adem babamızı bir yana bırakalım (ben birinci şıkkı tercih ediyorum, asıl mucizevi ve heyecan verici olan o çünkü), yalnızca insanlık tarihinin çok kısa bir dönemini kapsayan toplumsal tarih açısından bile, ortak insanlığımızla övünmeliyiz diye düşünüyorum. O kesilmiş sayısız soy zinciri arasından sıyrılarak bugüne ulaşabilmiş harika zincirle ve sayısız kuşağın şimdilik son temsilcisi olan kendimizle de... Atalarımızın hayatlarının bu görkemli direnci bizi sersemletmiyorsa...

Tabii, her ne kadar, aynaya baktığımızda hayal kırıklığıyla "en azından altı buçuk milyon yıllık muazzam bir üreme faaliyetinin sonucu, bedensel/zihinsel açıdan bu mu olmalıydı?" diye sorsak da, unutmamamız gereken şey şu: Yoluca Afrika'dan başlamışız. Bu çok uzak başlangıç yök (aman! lapsusu düzeltiyorum) lök gibi ağır geldiği için mi, Afrika deyince "yok canım, değildir" diye geriliyoruz acaba?

Tanzanya'dan mı gelmişti yoksa Karanfil? Çok düşük ihtimal; köle ticaret merkezi olarak kullanılan ülkelerden değil Tanzanya çünkü.

Geçenlerde, televizyonda kendisine ekonomik durumumuz hakkında sorular sorulan kelli felli uzman bey "Korkmayın, burası Tanzanya değil" diye gü-

vence verdi halkımıza. Pek sevindik pek. Ama yine de sormak isterim durduk yere Tanzanya'yla didişen uzman beye ve Afrika'ya el ense çekmekten bir türlü vazgeçemeyen büyüklerimiz: Tanzanya'dan ya da bir başka Afrika ülkesinden olmak kolay mı?

Orası Tanzanya, burası neresi?

Sömürgeciliğin en ağır darbesini yiyen, yüzyıllarca köleleştirilmek üzere kaçırılmış, çoğu da yolda yok edilmiş en üretken kesimden yoksun kılınan, iç dinamikleriyle gelişme imkânları ellerinden alınan, üzerlerinde binbir iğrenç oyun oynanan, ithal bir rejimle sakinleri kendi topraklarında ikinci sınıf insana dönüştürülen, değerleri, inançları, sosyal ve siyasi birliktelikleri çökertilen, işsizliğe, yoksulluğa, hastalığa, açlığa, susuzluğa, baskıya ve yersiz yurtsuz kalıp ebedi göçmenliğe sürüklenen ülkelerin ve insanların üstüne tükürüyoruz ha! Aferin. Yedi milyarlık şahane dünyamızda, üç buçuk milyar insan günde iki dolar-dan az parayla geçinmeye çalışırken... Bir milyardan fazla insan doğrudan açlık ve susuzluk tehdidi altındayken... Ve yerkürenin en zengin üç kişinin toplam geliri, çoğu Afrika'daki 48 ülkenin toplam gelirine eşitken...

Bu soruyu sorup iğne ve çuvaldız dönelim yeniden. Ne ülkeyi ne de insanı aşağılatacak, ağlamayı ya da gülmeyi gereksiz kılan bir soru daha sorarak:

Patagonya Patagonya, Tanzanya Tanzanya da, burası neresi peki? Çok geriye gitmeden, kurumsal köleciliğin gerçek anlamda ortadan kalktığı 1923 sonrasını düşünerek ve olup bitenin, tarihimizin zorunluluklarının bir sonucu olduğunu da nesnelliikle kabul ederek...

Bilin bakalım, bu süreçte hiçbir aşaması gerçekten demokratik olmayan ve art arda darbe yapılan ve çok sayıda gazeteciyle öğretim üyesi öldürülen ve faili meçhul cinayet dosyası pek kabarık olan ve çetelere yurt sahasında şen şakrak cirit attıran ve işkence iddiaları sık sık gündeme gelen ve azınlık haklarının sistematik olarak çiğnendiği söylenen ve ifade özgürlüğü lüks sayılan ve hâlâ namus cinayetleri işlenen ve kuş uçurulmayan sınırlarından binlerce çaresiz göçmen uçurulduğu için modern köle ticaretine bulaştığından kuşkulanan ve yargı mekanizması gacırdı da gucur çalışan ve herhangi bir seçim dönemini her ne hikmetse asla tamamlayamayan ve bir milyon insanının açlık sınırının altında, elli milyon insanının da bu sınırda olduğu iddia edilen ve bütün bunlar yokmuş gibi ar ve haya duygularını incittiği gerekçesiyle işi gücü bırakıp "ailecek" Apollinaire'in peşine düşen ülkelerden biri hangisidir? Ve ve ve...

Somut cevap arayan sorular... "Burası Patagonya mı? Tanzanya mı?" diyeceğimize, bırakalım onunla bununla uğraşmayı, aynaya bakalım ve iğneyi kendimize batıralım.

Aslında çuvaldız batırmamız gerekirdi değil mi Karanfil?

Cemal Bâli Akal

Çocuk aklı, devlet aklı!

Kürt sorunu nasıl çözülecek? KCK Operasyonu adı altında siyasetçileri kelepçeleyip kodese tıkarsın, Avrupa'da da benzeri bir operasyon yaptırırsın, PKK'yi tasfiye edersin, olur biter. AKP'nin F tipi planı yürürlükte. Kürt gençleri ve çocukları ise farklı düşünüyor...

Ankara'da Kızılay'a indim. Ertesi gün Diyarbakır'a gideceğim. Ama galiba alışıyım diye Kızılay'ı Cizre'ye çevirmişler. Panzerler, tam teçhizatlı polisler sarmış her tarafı. Tesadüf, İrfan'a (Aktan) rastladım, o bilgilendirdi: "İleride Tekel işçilerinin çadırları var. Bugün önemli bir dayanışma gösterisi olacak. Polis grevin başından beri burada, ama bugün abartmışlar sanki." Bu memur kentinin -ve başkent- merkezinde Hava, Kara ve Deniz kuvvetlerinin yanısıra Genelkurmay Başkanlığı'nın binaları da sırttığı için, dolmuşta, kahvede, sınıfta, işyerinde Ankara politikası daha resmî, daha devletlû bir söylem benimsemiş gibi: "Efendim, müesseselerimizi yıpratmamak lâzım gelir. Ordu da bizim ordumuz, hükümetimiz de bizim hükümetimiz." Cümlelerin son parçasını telaffuz ederken samimiyet eksikliği göze ve kulağa çarpıyor. Ankara, ekselanslarının hem iktidarı hem de muhalefeti temsil ettiği için güç bir şehir.

Diyarbakır'la tanışıklığım herhalde en az kırk yıllıktır. Ama her seferinde yepyeni bir yanını gösterir bu siyasî başkent. Bu kez de öyle oldu. Diyarbakır'da yaşayanların dertleri, Ankara ve İstanbul'dakilerden çok farklı. Bayilerde en çok Günlük ve Taraf gazeteleri var. Akşam evlerde batıda pek izlenmeyen televizyon kanalları izleniyor. Merkezde üç büyük laboratuvar var: Galleria çok kalabalıksa ticarî hayat canlı demektir. Hemen yanbaşında Büyükşehir Belediyesi var, orada hareketlilik yoğunsa, anlayın ki, siyasî durumlar karışıktır. (Belediye yirmi-otuz yıldır hep canlı.) Bitişğinde kocaman Adliye binası. Polis artık çevresine güvenlik kordonu çekiyor. Bu bina hareketliyse, hukukla siyaset kapışıyor demektir. Ben oradayken Van KCK grubunun duruşmaları başlıyordu.

Diyarbakır'da uzun yıllardan sonra ilk kez spor meselesi gündeme geldi iki günlük bir seminerde. Ama Diyarbakır'ın sporu da çok siyasî, çok ideolojik.

Bölgenin dışında yaşayan insanlar, özellikle de uzunca bir süredir batı metropollerinde yaşasalar da bölgeyle ilişkilerini bir şekilde sürdüren Kürtler hariç, buralarda ne olup bittiğini pek bilemiyor, öğrenemiyor, bilgi gelse bile anlayamıyor, anlam veremiyor.

AKP'nin beceriksiz "açılım"ı, bütün bölgede olağanüstü bir düş kırıklığı yaratmış durumda. Açılım derken, eski yeni belediye başkanlarının, yerel siyasetçilerin KCK operasyonu adı altında kelepçelenip cezaevine gönderilmeleri belki de ilk somut işaretti. Sonra Belçika'daki tutuklamalar da tuz biber ekti.

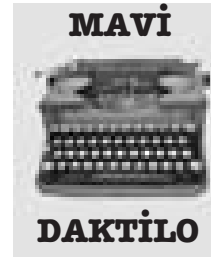
AKP'ye oy verenler, dahası, AKP'nin yerel yöneticileri bile çok güç durumda. "AKP askere vuruyor, ama bize vuran askere dokunmuyor, üstelik bize de vuruyor" en yaygın gözlem. Açılım, Kürt meselesine barışçı ve siyasî bir çözüm olarak algılanmıştı ilk başta. Az da olsa umut vardı. Önce PKK, köprüleri attı. "Açılım, PKK'yi tasfiye operasyonudur" dedi. Ardından BDP de durumu

En kızdıkları söylem "çocukları öne sürüyorlar". Onlarsa "biz kendimiz en ön safta çarpışıyoruz" diyor. Polise taş atıyor, beş yıl, gösteriye katılıyor sekiz yıl... Okul bir şey vaat etmiyor. Biraz anarşistler. Parti filan dinledikleri yok.

kavradı. Son olarak Öcalan da, AKP'nin ikiyüzlülüğünü teşhir etti. (Şeyhmus Diken'in yeni kitabı "Bir Kürdün AKP Okumaları"nda bu sürecin özgün tahlilleri var.) Çocuklar ise galiba hepsinden uyanık. Onlar yıllardır polis taşıyor. Sokakta ya da stadyumda. Taş atmak tabii ki çözüm değil. Ama çocukların neden taş attığını anlamaya çalışmayan bir devlet de, devlet değil herhalde.

Cizre'den, Yüksekova'ya, Dargeçit'ten Çukurca'ya, Batman'dan Van'a... Son dönemlerde gençler gruplar halinde "Güney'e gidiyor". Eskiden "dağa çıkmak" ya da "gerillaya katılmak" denirdi. Şimdilerde Güney'e gidiliyor. Sebebi basit: PKK, Kuzey Irak adı verilen Güney Kürdistan'da artık hem iktidar hem de toplumun gözünde eskiye oranla çok daha fazla kabul ve saygı görüyor. PKK'liler de, Türkiye Kürtleri de Zaho'dan Duhok'a, Hewler'den Süleymaniye'ye bütün bölgede, Türkiye'den çok farklı bir yaşam sürüyor, ticaret ya da eğitim yapıyor. AKP'ye, Ankara'ya, Türkiye'ye ya da BDP'ye, anasına babasına kızıp çekip gidenler, ilköğretim yaşındaki çocuklar, gerilla kamplarının dışında da kendilerine bir gelecek arıyor. Kürtlerin, Ehmede Xani'den bu yana gönüllerinde yatan devlet, artık galiba yavaş yavaş orada oluşuyor. Türkiye tarafında, basık, yasak, hapishane, umutsuzluk, geleceksizlik, öbür tarafta ise kendilerine ait bir özgürlük ve gelecek...

İkinci yenilik, gidenlerin yaş ortalamasındaki düşüş. 12 yaşındaki çocuklar bile gidiyor artık. Erken siyasallaş-

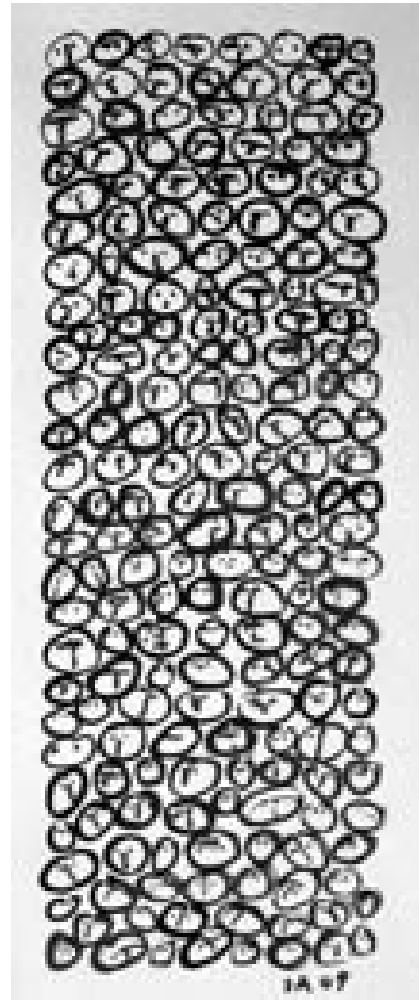

ma söz konusu tabii ki. En kızdıkları söylem "çocukları öne sürüyorlar". Onlarsa "biz kendimiz en ön safta çarpışıyoruz" diyorlar. Polise taş atıyor, beş yıl hapis cezası yiyor, gösteriye katılıyor, sekiz yıl hapis... Okul yani Türk Millî Eğitim sistemi ona pek bir şey vaat etmiyor. Biraz anarşistler. Parti filan dinledikleri yok. "Gençlikteniz biz" parola gibi bir kimlik. Eskiden, kırsaldan Diyarbakır'a gelip konut, sağlık, okul, iş gibi uyumsuzluk sorunları yaşayanların çocukları dağa katılırdı. Onların zaten eskiden köydeyken gerillayla temasları vardı. Bir yenilik de Güney'e inenlerin sınıf kökenlerinde. Mesela kentin AKP'li bilinen önemli bürokratlarından birinin 14 yaşındaki oğlu, şubat ortasında bir gece eve dönmüyor. Babası anlatı: "İçine kapanık, uslu, akli başında bir çocuk aslında. Bir-iki kere bizden habersiz arkadaşlarıyla gösterilere filan katılmıştı. Evde bizle pek konuşmazdı. O gece eve dönmeyince bir-iki arkadaşını buldum. 'Ha o mu? Otuz kişilik son grupla gitti' dediler. Beynimden vurulmuşu döndüm. Biz hep kırsaldan gelenlerin çocukları gider sanırdık. Bizimkisinin hiçbir eksiği yoktu ki... Eş-dostun yardımıyla Hewler'e gittik. Sonunda bir evde buldum bizim oğlanı. 'Hadi seni götürmeye geldim' dedim. 'Baba, ben kendi isteğimle geldim. Burada kalacağım' demez mi? Odada başkaları da var. Sinirlendim, ama bir şey de diyemiyordum. Bizimki, benden cevap gelmeyince, cesaretlendi sanki: 'Baba, istersen sen de kal burada. Hewaller sana da bir görev verir' demez mi? Baktım astarı pahalıya mal olacak. Üzerimde biraz para-pul vardı, onları teslim ettim. Zaho'daki akrabaların telefon numarasını da verdim. O akşam döndüm hemen Diyarbakır'a. Oğlanı kurtaralım derken az kalsın biz de gerillaya katılıyorduk." Tek örnek bu yüksek bürokrat baba değil.

Oğlu ya da kızı Diyarbakır'ı terketmiş aileler kendi aralarında görüşüyorlar. Özel bir dayanışma. Bazı kesimlerde o aileler önem ve saygı kazanıyor. Bazı kesimlerde kötü gözle bakıyor bu ailelere. Onlar da zaten öyle bas bas bağırıyorlar çocuklarının eylemlerini. Yoksul semtlerde de, lüks apartman dairelerinde de çocuklarından haber bekleyen aileler var. Ve bu ailelerin sayısı giderek artıyor.

AKP'nin beceriksiz açılımı, bir kesim genci, Diyarbakır'dan, bölgeden, Türkiye'den uzaklaştırıyor, kopartıyor. Basık, yasak, kelepçe, gözaltı, mahkeme kararları, medyadaki sembolik şiddet ve daha yüzbir siyasî, ideolojik, toplumsal, kültürel neden var ortada. Bölücü teröristler deyip geçerseniz polis akademisi ve karakollarında, olacağı da budur işte!

Ragıp Duran

AB'de Kürt çatlağı

Belçika polisinin 4 Mart'ta Roj TV stüdyolarına yaptığı baskından sonra Kongra-Gel yöneticileri Zübeyir Aydar ve Remzi Kartal'ın tutuklanması Türkiye'nin yeni "açılımı" olarak yorumlandı. Nitekim Roj TV'nin daha sonra yaptığı açıklamaya göre operasyona Türk polislerinin de katıldığı ileri sürüldü. Roj TV'den önce Med TV'de de program yapan gazeteci Günay Aslan'a göre ise, operasyonun arkasında Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olan Fransa ve Almanya'nın emelleri yatıyor. 1998'de Med TV'deki bir programda Abdullah Öcalan'la tartıştığı için dört yıl boyunca PKK tarafından dışlanan, şimdilerde tekrar Roj TV'de program yapan Aslan, Avrupa'daki PKK operasyonlarını, Türkiye'nin "açılım" politikasıyla ilgili öngörülerini ve arkasındaki muhtemel sebepleri anlatıyor...

1990'larda Avrupa'da, başta örgütün tepkisi olmak üzere çeşitli nedenlerle PKK'ye yönelik operasyon yapılmıyordu. Bugün ne değişti de Belçika ve Fransa'da Roj TV ve PKK mensuplarına yönelik geniş kapsamlı operasyonlar gerçekleştirildi?

Günay Aslan: Aslında 2000'lerden itibaren Avrupa'da PKK konusunda bir rahatlama göze çarpıyor. Bu rahatlamanın sonucunda, Avrupa Adalet Divanı PKK'nin terör örgütleri listesinden çıkarılmasını istedi. Hatta Almanya Yüksek Savcılığı da aynı dönemde PKK'nin terör örgütü değil, kriminal bir örgüt olduğuna dair karar almıştı. Avrupa'da PKK'nin siyasal bir organizasyon olduğuna dair güçlü bir algı, hükümetler ve sivil toplum örgütlerinde oluşmuş durumda. 1996'da Belçika'nın, dönemin Med TV'sine yönelik operasyonu olmuştu. O zaman ben Med TV'nin yöneticiliğini yapıyordum. O dava on yıl sonra, geçtiğimiz aylarda nihayete erdi, tüm Med TV yöneticileri beraat etti.

O operasyon neden yapılmıştı?

Kara para aklama, kaynağı belli olmayan para kullanma gibi gerekçelerle ya-

pılmıştı. Fakat, o operasyonun arkasında, dönemin İçişleri Bakanı Mehmet Ağar'ın etkisinin olduğunu mahkeme sürecinde görmüştük.

Aynı dönemde Türkiye'de de benzer operasyonlar yapılmış mıydı?

Evet, Kürt kurumlarına yönelik operasyonlar vardı. Med TV'nin yayınları Çanakkale'deki bir askeri üsten gelen sinyallerle engelleniyordu.

Operasyonda İran Kürdistanı'nın önemli bir örgütü olan PJAK'ın lideri Haci Ahmedi gözaltına alınıp serbest bırakıldı. Ancak, gözaltına alınması bile çok dikkat çekici, Ahmedi yakın zamanlarda Washington'da temaslarda bulunmuştu.

Roj TV operasyonu Türkiye'deki KCK operasyonları arasında paralellik görüyor musunuz?

Yüzeysel bakıldığında böyle bir kanaate varılabilir. Açıkçası, Roj TV operasyonu sırasında ben de öyle düşünüyordum. Fakat operasyonun ayrıntılarına bakıldığında, bunun Türkiye'de devam eden çatışmasızlık sürecine destek değil, köstek amaçlı olduğuna dair ciddi ipuçları görülüyor.

Roj TV'ye yapılan baskın, pek çok Avrupa şehrinde kitlesel eylemlerle protesto edildi

Sizce bu hükümetin arzusu hilâfında gerçekleşen bir operasyon mu?

Ben öyle düşünüyorum. AKP hükümeti bu operasyonun arkasından sürükleniyor. Türkiye-ABD yakınlaşması bir süredir Avrupa'da bir sıkıntı yarattı. Özellikle Fransa ve Almanya gibi Türkiye'nin AB üyeliğini istemeyen ülkeler bu yakınlaşmadan ciddi biçimde rahatsız. Türkiye ile Irak Kürdistanı arasındaki diplomatik yumuşama bu rahatsızlığı daha da artırıyor. Türkiye'nin Kürt sorununu çözmesi, yeni bir anayasa yapıp demokratik reformları hayata geçirmesi, AB üyeliğine engel olarak sunulan unsurları ortadan kaldırması, Avrupa'daki Türkiye karşıtlarının elini zayıflatacak.

Madem Roj TV operasyonu Türkiye'nin AB üyeliğine aleyhtar olanların elini güçlendirecek, neden Türkiye Kongra-Gel yöneticileri Remzi Kartal ve Zübeyir Aydar'ın iadesini istedi?

Türkiye yıllardır onların iadesini istiyor zaten. Türkiye resmî olarak PKK yöneticilerinin iade edilmesinden vazgeçmez ve bu operasyonların yapılmasını sorgulayamaz. Dikkat ederseniz, ilk defa Kürt hareketine yönelik uluslararası bir operasyona ABD'den herhangi bir tepki gelmedi. Oysa ABD'nin buna açıkça destek vermesi beklenirdi. Ayrıca, bizzat Belçika yönetimi operasyon konusunda ortak bir politika belirlemedi. Nitekim, polis apar topar Roj TV'den çıkmak zorunda kaldı. Hem elerinde operasyon için yeterli kanıt hem de arkalarında güçlü bir siyasî irade yoktu. Baskını yapanlar Valon polisleriydi; dolayısıyla, bir ölçüde Fransa uzantıdır. Flaman polisi, polis müdürü, belediye başkanı operasyondan sonra Roj TV'ye gelip operasyona karşı çıktıklarını söylediler, Roj TV yöneticilerinden özür dilediler. Belediye başkanı saatlerce bizimle dayanışma için kaldı. Valon polisine, "bizim bölgemizde operasyon yapamazsınız" diyerek tepki gösterdiler. Bütün bunlar, operasyonun arkasında siyasî bir irade olmadığını, Belçika hükümetinin bu konuda net bir politika belirlemediğini ortaya koyuyor. Polis apar topar televizyondan ayrılırken kendi dokümanlarını da stüdyolarda bıraktı. Şimdi hukukçularımız o dokümanları inceliyor. İlk sonuç şu: Operasyon emri üç gün önce verilmiş. Savcılık ise Roj TV'nin üç yıldır izlendiğini söylüyor; bence bu, gerçeği yansıtmayan bir açıklama. Diğer yandan, operasyonda Suriye Kürtlerinin temsilcileri gözaltına alındı. İran Kürdistanı'nın önemli bir örgütü olan PJAK'ın lideri Haci Ahmedi gözaltına alınıp serbest bırakıldı. Ancak, gözaltına alınması bile çok dikkat çekici, çünkü Ahmedi yakın zamanlarda Washington'da temaslarda bulunmuştu. Onun gözaltına alınmasında ABD'nin bir çıkarı olamaz. **ABD için İran'da bir silahlı Kürt örgütü olması önemli, değil mi?**

Elbette. ABD'nin resmî olarak muhatap aldığı bir isim Ahmedi. ABD'nin operasyona sessiz kalmasının bir sebebi de

bu olabilir. Ayrıca, edindiğimiz bilgilerle göre bu operasyon Fransa'nın talebi üzerine düzenlendi. Fransa uzun zamandır Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olduğunu ilan eden, AKP'nin açılım politikasıyla birlikte Kürtlere yönelik operasyonlarını sıklaştırmış bir ülke. Fransa'nın Türkiye'nin sorunlarının çözüm-süz kalmasından yana olduğunu biliyoruz. Özetlersek, Roj TV operasyonlarıyla birlikte, Avrupa PKK'yi Türkiye'yle çatışmaya yönlendirmeye çalışıyor.

Fakat PKK "Türkiye bizi savaşa zorluyor" diye bir açıklama yaparak operasyonun arkasında Türkiye'nin olduğuna işaret etti...

Doğru. KCK operasyonlarına rağmen PKK çatışmama kararını sürdürüyor. Newroz süreciyle birlikte çatışmaların tekrar alevlenmesini bekliyordu herkes, PKK'yi yakından izleyenler bunu söylüyordu. Ama şöyle garip gelişmeler oldu: Öcalan son haftalarda yumuşama sinyalleri veriyor. Bunun PKK üzerindeki etkisi de hissediliyor. KCK, Diyarbakır'da belediye başkanlarının ellerine kelepçe vurulduğu günlerde, üzerinde uzlaşılabilir çok yumuşak dört koşul öne sürdü. Ayrıca, çatışmasızlık sürecinin devamını vurguladı. Murat Karayılan da bir hafta önce, ilkbaharla birlikte yeni bir yumuşama süreci beklediklerini açıkladı. Habur süreciyle kesintiye uğrayan görüşmelerin yeniden başlayabileceğini düşünüyorum. Emre Tanner'in (MİT müsteşarı) kısa süre önce İmralı'ya gittiği söyleniyor. Belçika operasyonunun bu süreçte yapılması anlamlıdır.

Ama KCK operasyonları da sürüyor... Sürüyor ama, Türkiye'nin belli taahhütlerde bulunduğunu da biliyoruz.

Ne gibi taahhütler?

Habur süreci bahane aslında, Türkiye PKK'nin silahlı güçlerini ülke dışına çekmesini istiyor. PKK bunu kabul ederse, Türkiye'nin başta Kürt çocuklarının ve KCK operasyonlarında tutuklananların serbest bırakılması için adım atması gündeme gelebilir. Bu konuda devletin çeşitli birimleri Kürt tarafıyla fikir egzersizi yapmış olabilir.

Terörle Mücadele Kanunu'ndaki düzenleme bu "fikir egzersizinin" uzantısı mı?

Evet, BDP'li Sırrı Sakık'ın Adalet Bakanı Sadullah Ergin'le yaptığı görüşmede bu mesele gündeme gelmişti. Newroz'la birlikte olumlu bir süreç girilebilir. Fakat Roj TV operasyonu Kürtlerde büyük öfke uyandırdı. Bu öfkenin hedefi de Türkiye. Diyarbakır'da Bursaspor'a yönelik tepki de bu öfkenin bir ifadesi gibi görünüyor. Ben yine de PKK'nin, Kürtlerde kabaran bu öfkeyi siyasî malzeme yapmayacağını düşünüyorum. Askerî operasyonlar ilkba-harla birlikte yeniden başlamazsa -ki bu konjonktürde ona pek ihtimal verilmiyor- gelgitli de olsa, süreç yumuşama eğilimi gösterebilir.

Bölgeden edindiğimiz izlenimlere göre, Roj TV'nin yayın politikası bu öfkeyi daha da kabartacak yönde. Ma-

dem PKK yumuşama sinyali veriyor, neden Roj TV aksi doğrultuda yayın yapıyor? Ayrıca, Belçika ve Fransa Kürt hareketini şiddete yönlendirmek istiyorsa, neden sert bir yayın politikası benimseyen Roj TV'ye operasyon düzenlesin?

Bir kere, Belçika'nın Roj TV'nin yayını-nı durdurması teknik olarak mümkün değil, çünkü kanal Danimarka lisanslı. Dolayısıyla, bu operasyon Roj TV yayı-nını durdurmaya yönelik değil. İkincisi ise, sizin izlenimlerinizin aksine, Roj TV'nin Kürt hareketinin legal siyasete evrilmesi yönünde yayın yaptığını düşünüyorum. Eskiden, "vur gerilla vur" gibi, çatışmaları yücelten bir yayın politikası güderken, şimdi kitle eylemlerini

Roj TV'nin Kürt hareketinin legal siyasete evrilmesi yönünde yayın yaptığını düşünüyorum. Eskiden, "vur gerilla vur" gibi, çatışmaları yücelten bir yayın politikası güderken, şimdi kitle eylemlerini öne çıkarmaya çalışıyor.

Günay Aslan, 1960'ta Van'da dünyaya geldi. 1981'de yerel muhabir olarak Cumhuriyet gazetesinde çalışmaya başladı. 1985-86 dönemi Hürriyet gazetesinde bölge bürosunda, 1987-99 arasında 2000'e Doğru dergisinde çalıştı. 1990'da Sokak dergisi Doğu ve Güneydoğu Anadolu temsilciliğini yaptı. Aynı yıl Halk Gerçeği ve Yeni Halk Gerçeği dergilerinde yayın koordinatörü olarak görev yaptı. 1991'de haftalık Yeni Ülke gazetesinin yayın yönetmeni oldu. 1993'te "33 Kurşun -Yas Tutan Tarih" adlı kitabından ötürü tutuklandı. 1995'te serbest bırakıldı. Aynı yıl, hakkında daha önce açılmış olan davaların ağır hapis cezalarıyla sonuçlanması nedeniyle yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. 1995 eylülünden 1999 ocak ayına kadar MED TV'de haber müdürü, moderatör ve program yapımcısı olarak çalıştı. Aynı yıl aktif gazeteciliğe son verip yazı çalışmalarına ağırlık verdi. Halen Köln'de politik göçmen olarak yaşamını sürdüren Aslan'ın yayınlanmış dokuz kitabı bulunuyor.

öne çıkarmaya çalışıyor. Bu, Kürt hareketinin siyasallaşma süreciyle doğru orantılı bir politika. Halkı kitlesel gösterilerle sürece sokma hedefi var bence.

Örgüt kitle gösterileriyle arkasında halk desteği olduğu mesajını vermiş, silahlı mücadeleyi meşrulaştırmaya çalışmış olmuyor mu?

Nereden baktığınıza bağlı. PKK'nin uzun bir savaş hazırlığı belki de yoktur. Ama Türkiye'nin iç dengeleri PKK'yi uzun vadeli düşünmeye itiyor. Türkiye'de Kürt meselesinde farklı eğilimler var. Her ne kadar savaş yanlısı lobi Er-genekon ve Balyoz operasyonlarıyla bir

ölçüde baskı altına alınmış olsa da, devlet içinde Kürt hareketiyle son bir kez büyük bir savaşa girişmek isteyenler var gibi görünüyor. Türkiye'yi kanlı bir iç savaşa götürebilecek hazırlıklar olduğu da biliniyor. Bundan kaynaklanan güven bunalımı, Kürt hareketini uzun vadeli düşünmeye itiyor. Bir yandan da Kürt sorunu artık sadece Türkiye'nin değil, tüm bölgenin sorunu. PKK'yi aşan bir mesele var ortada, muhataplar çok karmaşık. Örneğin, Kerkük sorunu çözülmeden PKK sorununun çözülmesi de imkânsız. Türkiye özelindeyse, iç dengeler yerli yerine oturana kadar silahlı örgütün varlığı devam edecek gibi görünüyor. PKK silah bırakmaya hazır olmadığı gibi, Türkiye de buna hazır değil. Bence, örgüt kendi rolünü giderek demokratik siyasete devretme projesi üzerinde duruyor. Önümüzdeki genel seçim sürecinde, PKK'nin kendi misyonunu Türkiye'deki Kürt kurumlarına devretme yolunda ilerleme katedeceğini düşünüyorum. Zaten bu sağlandığı zaman, PKK'nin dağda silahlı varlığını sürdürmesinin anlamı da kalmayacak. Önemli olan, Kürtlerin kendilerini özgürce ifade edebilecekleri alanların genişletilmesi ve bunun yasal güvence altına alınması. Nitekim, İçişleri Bakanı Beşir Atalay, 10 Kasım 2009'daki Meclis konuşmasında bunun işaretlerini vermişti.

Ne demişti Atalay?

Kürtçe propagandanın serbest bırakılması, örgütlenme ve düşünce özgürlüğü önündeki engellerin kaldırılması yönünde projeleri olduğunu söylemişti. Özellikle 1990'larda Avrupa'daki Kürt diasporasının Türkiye'deki Kürtlere nazaran daha sertlik yanlısı olduğu biliniyor. Şu anda durum nasıl?

Diasporalar genelde tutucu ve fanatik-tir; Ermeni diasporası da öyle, Yahudi diasporası da, Kürt diasporası da. Buradaki Türk cemaati de Ortaçağ ilişkilerini aratmayan bir yapı arz ediyor. Alevîler, İslâmcılar, Atatürkçüler keza öyle. Maalesef, Kürtler de böyle yaşıyor. Türkiye'nin bu kıtadaki varlığının tarihi eli-yılı geçmez. Kürt diasporasının büyük çoğunluğunu Türkiyeliler oluşturuyor. Çoğunun Türkiye'yle ilişkileri devam ediyor. Bu kıtada geçici olduğunu düşünen, gözünü ülkesine dikmiş Kürtlerin sayısı hiç az değil. "Açılım" ne kadar büyük hayaller yarattıysa, bu süreçteki kırılmalar da o kadar büyük hayal kırıklığı ve öfke yarattı. Fakat şunu not etmeliyiz, Türkiye'de olduğu gibi Avrupa'da da PKK'nin Kürtler üzerinde çok büyük etkisi var. Avrupa'nın en büyük örgütlülüğe sahip diasporası Kürtlerdir. Kürtlerden başka kimse Avrupa'da yüz binlerce insanı sokağa dö-kemiyor. PKK Kandil'den ibaret değil, ama Kürt diasporasının tavrı PKK'nin politikasına bağlı.

PKK'nin misyonunu devretmesi ihtimalinden söz ettiniz ama, Türkiye'deki Kürt siyasetçilerin, PKK'nin belirlediği sınırlar dışında politika yapmadıkları, inisiyatif ele alamadıkları

değerlendirmesine ne diyorsunuz?

Ne olursa olsun, DTP bu kadar pasif olmamalıydı. Elbette PKK de bu konudaki tavrını değiştirmek zorundadır. Legal Kürt hareketinin kendi inisiyatifleriyle hareket etme şansına sahip olması gerekiyor. Kürtler Türkiye'deki diğer siyasi partiler gibi asker vesayeti altında siyaset yapmak zorunda olmamalı. Legal siyasetin inisiyatifini alabilmesi hem Kürtlerin hem de Türkiye'nin çıkarıdır. Ne yazık ki DTP bu konuda yetersiz kaldı. Umuyorum ki, önümüzdeki seçimlerle birlikte bu yetersizlikler giderilir.

Başa dönersek, ABD-Türkiye yakınlaşmasının Avrupa'da kaygı uyandırdığını, PKK ve Roj TV operasyonlarının da bu yüzden yapıldığını söylüyorsunuz. ABD'nin bölgedeki çıkarlarıyla Kürt hareketinin çıkarları örtüşüyor mu?

Eskiden, Kürtlerin çıkarlarıyla ABD'nin politikaları çelişiyordu. Günümüz konjonktüründe çıkarların çakıştığı söylenbilir, çünkü Kürt bölgesi enerji kaynaklarının geçiş koridorunu oluşturuyor. Türkiye'nin stratejik önemi de Kürt bölgesinden kaynaklanıyor. Malatya-Edirne arasındaki Türkiye'nin stratejik bir önemi yok. Kürt-Türk çatışması ABD çıkarlarına aykırı görünüyor.

ABD politikasına olumlu yaklaşan Türkiye, neden aynı zamanda KCK operasyonlarına girişiyor, TMK'dan dolayı Kürt çocuklarına on yıllarca ceza veriliyor; ayrıca, Ergenekon davasında faili meçhullerin üzerine yeteri kadar gidilmiyor?

Çünkü AKP demokratik zihniyeti olan bir parti değil. Diğer taraftan, AKP'nin karşısındaki güçler de tamamen savaş endeksli bir muhalefet yürütüyor. Uluslararası alandaki sıkıştırmalar ve Türkiye içindeki dengeler olmasa, AKP zaten "açılım" diye bir kavram kullanmazdı. MİT'in açıklamalarını hatırlarsak, açılım kavramının neden kullanıldığını görürüz. İki yıl kadar önceki MİT raporunda, ulus-devlet paradigmasıyla Türkiye'nin varlığını uzun süre götüremeyeceğini vurgulanıyordu. Ermeni ve Kıbrıs meselesinde, Araplar ve Kürtlerle ilişkiler konusunda, Türkiye seksen yıllık politikasını sürdüremez noktaya geldi. Yeni bir yapılanma Türkiye açısından kaçınılmaz. Eski Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök "geçen yüzyılı kaçırdık" demişti. Türkiye'nin mevcut politikalarıyla önümüzdeki yüzyılı bırakın kaçırmayı, varlığını sürdürme şansı bile yok. Buradaki kilit sorun da Kürt sorunudur. Kürt sorunu devam eden bir Türkiye ne bölgesel güç haline gelebilir ne de ayakta kalabilir.

ODTÜ öğretim üyesi Prof. Meliha Altunışık "çözümün maliyeti daha fazlaysa, devletler sorunu sürdürmeyi tercih eder" demişti. Sizce Türkiye için Kürt sorununun maliyeti, çözümünden daha mı az?

Türkiye ABD'nin Irak işgaline kadar çözümsüzlüğü bir çözüm yöntemi olarak sürdürdü ve bunda bir ölçüde başa-

rılı da oldu. Irak işgalinden sonra ise Türkiye için bu sorun sürdürülür olmaktan çıktı. Artık maliyet ekonomik olmaktan çıktı, varlık-yokluk meselesi haline geldi. Türkiye geleneksel politikasında ısrar etmenin gericilik olduğunu görüyor. Görmeseydi, Ergenekon operasyonları olmaz, "açılım" sözcüğü tedavüle sokulmaz, yeni anayasanın gerekliliğine vurgu yapılmaz ve yargıdaki sorunlar gündeme gelmezdi. Türkiye'deki çalkantı yenilenmek ile aynı kalma arasında yaşanan tereddüitten kaynaklanıyor. Dikkat ederseniz, tartışılan bütün darbe planları Irak işgalinden sonra yapılmış. Hepsinde de, ABD'nin bölgede oluşturduğu tehdidin, Irak'taki Kürt hükümetinin ve ülke içinde de AKP'nin yarattığı korkunun etkisi var.

Roj TV'ye dönelim; kanal nasıl finanse ediliyor?

1995'te Med TV'yle başladığımızda, sadece Kürtlerin bir yayın faaliyeti olarak düşünmemiştik. Med TV'nin devamı olan Roj TV, aynı zamanda Kürtlerin demokratik kimliğinin oluşturulmasında bir mevzidir. Kürt bilincinin yükselmesinde Roj TV'nin büyük katkısı var. Kanalin yılda 12 milyon dolarlık gideri var. Reklam geliri ise neredeyse yok.

Kürt bölgesi enerji kaynaklarının geçiş koridorunu oluşturuyor. Türkiye'nin stratejik önemi Kürt bölgesinden kaynaklanıyor. Malatya-Edirne arasındaki Türkiye'nin stratejik bir önemi yok. Kürt-Türk çatışması ABD çıkarlarına aykırı görünüyor.

Kanalin bütün geliri diaspora Kürtlerinden geliyor. Her yıl kampanyalar düzenlenir ve gelirler bu şekilde sağlanır. Kürtler gönüllü ve aktif biçimde kanala parasal destek sağlıyor. Bunlar raporlarda, ele geçen dokümanlarda da mevcut. Yıl boyunca yapılan kampanyalarla kanalın üç-dört yıllık gideri toplanabiliyor.

Yanlış hatırlamıyorsak, 1998'de Med Tv'deki bir programa telefonla katılan Abdullah Öcalan'la bir tartışmanız oldu. Ondan sonra da uzun süre kanalda görünmediniz. Neydi o tartışma, sonrasında ne oldu?

Sözünü ettiğiniz gerginlik Öcalan Roma'dayken yaşandı. O zaman Öcalan'ın üzerinde uluslararası bir baskı vardı ve çok gergindi. Yakalanıp Türkiye'ye getirildikten sonra, hem İmralı'daki mahkemenin meşru olmadığını, hem de "demokratik cumhuriyet" tezinin gerçekçi olmadığını söyledim. Bu tartışma bir sıkıntı yarattı tabii.

Bu "sıkıntı" ne kadar sürdü?

Dört yıl.

Öcalan'ın yakalanışından sonra Avrupa'daki Kürt aydınlarının bir kısmı bu tartışmalar yüzünden PKK'den uzaklaştı...

PKK'yle birlikte yürümek çok kolay değil. Sonuçta, PKK Soğuk Savaş döneminin argümanlarını çok sık kullanan bir örgüt. Demokratik katılımcılığa, çoğulculuğa henüz arzu edilen düzeyde yanıt veren bir örgüt değil. Fakat PKK di-

şında bir siyasi alternatif yaratmak da mümkün olmuyor. Örgütten ayrılanların çoğu, deyim yerindeyse, izole bir hayat sürdürmek zorunda kaldı. Ancak, PKK de zamanla değişti. Eskiden, fikirleri yüzünden cezalandırılanlar oldu; Hikmet Fidan, Kani Yılmaz infaz edildi. Biz bu eylemleri kınadık, karşı çıktık. Neyse ki şimdi artık farklı fikirlerin şiddetle bastırılması yöntemi büyük ölçüde azaldı.

Kaç yıldır sürgündesiniz?

15 yıl oldu. Hakkımda birçok dava açıldı. Bir kitabımdan dolayı 15 ay hapis yattım. Yazdığım haberlerden dolayı kesinleşmiş sekiz yıl cezam vardı ve elli yıl daha ceza isteniyordu. Mecburen kaçtım.

O davalar sürüyor mu?

Çoğu düştü, çünkü Terörle Mücadele Kanunu büyük ölçüde değişti. Şu an görünürde bir cezam yok.

Neden dönmüyorsunuz Türkiye'ye?

Psikolojik etkenler var önümde. Hukukken bir suçum yok ama, başıma bir sürü şey gelebilir. Etnik hudutları içselleştirmiş biri değilim ama, yine de Almanya'da bulunmak bana ağır geliyor. Avrupa uygarlığı barbarlık üzerine kurulu, kendinizi ait hissedemiyorsunuz. İçine almıyor zaten sizi. Hem buraya ait değiliz, hem de orayı kaybetmişiz. Bu başlı başına bir işkence.

Alman vatandaşlığına geçtiniz mi?

Müracaatım henüz sonuçlanmadı. Aslında, Türkiye'ye gelip gitmek isterim. Ama ahlâki sebepler de var önümde. Yayıncım Bedri Adanır hapiste. Yaptığı tek şey kitap yayınlamak. Türkiye'de düşünceler hâlâ yargılanırken, dönmek benim zoruma gider. Sürgünlük hayatı büyük sarsıntı yarattı bende, yine de şu aşamada gelmek istemiyorum.

Öcalan'la ters düşüp Kürt hareketinden dört yıl uzak kalmak sizi nasıl etkiledi?

Hayatımın en ağır dönemi idi. 1990'ların başında Türkiye bize "ya bendensin ya PKK'den" diyor. Bağımsız varlığına tahammül etmiyor devlet. Bir taraf seçmeye mecbursunuz. Açıkçası, devletin yanında durmayı kendime yediremedim. O ikilem de çok sarsıcı oldu. Hep söylüyorum, devlet bizi döve döve PKK'li yaptı. İstemedim de olsa gelip PKK'nin yanında durdum. Ama bağımsız kişiliğimi korumaya çalışmanın faturasını burada da ödedim. Türkiye'de düşünce suçlusuyken, 1998-2002 arasında Avrupa'da da PKK'nin düşünce suçlusu oldum, ağır ithamlarla karşılaştım. Rahmetli Ahmet Kaya buraya geldiğinde halimi görünce çok üzülmişti. "Sen Türkiye'den kaçınca kurtulduğunu zannettik. Burada daha ağır bir düşünce suçlusu olmuştun" demiş, yaşadıklarına isyan etmişti. Fakat demokrasî kültürü böyle bedeller ödeyerek geliştiriliyor.

Roj TV'ye dönüşünüz nasıl oldu?

2002'de hem Roj TV'de hem de Özgür Politika'da bana yapılan muamelelerin özeleştirisi yapılırken ben de döndüm.

İşgalci değil, özgürleştiriciyiz

Geçen temmuz ayında ODTÜ kampüsünün denetiminin 29 yıl aradan sonra jandarmadan polise devredilmesiyle boşalan jandarma karakoluna el koyan öğrenciler, binanın Öğrenci Kültür Merkezi'ne dönüştürülmesini talep etti. Sonrasında gelişenleri "karakolun özgürleştirilmesi" sürecinde yer alan öğrencilerden dinliyoruz. Anlaşılan o ki, ODTÜ'nün devrimci geleneği dirilme yolunda...

Öğrenci Kültür Merkezi (ÖKM) fikri nasıl ortaya çıktı?

Ozan: Jandarma, ODTÜ tarihinde birçok olayda aktif rol oynamıştı. Karakolla ilgili hepimizin taze ya da eski kötü anıları var. Kütüphanede öğrencilere dayak atmıştı mesela jandarma. 2009'daki bir yasayla jandarma ODTÜ'den çıkarıldı ve 30 Temmuz'da imzalanan protokolle kampüs polis bölgesi oldu. Jandarma çıkınca karakol binası işlevsiz kaldı. Sene başında, öğrenci toplulukları olarak binayla ilgili bir toplantı yaptık. Etkinliklerimizi yapabileceğimiz, aynı zamanda topluluklarımızın oda olarak kullanılabileceği alanlar tesis edebiliriz diye düşündük. Sembolik anlamı da yüklü bu yeri öğrenci denetiminde, öğrencinin içinde rahat hareket edebildiği bir alana dönüştürme fikriyle hareket ettik.

Ekin: Rektörlükle görüştük, bir dilekçe sunduk. Topluluklarımızın toplantılar yapmak, etkinlikler organize etmek için gerçekten bir yere ihtiyaçları vardı uzun bir süredir.

Çağdaş: "Ne jandarma ne polis, ODTÜ bizimdir" diye sloganlar attık. Performatif eylemler, çeşitli yürüyüşler yaptık. Kamuoyu yaratmak için bültenler dağıttık. Aslında bütün "meşru" yollar denendi.

Ozan: Burası, öğrenciler için kampüs içinde özgür alan olabilecek bir yer. Bunun da tüm öğrenciler için büyük anlamı var. Topluluklar ilk başta resmi başvuru için bir sebep oldu, bu sayede imzalar toplayıp dilekçe sunabildik. Okul içinde örgütlenebildiğimiz tek yapı topluluklar. Sekseneye yakın öğrenci topluluğu var ODTÜ'de.

Ekin: Üç binden fazla imzalı dilekçeyi rektörlüğe verdik, reddedildi. Binanın arşiv odası olarak kullanılacağı söylendi. Hiçbir şekilde bize verilmeyeceğini anladık. 24 Aralık'ta fiilen binaya yerleştik.

Ozan: Üç hafta nöbet tuttuk, çünkü pankartlarımız indiriliyordu. Her gün yaptığımız toplantılarla atacağımız adımları belirlemeye başladık. Yemekler yapıyor, etkinlikler organize ediyorduk. Rektörlük genel sekreteriyle görüşmelerin yeniden başlamasıyla nöbet tutmayı sonlandırdık. Ve böylece burası yarı resmî olarak öğrencilerin oldu.

Ekin: Rektörlük genel sekreteri "final haftası yaklaşıyor, burada durmanıza gerek yok, buraya kilit vurmayacağız" dedi. Bu söylenenler, kararlılığımızı anladıklarını gösteriyordu.

Ozan: İki-üç gün sonra rektörlükle görüştük, "burayı elinizden almaya çalışmayacağız" dediler. Fakat kullanımına

ortak projelerle beraber karar vermek istediklerini söylediler. Bu bizim için olumlu bir adımdı, çünkü en başından beri karşılaştığımız tavır çok katıydı. Herhalde bütün Türkiye tarihini arşivleseler buraya sığar, üç bloktan oluşan çok büyük bir yer burası. Tabii ki şüpheli yaklaşmaya devam ediyoruz rektörlüğe. Buraya geldiğimiz birinci haftasında rektörlük yetkilileri okul içinde, kantinlerde, öğrenciler gibi afişleme yapıp bilirdi dağıttı.

Karakolu bir özgürleştirme ve özgürleşme alanı olarak tarif ettik. Bu üniversitenin sahipleri olarak, boş ve hiçbir işe yaramayacak bir alanı ihtiyaçlarımız doğrultusunda kullanıp dönüştürüyoruz. Kendimizi "özgürleştirici" olarak tanımlıyoruz.

Çağdaş: Arşiv aslında tamamen bahane. Bir hocamız "arşiv için güvenli bir ortam gerekir, burada arşiv olmaz" dedi. Asıl amaç, öğrenciye vermemek.

Ne yazıyordu rektörlüğün dağıttığı bildirilerde?

Ozan: Buraya kapıları kırarak, güvenliğe karşı zor kullanarak girdiğimizi anlatıyorlardı. Ertesi gün, güvenlik görevlileri gelip "böyle bir şey olmadı, zor falan kullanmadınız, lütfen bunu yazın" dediler. Güvenlikle bir sorun yaşamadık, kırılan kapı da yok, yalnızca ana binanın kapısını açarken biraz zorladık, sonra tamir ettik. Bu manipülasyonlarla kamuoyunu bize karşı yönlendirmeye çalıştılar. Fakat biz de her gün bültenlerimizi

tüm okula dağıtıyorduk, dolayısıyla bu karalama çabaları pek işe yaramadı.

Karar alma, pratiğe geçme sürecini nasıl yönlendirdiniz?

Ekin: İlk günden bu yana doğrudan demokrasiyi esas aldık. Toplantılarda konsensüs yöntemiyle karar aldık. Bazı toplantılar konsensüse varamadığımız için sabahlara kadar sürdü.

Kemal: Burayı rektörlükten istediğimiz sırada desteğini sunan elli kadar topluluktan 12-13'ü binaya bu şekilde girmemizi onaylamayarak desteklerini çekti.

Ekin: Sadece topluluklar ve temsilcileri değil, benim gibi bir topluluğa üye olmayan insanlar da toplantılarda düşüncelerini belirtebiliyor.

Ozan: Topluluklar önemli bir araçtı, ama burası tüm öğrencilerin doğrudan aktif olduğu, olabileceği bir alan. Bir öz-yönetim deneyimi gerçekleştirmek istedik. Toplantılar herkese açıktı. Tabii her konuda konsensüs sağlanamayabiliyor, anlaşılmadığımız durumlar oldu. Toplantıya gelemeyip de sonradan fikir belirtirler oldu, meseleleri dönüp yeniden tartıştığımız da oldu. Duvarlardaki bezlerde işlere dair günlük, haftalık programlar var. İnsanlar listeden yapabileceklerini seçip ona göre hareket ediyor.

Kemal: Öğrencilerin burayı sahiplenmesi için topluluklar toplantılarını burada yapmaya başladılar. Konserler, film gösterimleri düzenlendi, forumlar organize edildi. Ama buna rağmen, öğrencilerin büyük bir kısmı buraya ilgisiz.

ODTÜ çalışanlarının, öğretim üyelerinin ilgisi, desteği oldu mu?

Ozan: Başından beri bazı akademisyenlerle temas halindeydik. Herkes kendi bölümündeki hocalarıyla görüşmeye başladı. Birçoğu ilgilendi, gelenler, etkinliklere destek verenler, rektörlükle temas kuranlar oldu. Zaten bürokrasinin rektörlük tarafında toplanan kesimi dışında ODTÜ'lüler, her kesimiyle, buranın öğrenciler tarafından kullanılmasına olumlu bakıyor. ODTÜ Mezunlar Der-

ODTÜ öğrencileri, susuz ve elektiksiz karakol binasında günlerce nöbet tuttu. Bina halen rektörlük tarafından restore ediliyor, kullanım hakkına yönelik tartışmalar sürüyor...

neği, ODTÜ Öğretim Görevlileri Derneği desteklerini açıkladılar.

İşgalci olarak nitelendirilmenizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ozan: Rektörlük bizim buraya yasal olmayan yollarla, zor kullanarak girdiğimizi yaymaya çalışıyordu. Bizse burayı hep bir özgürleştirme ve özgürleşme alanı olarak tarif ettik. Rektörlüğün ne dediği bizi çok ilgilendirmiyor, ama bizi zan altında bırakıyor. Biz bu üniversitenin sahipleri olarak boş ve hiçbir işe yaramayacak bir alanı ihtiyaçlarımız doğrultusunda kullanıp dönüştürüyoruz. O yüzden “özgürleştirici” olarak tanınıyoruz kendimizi.

Onur: Bir üniversite öğrencilerindir, akademisyenlerindir, personelindir. Jandarmanın, rektörün, yönetimde olanların değildir. Biz, bizim olan bir yeri yeniden düzenleyip herkesin kullanımına açıyoruz, hepsi bu. Zaten burası ‘80’lerden beri şiddetle nam salan bir yerdi. Jandarma, ODTÜ öğrencisine rahatsızlık vermekten başka bir şey yapmıyordu. O yüzden bu yapılanın işgal olarak değerlendirilmemesi gerekiyor.

Kemal: Rektörlüğün müdahale etme hakkı vardı yasal olarak, polisi sokabilirlerdi içeri. Kendimizi buna hazırlamıştık, nöbetimizin bir amacı da buydu. Rektörlüğün polis müdahalesine zemin bırakmamasının arkasındaki bir sebep

Tekel işçileri karakola gelip “siz de bizimle aynı durumdasınız, battaniye gönderelim size” dediler. İkinci gelişlerinde sorunlarını anlattılar, hatta çiğ köfte yaptılar. Onlarla nasıl dayanışılabilir, konuştuk, tartıştık.

de AKP kadrolarının üniversitelerdeki egemenliği. ODTÜ’de henüz AKP yok, dolayısıyla böyle bir müdahale rektörlüğün elini AKP’ye karşı zayıflatabilirdi.

Ozan: Buraya geldiğimiz ilk günden be-

ri elektrigimiz, suyumuz, doğalgazımız yok. Kesildi çünkü. Bizimle beraber güvenliğinden suyu kesildi, onlar da bizimle beraber su taşıdı, bizim ateşimizle ısınmaya çalıştı. Aramızda para toplayıp bir jeneratör aldık, suyu taşımaya başladık, katalitik sobayla ısınmaya çalıştık.

Size başka kimler destek verdi?

Ozan: Başka üniversitelerden, Beytepe’den, Ankara Üniversitesi’nden, Hacettepe’den gelip nöbet tutanlar oldu.

ABD’DE PARASIZ EĞİTİM MÜCADELESİ

Berkeley mirasına sahip çıkıyor

California Üniversitesi’nde başlayan dalga, ABD’de başka eğitim kurumlarına da yayılıyor, ‘60’lardan beri görülmeyen bir öğrenci hareketi şekilleniyor. Kapitalizmin anavatanında eğitimdeki özelleştirme furyası tepki topluyor, öğrenciler kamusal hakları için örgütleniyor. Express California’dan bildiriyor.

Geçtiğimiz 4 Mart günü, başta California olmak üzere, ABD’nin birçok eyaletinde, kamusal eğitim kurumlarının bütçelerine yapılan kesintileri protesto amaçlı bir dizi eylem düzenlendi. “Kamusal eğitimi savunalım” şıarıyla ilkokuldan üniversiteye kadar her seviyeden öğrenci, öğretmen, veli ve çalışanlar, yürüyüşlerde ve mitinglerde bulundu. 4 Mart tarihi, 24 Ekim 2009’da California Üniversitesi (UC) Berkeley kampüsünde düzenlenen, eyaletin çeşitli bölgelerinden yaklaşık 900 kişinin katıldığı Örgütlenme Konferansı’nda belirlenmişti. Fakat eylemler California’yla sınırlı kalmayıp tüm ülkeye yayıldı, medyada geniş yer aldı ve son yılların en kapsamlı öğrenci eylemi olarak tanındı.

Hareketlenmenin geçmişi 2009 yazına uzanıyor. California’nın kronikleşen bütçe açığı temmuz ayında tavan yaptı. Ekonomik kriz, emlak değerlerindeki düşüş, bunlara bağlı vergi gelirlerindeki azalma ve kaynak sağlama amacıyla halkoyuna sunulan bir dizi önerinin reddedilmesinin akabinde, eyalet bütçesinin 2009-2011 arasında yaklaşık 60 milyar dolar açık ve-

receği ortaya çıktı. 2009-2010 mali yılının başlamasından ancak yirmi gün sonra kabul edilen bütçe, birçok kamusal hizmette ciddi kısıntılar öngörüyordu. Eğitim sistemi de bu daraldan payını aldı. İlk ve ortaokulların ödenekleri 5.3 milyar, üniversitelerinki ise yaklaşık 1.5 milyar dolar azaltıldı. Kesintiler karşısında idareciler, işten çıkarma, maaş düşürme, zorunlu izin, öğrenci ve ders sayılarında azaltma ve okul ücretlerinde artış gibi seçenekleri gündeme getirdi. Sonbahardan bu yana süren protestoların temelleri de işte o sıralarda atılmaya başlandı.

Protestolar ve polis şiddeti

UC’deki hareketlenmenin başını, öğrenci eylemleri geçmişiyile ilham kaynağı olmaya devam eden Berkeley kampüsü çekti. Davis kampüsündeki bir grup öğretim üyesinin ders bırakma önerisine Berkeley’den gruplar sahip çıkınca, 24 Eylül’de Berkeley Sproul Plaza’da yaklaşık 5 bin kişinin katıldığı bir miting düzenlendi. Bu, 1960’lardan sonra bu boyuta varan ilk eylemdi ve 24 Eylül tüm California’da ki örgütlenme çabalarına hız verdi. UC

kampüslerinde aktivistler, 19 Kasım’da oylanacak okul ücret artışlarına odaklanırken, diğer eğitim kurumlarındaki oluşumlarla birlikte hareket ederek 24 Ekim’de, Berkeley’de, eyaletin çeşitli bölgelerindeki eğitim kurumlarından katılımcıları bir araya getiren Örgütlenme Konferansı’nı gerçekleştirdiler.

Kasım ayında UC’de idareyle öğrenciler arasındaki çatışmanın şiddeti arttı. 19 Kasım’da Los Angeles kampüsünde toplanan UC İdarî Heyeti, üniversite başkanı Mark Yudof’un okul ücretlerini yüzde 32 artırma önerisini kabul etti. Mayıs ayında kabul edilen yüzde 9.3’le birlikte, artış yüzde 40’ı bulmuş oldu. Oylama öncesinde bir grup öğrenci, Los Angeles kampüsündeki Campbell Hall’u işgal etti. Protestolarda 14 öğrenci tutuklandı. Kararın ardından, toplantı binasının etrafında toplanan 2 bin kadar öğrenci, heyet üyelerinin çıkışını engelledi. Takip eden saatlerde, Davis, Santa Cruz ve Berkeley kampüslerinde bina işgalleri yapıldı. Berkeley’deki Wheeler Hall işgali sırasında, 20 Kasım’da polis gün boyunca ikinci kata girmeye çalışırken, bina etrafında toplanan 2 bine yakın öğrenci, içeridekilerin tutuklanmasını engellemek için polisle çatıştı. Bu destek karşısında, Berkeley rektörü Robert Birgeneau, içerideki 40 kadar öğrencinin “izinsiz geçiş” suçlamasıyla serbest bırakılmasına karar verdi.

Aralık ayının ilk haftasında, yine Wheeler Hall’da Açık Üniversite adı altında örgütlenme aktiviteleri düzen-

lendi. İlk günlerde, polis binaya girip çıkmakla birlikte müdahale etmedi. Fakat 11 Aralık cuma sabahı ani bir baskınla içeride bulunan 66 kişi tutuklandı. Tepki olarak, o gece geç saatlerde, 40 kişilik bir grubun Rektör Birgeneau’nun evine yürüyüşü yine tutuklanmalarla sonuçlandı. 26 Şubat sabahı, kampüste restore edilen bir binayı bir süre işgal eden bir grup daha sonra sokakta polisle çatıştı; iki öğrenci tutuklandı. 4 Mart günü akşam saatlerinde ise, Berkeley’den Oakland’a yürüyen 1000 kişilik gruptan ayrılan 150 kişi, Oakland - San Francisco arasındaki otobanda trafiği durdurdu. Bu eylem de, grubun tamamının tutuklanması ile son buldu.

İşgalle ve polis-gösterici çatışmaları, öğrenci hareketinin içinde epey gerilim de yaratıyor. Demokratik kitle örgütlenmesini savunanlar, bu tür çatışmaların hareketi marjinalize ettiğini ifade ederken, doğrudan eylem taraftarları, sistemin sınırlarını zorlamak gerektiğini iddia ediyor.

Olayların arkaplanı

Ekonomik krize bağlanan kesintiler, aslında son yirmi-otuz yıldır devam eden kamu kaynaklarının kısılma politikasının son halkası. California’da bu süreç, 1978’de kabul edilen “Proposition 13” adlı kanuna dayanıyor. O dönemde emlak değerlerinin hızla artış karşısında örgütlenen muhafazakârlar, emlak vergilerinin, mülk el değiştirmedikçe, en son el değiştirme tarihindeki

Buraya girerken, geçen sene Ankara Üniversitesi'ndeki yemekhane boykotu ve işgalini referans almıştık.

Onur: Tekel işçileri iki defa geldi. "Bizimle aynı durumdasınız, battaniye gönderelim size" dediler. İkinci gelişlerinde sorunlarını anlattılar, hatta çığ köfte yaptılar. Aynı gün Ufuk Uras da geldi. Herkes birbirinin sorununu dinledi, Tekel işçileriyle nasıl dayanışılabilir, burası için neler yapılabilir diye konuştuk, tartıştık.

Çağdaş: Okula gelen Akbank genel müdürünü protesto edip kovduktan sonra bütün salonu karakola çağırdık. "Ekonomik krizi tartışıyoruz" başlıklı bir konu vardı, biz de "Tekel işçileri şu an karakolda, gelin orada tartışalım" dedik. 50-60 kişi karakolda ekonomik kriz üzerine tekeli işçileriyle sohbet ettik. İşçiler giderken şaka yollu güvenlik görevlilerine "bu çocuklara iyi davranın" demiş.

Umut: 16 yıldır bu yakınlarda oturan birisi, ne oluyor diye öğrencilerle konuşmuş ve "ben de kullanırım, faydalanırım buradan" demiş. Çevre sakinleri de gayet olumlu bakıyor bu işe.

ODTÜ gibi geniş arazisi olan bir üniversitede toplulukların etkinlik yapabilecek mekânın olmaması tuhaf. Bildiğimiz kadarıyla bir kongre ve kültür merkezi var burada, fakat etkinlik

için 2000 TL ödemek gerekiyormuş galiba...

Kemal: Bizim en önemli motivasyonlarımızdan biri, o kongre ve kültür merkezinin ticarileşmiş olması.

Onur: Rektörlüğün bir kültür merkezi projesi var. 2011 yılında yapmayı düşünüyorlar. Ben 2003 girişliyim, bu masalı o tarihten beri duyuyorum. Hatta öğrenci toplulukları kompleksi projesi vardı. Ama toplulukların şu an sahip oldukları mekânlar rektörlüğün sağla-

Burası '80'lerden beri şiddetle nam salan bir yerd. Jandarma, ODTÜ öğrencisine rahatsızlık vermekten başka bir şey yapmıyordu. O yüzden bu yapıların işgal olarak değerlendirilmemesi gerekiyor.

dığı alanlar değil. Yaklaşık yirmi topluluk, yedi odalı bir barakada faaliyet yürütüyor. O barakayı işgal ederek kazanmışlar. Daha önce PTT kullanıyormuş. PTT yeni binasına taşındıktan sonra öğrenciler gidip kendi eşyalarını koyuyorlar, "burayı yıktırmayacağız" deyip direniyorlar. Sonra rektörlük vazgeçiyor, baraka öğrencilerin oluyor. **Bu mekânın sizin için özel bir anlamı var mı?**

Fuat: Bir jandarma karakolunun kültür merkezine dönüştürülmesinin her şeyden önce politik bir anlamı var. Diğer

tarafтан, tarihsel bir anlamı da var. Burası ODTÜ tarihinde öğrencilere uygulanan baskının bir simgesi. Ben mimarlık topluluğu üyesiyim, bizim bir yere ihtiyacımız yok. Uzun mücadeleler sonucunda fakültemizde bir odamız oldu. Ama politik ve tarihsel anlamı nedeniyle bu eylemi sahipleniyoruz. Çünkü bizim açımızdan buranın var. Buraya isim ararken Taylan Özgür Öğrenci Kültür Merkezi de düşünülenler arasındaydı. Taylan Özgür kolluk kuvvetleri tarafından öldürülen ilk öğrenciydi. ODTÜ'de öldürüldü. Bir plan yapıp rektörlüğe sunduk. Kültür merkezinin bir bölümünü müze olarak tasarladık. ODTÜ'nün politik ve sosyal tarihini, özellikle 1968-78 dönemini daha görünür kılmayı amaçlıyoruz.

ODTÜ'de genel olarak yönetimin öğrenciye tavrı nasıl?

Onur: Rektörlük ve yönetim bizi özne olarak değerlendirmiyor. Geçen sene ODTÜ'de "özgürlük günleri" adı altında bir dizi etkinlik gerçekleştirdik. Rektörlük, bir oyunda bir performans alkışladılar diye arkadaşlarımız hakkında soruşturma açtı. Rektörlüğün izni olmadan hiçbir etkinlik yapamıyoruz. Bir film gösterimi yapmak istesen, "yönetiminden izin alındı mı" gibi absürd prosedürlerle oyalamaya çalışıyorlar.

Söyleşi: Deniz Özgür - Nihal Aynbir

değerinin yüzde 2'si oranında sabit tutulması yönünde bir kanun önerisi sundu. Öneri, vergi artırma ya da bütçe onaylama kararları için eyalet parlamentosunun üçte ikisinin oylarını şart koşuyordu. Kanunun kabul edilmesinin ardından, emlak değerleri arttı, vergiler sabit kaldı. Değişim çabaları, parlamentonun üçte birlik azınlığı tarafından mütemadiyen bloke edildi. Dolayısıyla, California hükümetinin kamusal harcamalara ayırabileceği kaynaklar ciddi ölçüde azaldı.

"Proposition 13" öncesinde, California etkin bir kamusal yüksek öğretim sistemine sahipti. Dönemin UC başkanı Clark Kerr tarafından 1960'larda temelleri atılan üç ayaklı sistem geniş sayıda öğrenciye ücretsiz eğitim olanakları sunuyordu. UC, bir yandan eğitim ve araştırma alanlarında önde gelen özel üniversitelerle rekabet edebilirken, diğer yandan ABD'nin en düşük gelirli öğrencilerine kucak açtı. Ronald Reagan, 1967'de California valisi seçildikten sonra Kerr'in görevden alınması ve üniversitede öğrencilerden ücret talep edilmesinde etkili oldu. Eyalet hükümeti, 1990'da öğrenci başına 15.860 dolar aktanırken, bugün bu miktar sadece 9.560 dolar. Aynı dönemde öğrenci ücretleri 2.540'dan 10.900 dolara yükseldi.

Sessiz çoğunluk

İdareciler, öğretim üyeleri ve öğrenciler arasında, sorunun ekonomik krizden kaynaklandığını, kamu kaynakları yakın dönemde artmayacağı için de özelleştirmenin tek çare olduğunu düşünen ciddi bir çoğunluk var. Bu gruplar için California Üniversite Sisteminin özellikle araştırma alanında özel üniversitelerle rekabet edebilen "elit" kampüslerinin bu konularını kaybetmemesi çok önemli. Bu görüşteki, muhalefetin, idarecilere verilen ücret ve ikramiyeler, bu krizde nedense kullanılmayan "kısıtlı fonlar" ve kampüste devam eden inşaat faaliyetlerine

yönelik eleştirilerine, "rekabet zorunluluğunu" vurgulayarak cevap veriyor.

Express'in 81. sayısında Prof. Fatma Gök'ün belirttiği gibi, Amerikan eğitim sistemi, iyi finanse edilen ve çok şiddetli rekabetin hüküm sürdüğü bazı kurumlarında elde edilen başarılar nedeniyle dünyanın birçok yerinde model olarak görülse de, esasen son derece ayrımcı temeller üzerine kurulu. Üniversitelerin görevinin, sistemin çarklarını en iyi şekilde dolduracak bireyler ve de ekonomiye motor olacak buluşlar üretmekten ibaret olduğu fikrinin yaygın ve baskın olduğu bir ortamda, farklı toplumsal sınıflardan öğrencilerin nitelikli eğitim kurumlarına girişini

sağlamak, gerek eğitim kurumları, gerek toplumsal sınıflar arasındaki hiyerarşinin zayıflatılmasına çalışmak gibi hedefler iyice arka planda kalıyor.

Önümüzdeki aylarda, California'daki hareketin en başta gelen hedeflerinden biri, kasım seçimlerinde "Proposition 13"ün kaldırılmasını referanduma sunmak. Bu yüzden, öncelikle, bu önerinin oy pusulasına konması için gerekli imzaların toplanmasına çalışılıyor. Diğer bir hedef ise, bu krizden faydalanan, uzun vadeli ve tabandan yükselen bir muhalefet yaratmak. Bu çabaların ne kadar başarılı olacağını göreceğiz.

Elif Kale-Lostuvalı

Ortak Operasyon sürüyor

AFGANİSTAN NATO kuvvetlerinin Taliban'a karşı başlattığı Ortak Operasyon birinci ayını bitirdi. Askerî hareketin yürütüldüğü Helmand bölgesine giden devlet başkanı Karzai, mağdur durumdaki halkın tepkisiyle karşılaştı. Taliban güçleri sivil kayıpları azaltmak için önceden dağlarda çekildiği halde operasyonun ikinci gününde 12 sivilin füze saldırıları sonucu hayatını kaybetmesi unutulmadı. NATO yetkilileri ve Pentagon, "bölge Taliban'dan arındırıldıktan sonra" göç etmek zorunda kalmış insanları geri çekmek için istihdam ve tarımsal sübvansiyon programları hazırlıyor.

Hristiyan katliamı

NİJERYA Ülkenin orta kesimlerindeki Plateau eyaletinde müslüman ve hristiyanlar arasında on yıldır süren gerginlik gene büyük bir katliama yol açtı. Eyaletin başkenti Jos kenti çevresindeki üç hristiyan köyünü basan müslüman çeteler, aralarında çok sayıda kadın ve çocuğun bulunduğu yaklaşık 500 kişiyi öldürdü. Silah ve palalarla saldıran çetelerin geçen ağustosta 200 müslümanın öldürüldüğü saldırılara misilleme yapıldığı öne sürüldü. Bölgedeki çatışmalar, dinsel gerilimle açıklansa da, sorunun ekonomik ve siyasî boyutları politikacıların inkâr edemeyeceği noktaya geldi.

HAİTİ Enkazdan çıkan eski planlar

Yaşanan yıkıcı depremde sonra harabeye dönen Haiti'yi "kurtarma" planları, Amerikan şirketlerini harekete geçirdi. ABD işgali altındaki Haiti büyük bir terhaneye dönüştürülmek üzere yeniden sömürgeleştiriliyor. Neoliberal kapitalizm geleneksel yöntemlerinden vazgeçmiş, askerî müdahaleye dayanan eski usül emperyalist politikalara geri dönmüş görünüyor.

MARK SCHULLER

The Huffington Post, 8 Mart 2010

DÜN Oscar Ödül Törenleri vardı. Geçtiğimiz yılın En İyi Erkek Oyuncusu Sean Penn, Haiti'deki yardım ve yeniden inşa çalışmalarına bir milyon dolar bağışlayarak manşetleri kapladı. Şu ana kadar ABD yurttaşları bir milyar dolar bağışlamış durumda. Şimdi iki soru var; ilkinin ben de başkaları da defaten sordu: Bu para nereye, nasıl ve hangi plan dahilinde harcanacak? İkinci soru ilkiyle ilintili: Haiti, bundan sonra gerekecek olan tahmini 16 milyar dolarlık fonu nereden bulacak?

Kişisel ve özel gayretlerle bu kadar. Peki yeniden inşa için gereken paranın kalanı nereden gelecek? Diğer aktörlerin planı nedir? Aktörler, kabaca ikiye ayrılabilir: "özel sektör" ve "kamu sektörü." Her ikisi de tırnak içinde, çünkü Haiti'de olduğu gibi, ABD'de de hükümetler ile özel, kâr amacı güden yatırımcı ya da şirketlerin arasındaki geçişkenlik kayda değer. Her iki aktör de, biri Miami'de, öteki New York'ta olmak üzere planlama konferansları düzenliyor.

Uluslararası Barış Operasyonları Derneği tarafından Miami'de başlayacak olan Haiti Zirvesi nedeniyle, bu yazı özel sektöre yoğunlaşacak. Argüman şu: Resmi kalkınma yardımları kalkınma koşullarını oluştursa da, etkisi istihdam sağlayan özel sektörden her zaman daha kısıtlı. Nitekim ABD'de özel sektörün "yabancı doğrudan yatırımları", kamunun "küresel kalkınma yardımı"nı katlıyor: Örneğin 2004'te gezegenin güneyine akıtılan kaynaklar sırasıyla 636 ve 93 milyar dolardı.

Ancak Haiti'de bunun tersi geçerli. Ülkeye yapılan doğrudan yatırım 2002'de yalnızca 4,7 milyar dolardı. Bu miktar 2006'da 160 milyon dolara çıktı, iki yıl sonra 29,8 milyar dolara indi (Haiti'ye Bakış, Dünya Bankası, 7 Mart 2010). Ancak Aristide'nin görevden uzaklaştırılmasından sonra tepeden inme bir Ara İşbirliği Süreci'nde donörler 1,4 milyar dolar sağlamıştı. Peki Haiti'de sermaye yatırımı neden bu kadar

az ve kırılğan? En başta, Haiti'nin geleneksel seçkinlerinin kapitalistler değil, merkantil sınıf olduğunu anımsayalım. Bir diğer deyişle, servetlerini Rockefeller gibi değil, ticareti tekelleştirerek elde ettiler; bu nedenle yabancıların çıkarları onların çıkarlarıyla her zaman örtüştü.

Felâket sömürgeciliği

Birçok insan, özellikle yabancı yatırımcılar için, şu ana kadar 230 bin kişinin öldüğünün tahmin edildiği devasa deprem, bir "fırsat penceresi" açıyor. İlk ve en önemlisi, yeniden inşa sürecinde kazanılacak para sözkonusu: Özel hapishane şirketi GEO, işin hemen başında güvenlik işini ihalesiz bir çeyrek milyon dolarlık sözleşme ile bağladı; Cooperative Housing Foundation işe evlerin yeniden inşası için 117 milyon doları cebe attı. Bu, gazeteci/eylemci Naomi Klein'ın "felaket kapitalizmi", benimse "gönüllü vurgunculuk" (ç.n., non-profiteering) olarak adlandırdığım bir öge.

Felâket kapitalizminde kazanılacak paradan başka bir bileşen daha var: Bunu akademisyen Antonio Donini "dünya düzenlemesi" olarak adlandırıyor. Hem doğal, hem de

insan elinden çıkma felaketler, yeni bir sayfa açıp onu karalamaya yarıyor. Bunu bazıları *terra nullius* olarak tanımlıyor: Yepyeni planların uygulanabileceği, yeni öngörülerin ve siyasaların yazılıp dayatılabileceği, işlenmemiş toprak.

Eğer gerçekten yeni bir Haiti ve yeni bir Port-au-Prince yolda olsa, amenna. Her semtte herkesin ferah, kuru, güvenli bir eve, elektriğe, temiz içme suyuna ve sıhhiyeye erişimi olduğu bir Port-au-Prince düşünün. Bir Haiti düşünün, herkesin Haiti Anayasası'nın halihazırda öngördüğü (Madde 32/1) ücretsiz eğitim hakkından yararlanabileceği. Herkesin erişebileceği bir temel sağlık hizmetleri sistemi düşünün, ki isteyen kadınlar doğum öncesi bakımdan yararlınsın; böylece doğan her 1000 bebekten 75'inin beş yaşında varmadan ölümü, kötü bir anı olarak kalsın.

Ancak özel sektörün planı bu değil. Hatta aslında özel sektörün planı yeni bile değil. Reagan döneminde yürürlüğe konmuş Karayip Havzası İnisiyatifi'nin adı Ara İşbirliği Çerçevesi, sonra HOPE Yasası, sonra da Collier Raporu olarak değişse de, içeriği temelde aynı.

Haiti, 70 ve 80'lerden beri, Dünya Bankası'nın, Amerikan Kalkınma Bankası'nın ve USAID'in desteğiyle, neoliberalizmin çekirdek birimi olan, Serbest Ticaret Bölgeleri, İhracat İşleme Bölgeleri, *maquiladoras* ve terhane namı ile de maruf offshore tekstil tesislerinin adresi oldu. Diktatör 'Baby Doc' Duvalier, Haiti'yi "Karayipler'in Tayvan'ı" yapmaya söz vermişti. Neoliberalizm, köylüleri toprakların-

HAİTİ'Yİ "TERHANE"YE ÇEVİRME PLANI Collier'in uğursuz raporu

KALKINMA ekonomisti Paul Collier'nin Haiti'ye beş günlük bir ziyaretin ardından, Ocak 2009'da Birleşmiş Milletler'e sunduğu rapor, Haiti'deki terhanelerin (*sweatshop*) ülkenin varlığını tartışmaya açmak bir yana, "düzgün karayolları" gibi ihracat altyapı bağlantıları ile "sisteme daha iyi bağlanmasını" öngördüğü için, başta Haiti'ye Destek Grubu gibi birçok sivil toplum örgütü tarafından yerden yere vurulmuştu. Daha da ötesi, Collier, aynı raporda elektriğin ve liman işletmelerinin özelleştirilmesini de savunmuştu. Grubun sözcüsü Charles Arthur, rapor yayımlandıktan sonra şunları söyle-

mişti: "Tam da Haiti'deki sivil toplum, hükümete ulusal tarım üretimi ve çevre rehabilitasyonuna ağırlık vermesi için baskı yaparken, Ban Ki-moon'un onların bu çabalarını baltaladığını görmek, dehşet verici. Uluslararası mali kuruluşlar kırk yıldır Haiti'yi düşük ücretli, emek yoğun montaj sektörüne bağımlı bir kalkınma stratejisi izlemesi konusunda sıkıştırıyor. Bu strateji ekonomik kalkınma konusunda dişe dokunur bir sonuç üretmemekle kalmadı; uluslararası planlayıcıların tarım ve diğer yerel üretim türlerini tamamen gözardı etmesine de yol açtı. Sonuçta, Haiti dış yardıma, ithalata muhtaç, doğal felaketler karşısında kırılğan bir ülke oldu." Arthur'un bu sözlerinden bir yıl sonraki deprem, acı bir sağlama oldu.

Bkz.: <http://www.focal.ca/pdf/haiticollier.pdf>

Genel grev sarstı

YUNANİSTAN AB ekonomik krizi çok ağır yaşayan Yunanistan'a yardım etme kararı almadan hemen önce, hükümetin kemer sıkma politikalarını protesto eden yüzbinlerce işçi ve memurun katıldığı genel grev ülkede ulaşım, eğitim ve sağlık hizmetlerini felce uğrattı. Grev dolayısıyla başkent Atina'da düzenlenen 25 bin kişilik protesto yürüyüşünde, polis ile göstericiler arasında çatışmalar çıktı. Anarşist gruplar alışveriş merkezleri, marka mağazalar ve bankalara zarar verdi. İkinci büyük kent Selanik'te de 14 bin kişinin yürüdüğü ve daha küçük çaplı olaylar yaşandığı bildirildi.

Tamiller hedef değiştirdi

SRI LANKA 25 yıldan fazla süredir bağımsızlık mücadelesi veren Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları örgütünün geçen mayısta düzenlenen askerî harekâtla çöktürülmesinden beri yeniden yapılanma sürecine giren siyasi kanat, Ulusal Tamil İttifakı partisi tarihsel bir karar verdi ve programının asli unsuru olan bağımsızlık talebinden vazgeçti. Parti tarafından yayınlanan bildiride, kuzey ve doğu eyaletlerinde toprak, yasama, asayiş ve mali konularda Tamillere özerklik sağlayacak bir federal yapıyı kabul etmeye hazır oldukları bildirildi. Sri Lanka'da 8 Nisanda genel seçimler yapılacak.

911 mağdurlarının zaferi

ABD New York belediyesi, 11 Eylül 2001'de İkiz Kuleler'e düzenlenen saldırı sonrası enkaz temizleme ve kurtarma çalışmalarına katılıp rahatsızlanan 10 binden fazla kişiye 657 milyon dolar tazminat ödemeyi kabul etti. Çoğunlukla itfaiyeci, polis ve inşaat işçilerinden oluşan binlerce davacı, enkaz çalışmalarıyla bağlantılı sağlık problemleri yaşadıkları iddiasıyla New York belediyesine dava açmıştı. Davacılar, enkazdan yayılan toz ve küllerin bünyede kalıcı rahatsızlıklara yol açtığını öne sürüyor. Sektör sendikaları yıllardır mağdurlara tazminat ödenmesi için mücadele veriyor.

Sarkozy'in ecel terleri

FRANSA 2012'de yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminden önce ulusal düzeydeki son oylama gerçekleşiyor. Halk yerel seçimlerin ilk turu için sandık başına gitti. Nikolas Sarkozy yönetimine duyulan tepkinin seçim sonuçlarına yansımaları bekleniyor. Muhalefetteki Sosyalist Parti 22 bölgenin 20'sindeki yerel yönetimleri elinde tutuyor ve bu seçimde diğer ikisini de ele geçirmeyi umuyor. İşsizlik oranlarının yüzde 10'a ulaştığı Fransa'da, Sarkozy'e verilen destek büyük ölçüde düştü. Sarkozy'nin partisi UMP ile Sosyalist Parti'nin destek oranının yüzde 30 düzeyinde dengeleneceği sanılıyor.

dan söktü. Haitili ekonomist, State Üniversitesi'nde araştırma yöneticisi ve yedi kitabın yazarı Fritz Deshommes'a göre, neoliberalizm Haitililer'e tarım alanında 800 bin işe mal oldu. Offshore tekstil sanayii, 80'lerdeki zirvesinde bile ancak 70 bin kişiye istihdam sağlayabiliyordu. Planlaması 250 bin kişiye göre yapılmış Post-au-Prince'in nüfusu, 1980'de 500 bin iken, 2005'te 2 buçuk milyona fırladı.

Neoliberal köle düzeni

Hélène (bundan sonra sözlerine rastlayacağınız kişiler gerçek olsa da, isimler güvenlik nedeniyle değiştirildi) bu 2 milyon yeni kentlinin nerede yaşayacağını, şimdi günde 1,65 dolara kadar inmiş olan asgari ücreti kazana-bilen şanslı azınlığın dahi hangi tür evin masrafını karşılayabileceğini soruyor: "Ulaşım için gidiş dönüş 20 gourde harcasanız (40 gourde bir dolar ediyor), 50 gourde ile bir öğün yemek alsanız, gitti 70 gourde." Muhtelif *bidonvil*'lerde -varoşlar- onlarca insanın evini ziyaret ettim. Çoğu birkaç metrekaresi çevreleyen birikmeler ve derme çatma tenek çatılardan oluşan, özel yaşamın, suyun, tuvaletin ya da banyonun olmadığı, yağın yağmurdan ya da yakıcı Karayip güneşinden korunmayı yarım yamalak sağlayabilen evler... İhracat işleme bölgelerinin teşvikinden sonra, aralarında *Güneşkent'in Hortlakları* (*Ghost of Cité Soleil*) adlı filme göre "dünyanın en tehlikeli ye-

ri" olarak anılan Güneşkent'in de aralarında olduğu *bidonvil*'ler, sözün gelişi değil, gerçekten de bir gecede inşa edilmiş. Barınma ve giderek artan gıda harcamaları yetmezmiş gibi, neoliberalizm sağolsun, kamu hizmetleri özelleştirildiği için, aileler -özellikle anneler- çocuklarının eğitimini -bir çocuk için asgari ücretin yüzde 40'ı- ve sağlık masraflarını karşılamak zorunda.

Daha da kötüsü, offshore fason endüstrisi hiç güvenilir değil: 70 bin kişi olan istihdam, Aristide'nin iktidardan hem 1991, hem 2004'te zorla uzaklaştırılması sürecinde 12-14 bine düşmüştü. Bunun üzerine "yapısal dönüşüm" ile neoliberal siyasalar ile içi tamamen boşaltılmış kamuyu, hemen hiçbir kamusal hizmetten nasibini almayan *bidonvil*'leri ve azalan istihdamı ekleyin. Ekonomist Camille Chalmers'ın dediği gibi, "Güneşkent'in Endüstri Parkı'nın çocuğu olduğunu söyleyebiliriz." Düşük istihdam bir yana, taşeronlaştırılmış, düşük ücretli fabrika işinin ekonomiyeye pek katkısı olmadığı da malum. Vergi muafiyeti, bu sektörü Haiti'nin sosyal hizmetlerine katkı külfetinden kurtarıyor. Zamanında bir maliye bakanının dediği üzere, bu sektör Haiti'ye en az katma değer sağlayan sektör.

Yakında Kore gibi Asya Kaplanları'nın işe tekstilden başlayıp da nasıl ağır sanayiye terfi ettiği, ya da Çin'in daha da düşük ücretlere rağmen nasıl da dünyanın en yüksek üretim

kapasitesine sahip olduğu teranelerini yeniden duymaya başlarız. Haiti, dünya sistemindeki yeri itibarıyla farklı. Önce sömürgecisi, sonra da kuzeyindeki güçlü komşusu tarafından yıllar boyunca iliklerine kadar sömürülmüş, üretim kaynakları talan edilmiş. Köylü ekonomisine dayanan küçük ama önemli sanayileşme süreci sistematik olarak yerle bir edilmiş. Kore ve Çin'in büyük iç pazarları, dev nakit girdileri, ve demir yumruklu diktatörleri olageldi. Daha da önemlisi, her iki ülke de her iki ülkede de asgari ücretin Haiti'de olduğundan daha etkili olmasını sağlayan kamu hizmetleri fabrika işçilerine sunulageldi.

Haiti'nin depremden önce de makul ücret sağlayan işlere acilen ihtiyacı olduğu biliniyordu: Tahminler, işsizliğin yüzde 70 ile 85 arasında olduğunu söylüyor! İstihdam kıtlığı, fabrika sahiplerine bir tür dokunulmazlık sağlıyor. Fabrika işçisi Marie-Jeanne'a kulak verelim: "Sendikacı olursak bizi kovarlar; çünkü seni kovarlarsa dışarıda senin yerine koyabilecekleri 50 kişi olduğunu biliyorlar." İstihdam yaratılması, hele şimdi, acil bir öncelik. Ancak bu istihdamın toplumsal maliyetinin, uzun erimli yararlarının ne olacağı, ve işin sonunda kimin kâr edeceği sorularını sormamız gerekiyor. Örneğin, geçtiğimiz yaz yaptığım bir araştırmaya göre, bir çift kot pantolonun Haiti'deki emek maliyeti 12 ile 18 sent arasında değişiyor. Levi's, ABD'de bana 35 dolara patlıyor. Sorun, yaratılan katma değer dağıtımındaki akılalmaz dengesizlik: Haiti, bu katma değerden alabileceği en düşük düzeyi alıyor. Bu denklem, mango ve diğer tarım ihrac ürünleri için de geçerli.

Kalkınma ekonomisti olmadığım için söylediklerime güvenmeyenler, Frisline gibi fabrika işçilerine kulak versinler: "Fabrikada çalışırken, ancak birkaç kuruş kazanıyordum. Şimdi ticaret ile uğraşıyorum, ve yaşamım daha iyi. İşime yatırım bile yapılabiliyorum." Tabii, o da depremde evini ve işini kaybetti. Bu ayın sonunda Haiti'ye gittiğimde kendisiyle görüşmeyi umuyorum.

Eğer enkazı gerçekten kaldırmak gibi bir plan varsa, umarım Fritz Deshommes gibi insalar ve Devlet Üniversitesi gibi kurumların uzmanlıklarıyla katkıda bulunmasına, Hélène ve Frisline gibilerin, deneyimleri, öncelikleri, eleştirileri ile sürece etkin katılımlarına, hatta gündemi belirlemelerine izin verilir. Temel insan hakları bir yana, Haiti'nin gerçekten kalkınması için gerekli olan, bu.

Çeviren: Ertan Keskinsoy

Asparagas panik yarattı

GÜRCİSTAN İmedi adlı hükümet yanlısı televizyon kanalının, Rus tanklarının başkent Tiflis'e girdiği ve Cumhurbaşkanı Mihail Saakaşvili'nin öldüğü haberi ülkede "yok yere" panik yarattı. Zira kanal, Saakaşvili'nin ölümünden sonra yaşanabilecek olayları göstermek istemiş, iki yıl önceki Rusya-Gürcistan savaşının arşiv görüntülerini kullanarak muhtemel Saakaşvili suikasti sonrası muhalefetin iktidarı ele geçirmesini canlandırmıştı. Haberde, "muhtemel gelişmelerin simülasyonu" uyarısı yapıldıysa da çıkan panikte cep telefonu şebekeleri çöktü, insanlar sokaklara döküldü.

Sean Penn raconu

VENEZÜELLA Oscarlı oyuncu ve aktivist Sean Penn, ABD medyasını, Venezuela'nın sosyalist lideri Hugo Chavez'e "bok atmakla" suçladı ve bunu yapan gazetecilerin cezalandırılmasını istedi. Aralarında Oliver Stone ve Danny Glover'ın da bulunduğu küçük ama lafını sakınmayan Chavez yanlısı bir Hollywood grubunun üyesi olan Penn, demokrat bir model olan Chavez'e "diktatör" diyenlerin kodesi boylaması gerektiğini söyledi: "Ona diktatör denmesini sineye çekiyoruz. Medya bizi hipnotize ediyor. Dünyada, Chavez'den başka, 14 kez demokratik olarak seçilen başka kimi tanıyorsunuz?"

DÜNYA KADINLAR GÜNÜ

Yüzyıl sonra dünya

BRİTANYA Uluslararası Af Örgütü'nün 8 Mart Dünya Kadın Günü dolayısıyla yayınladığı iki rapor, bütün dünyada tecavüz ve cinsel taciz mağdurlarının cinsiyet ayrımcılığına mağruz kaldığını ve adalete erişimlerinin engellendiğini gösteriyor. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde özellikle Danimarka, Finlandiya, Norveç, İsveç gibi İskandinav ülkeleriyle Kamboçya'daki belli bölgelerdeki cinsel taciz vakalarına odaklanan raporlar, te-

TÜRKİYE Soykırımın yaşayan kanıtı

ABD ve İsveç'ten gelen "Ermeni soykırımını tanıma" haberleri ortalığı tekrar karıştırdı. Bu süreçte Robert Fisk'in dünyaya sunduğu "kanıt" yerli haber ajansları tarafından servise kondu, bazı gazetelerde kullanıldı. Ama makalede ne söylendiği sis perdesinin ardında kaldı. İşte Fisk'in kanıtı: Beyrut yakınlarında bir yetimhane...

ROBERT FISK

Independent, 9 Mart 2010

UCUZ betonla çevrili, yabanî sarı zambaklarla kutsanmış basit, küçük bir mezarlık. İçinde, 300'e yakın çocuğun toz haline getirilmiş kemikleri, kafatasları... Onlar, Türk yetkililerin, Beyrut tepelerindeki Katolik okulundan bozma bir yetimhanede "Türkleştirmeye" çalıştığı, 1915'teki büyük soykırımda kolera ve açlıktan ölen Ermeni yetimler. Fakat bu, hayatta kalan 1200 çocuğun bilinmeyen hikâyesi; yaşları üç ila 15 arasında değişen ve Türklerin gerçekten de 1915'te Ermenilere karşı soykırım yaptığını kanıtlayan ironik güzellikteki taş okulun kalabalık yatakhaneğinde yaşayan çocuklar.

ABD Kongresi'nin Osmanlı Türklerinin 1.5 milyon Ermeni'yi katletmesini soykırım olarak kabul etmesine karşı seferber olan Barack Obama ve onun yumuşak başlı Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Lübnan'daki bu tepeye gelip utançla başlarını önlere eğmeliler. Çünkü bu, I. Dünya Savaşı'nın en sıcak zamanında, aileleri çoktan öldürülmüş, bazıları, açlıkla mücadele edebilmek için kendileri gibi yetim çocukların kemiklerini ezip yemek zorunda bırakılan küçük ve savunmasız çocukların başından geçen trajik ve korkunç bir barbarlık öyküsü...

1915 soykırımının mimarlarından Cemal Paşa, ve ne yazık ki Türkiye'nin ilk feministi Halide Edip Adıvar, Ermeni çocukların sistematik olarak Ermeni kimliğinden yoksun bıraktığı, yeni Türkçe isimler verildiği, müslüman olmaya zorlandığı, Ermenice konuşmalarını halinde vahşice dövüldüğü bu yetimhanede işlerin yürütmesine destek oluyordu. Lazarist Antura kolejinin rahiplerinin tuttuğu kayıtlarda, Lazarist öğretmenlerin Türkler tarafından nasıl azledildiği ve çan kulesindeki Bakire Meryem heykeli kaldırılır kaldırılmaz müezzinin ezan okumaya başlamasından sonra Cemal Paşa'nın nasıl da yanında Alman korumasıyla ön kapıda belirdiği yazıyor.

Şimdiye kadar, Ermenilerin soykırımı uğradığı iddiası, katliamın kasıtlı doğasına dayanıyordu. Ancak 1951 tarihli, Birleşmiş Milletler

Soykırım Suçunun Engellenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin II. Maddesi'ndeki soykırım tanımı –"ulusal, etnik, ırksal ya da dinsel bir grubun bütününe ya da bir bölümüne yok edilmesi"– aynı zamanda "çocukların bir gruptan zorla alınıp diğerine verilmesi" kriterini de kapsar. Türklerin Lübnan'da yaptığı tam olarak bu. Okul bahçesinde yarı çıplak halde beden egzersizleri yapan yüzlerce Ermeni çocuğun fotoğrafları bugüne kadar ulaştı. Hatta 1916 tarihli bir fotoğrafta, Cemal Paşa, kısa süren bir gönlüzlükten sonra yetimhaneyi çekip çevirmeyi kabul eden genç ve güzel Halide Edip Adıvar'ın yanında duruyor.

"Çok yaşa General Paşa"

1916'da Antura'ya geldiğinde altı yaşında olan Karnig Panian, 1989'daki ölümünden önce Ermenice kaleme aldığı kayıtlarda, adının değiştirilişini, yeni kimliği olarak 551 sayısının verilisi-

ni anlatıyor. "Her gün batımında, binin üzerinde yetimin önünde Türk bayrağı indirilirken, hep bir ağızdan *Çok yaşa General Paşa* deniyordu. Bu, seremoninin ilk aşamasıydı. Daha sonra yaramazlık yapanları cezalandırma vakti geliyordu. Bizi falakaya yatırıyorlardı, en büyük suç Ermenice konuşmaktı."

Panian, birçok çocuğun kötü muamele ve zafiyetten öldüğünü anlatıyor. Eski okulun arkasındaki şapelinin bahçesine gömüldüler. "Geceleri, çakallar ve vahşi köpekler toprağı eşeleyip, kemiklerini ortalığa saçardı... Gece

vakti, çocuklar elma ya da herhangi bir meyve bulabilmek için en yakın ormana koşardı, ve ayakları kemiklere çarpardı. Bu kemikleri alıp odalarına götürür, çorba yapmak için gizlice öğütür ya da hububatla karıştırdı zira yetimhanede herkese yetecek kadar yemek yoktu. Arkadaşlarının kemiklerini yiyorlardı."

Lazarist Antura'nın başrahibi Emile Joppin, kolej kayıtlarından yararlanarak 1947'de okul dergisine bir yazı yazdı: "Ermeni yetimler, müslüman yapıldı, sünnet edildi ve onlara Arapça ve Türkçe yeni isimler verildi. Bu isimlerde, çocukların vaftiz edilirken aldıkları isimlerin baş harfleri korundu. Yani Harutyun Nacaryan'a Hamid Nezih, Boğos Merdanyan'a Bekir Muhammed, Sarkis Safaryan'a Safuad Süleyman ismi verildi."

Hobi olarak Ermeni tarihi üzerine çalışan Lübnan doğumlu Ermeni-Amerikan elektrik mühendisi Missak Keleşyan, İngiliz ve Fransız birlikleri tarafından kurtarılmış ve sonra Antura kolejine gelen ve kurtulan yetimlerle görüşen Amerikan Kızılhaç görevlisi Binbaşı Stephen Trowbridge'in 1918 tarihli özel basım bir raporunu ele geçirdi. Bu çok daha eskiye dayanan rapor, rahip Joppin'in 1949'daki araştırmasını tamamen destekliyor.

"Ermeni ya da Kürt kökenli çocukların hafızasındaki en ufak kalıntı dahi silinecekti. Türk-

çe isimler belirlenmişti ve çocuklar şeriat ve geleneğin emrettiği usulleri yerine getirmeye zorlanmıştı... Ermenice ya da Kürtçe tek kelime etmek yasaktı. Öğretmenler ve müfettişler, Türk düşünce ve adetleri ile Türk ırkının saygınlığını ilmiyal ile çocukların hayatına sokma konusunda itinayla eğitilmişti."

"İdealistsin"

New York Times'ın daha sonra "Türk Jeanne d'Arc" diye övgüyle söz edeceği –Ermenilerin açıkça sorguladığı bir ifade– Halide Edip Adıvar, 1884'te

Konstantinopolis'te [İstanbul] doğdu ve Osmanlı başkentindeki Amerikan kolejinde okudu. İki kere evlendi, dokuz kitap yazdı –Trowbridge bile "şahane edebî yeteneği olan bir hanımefendi" diyerek hakkını verir– ve Mustafa Kemal Atatürk'ün kurtuluş ordusunda kadın asker olarak görev yaptı.

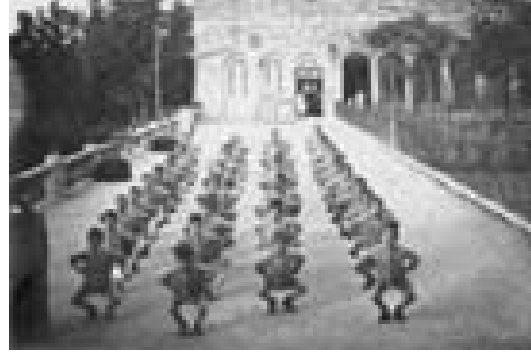
Adıvar'ın, 1926'da New York'ta yayınlanan, çoktan unutulmuş ve kendini haklı çıkaran hatıralarını bulan da yine Keleşyan'dı. Bu hatıralarda Adıvar, Şam'daki 4. Ordu komutanı Cemal Paşa'nın kendisiyle birlikte Antura

cavüze ya da cinsel tacize uğrayan kadınların, zengin ya da fakir ülke ayrımı olmaksızın adalet arayışlarında birçok engelle karşılaştığını ortaya koyuyor. Bu engellerin başında, polisin, sağlık ya da hukuk çalışanlarının müdahale etmekte yetersiz ya da ilgisiz olması geliyor. Çoğu kadın bu yüzden utanıyor, kendini suçluyor ve hatta bu vakaları polise dahi ihbar etmiyor. Kadınların polise başvurduğu durumlarda ise tazminat ve adalet istekleri çoğu zaman karşılıksız kalıyor. Yayımlanan raporlar, diğer suçların davalarıyla karşılaştırıldığında tecavüz davalarının en düşük orana sahip olduğunu gösteriyor.

Af Örgütü'nden Widney Brown, "Cinsel şiddet, fiziksel şiddet içermediği sürece ciddiye alınmıyor. Tecavüzü, belirgin bir fiziksel yaralanma olmadan atlatan kadın damga yiyor ya da maruz kaldığı suçtan sorumlu tutuluyorken tecavüzçü çoğu kez sadece sınırlı düzeyde sosyal veya hukuki yaptırımla karşılaşıyor" diyor. Raporlarda incelenen hukuk sistemleri çeşitlilik gösterse de, Af Örgütü bu sistemlerin hepsinin kadın ve kızları adalet arayışından caydıracak boşluklar ve çelişkiler içerdiğini ortaya çıkardı. Örneğin İskandinav ülkelerinde, şiddet veya tehdit kullanımı, kadının cinsel özerkliğinin

ihlal edilmesinden ziyade tecavüzün ciddiyetini belirliyor. *Dava Kapandı: İskandinav Ülkelerinde Tecavüz ve İnsan Hakları* başlıklı raporda yer alan bir vaka, Finlandiya'da bir adamın, bir otoparkın engelliler tuvaletinde bir kadını, kafasını duvara çarpıp kolunu arkasına kıvrarak cinsel ilişkiye girmeye zorladığını belgeliyor. Savcı, kullanılan şiddetin asgari düzeyde olması nedeniyle bunun bir tecavüz olmadığını savunurken, adam cinsel ilişkiye zorlamaktan hüküm giyerek 7 ay koşullu hapse mahkûm ediliyor. Finlandiya'da sosyal hizmet dahil zorunlu askerliği reddetmenin cezası bile icabın-

da en az altı aydan başlıyor. Kamboçya'da kadınlar adalet sistemine güvenmiyor. Polis işlemleri için gereken harcamalar, yasal takip konusunda kadınları yıldııyor. Mağdurlardan çoğu zaman polis incelemesi için rüşvet isteniyor. Af Örgütü'nün *Sessizliği Yıkamak: Kamboçya'da Cinsel Taciz* adlı raporu, yargı dışı harcamaların bir "çözüm" olarak görüldüğünü belgeliyor. Polis genel olarak, suç duyurusunu geri çekmeleri halinde mağdur aileleri ve suçlular arasında mali bir uzlaşma sağlanması için arabuluculuk görevi üstleniyor. Arabulucu bu uzlaşmadan kendi payına düşeni alıyor.

Antura yetimhanesinde "Türk olmak" üzere eğitilmekten geçirilen çocuklar, Cemal Paşa ve Halide Edip Adıvar ile birlikte

yetimhanesini ziyaretini anlatır: "Dedim ki: Ermenilere, bu zor günlerde elinizden geldiğince iyi davranınız. Neden Ermeni çocuklara müslüman isimler takılmasına izin veriyorsunuz? Ermenileri müslüman yapmak gibi görünüyor... Gün gelir devran döner, gelecek Türk nesillerden intikamını alır. Ciddi bir tavırla *İdealistsin* diye yanıtladı, sanki bütün idealistler gerçeklik algısından yoksunmuş gibi... Burası müslüman yetimhanesi ve sadece müslüman yetimlere izin var." Adıvar'a göre Cemal Paşa "onların sokaklarda ölmesine dayanamıyorum" dedi ve savaştan sonra "halklarına geri döneceklerine" söz verdi.

Adıvar generale, "Böyle bir yetimhaneyle asla alâkam olamaz" dediğini ancak Cemal Paşa'nın şöyle cevap verdiğini öne sürüyor: "Onları sefalet ve ıstırap içinde görürsen olur, yanlarına gider ve bir an bile adlarının ya da dinlerinin ne olduğunu düşünmezsin." Adıvar da aynen öyle yaptı.

Ancak savaşın ilerleyen günlerinde, 20.

yüzyılın ilk soykırımının mimarı Talat Paşa ile görüşen Adıvar, Talat Paşa'nın Ermeni "tehcirini" (Adıvar'ın ifadesiyle) konuşurken nasıl küplere bindiğini anımsıyor: "Bak Halide... Ben de senin kadar iyi kalpliyim. Kendi insanımı düşünmek için buradayım, kendi sağduyularımı değil... Balkan Savaşı'nda aynı sayıda Türk ve Müslüman katledildi, ama dünya suç karşısındaki sessizliğini korudu. Bir millet kendi çıkarı için en iyi olanı yaptığı sürece muvaffak olur, dünya ona hayran olur ve bunu ahlakî bulur, ben buna inanıyorum. Yaptıklarım için ölmeye hazırım ve biliyorum bunun için ölmeliyim de."

Sadece 669 çocuk...

Talat Paşa'nın ürpertici bir şekilde sözünü ettiği ıstırap, Antura'daki yetimlerle bizzat buluştuğunda Trowbridge için gayet aşıkardı. Çoğunun gözleri önünde anne babaları öldürülmüş, kız kardeşlerine tecavüz edilmişti. Malakara'dan gelen Levon, 12 ve 14 yaşlarındaki

kızkardeşleriyle birlikte evlerinden kapı dışarı edilmişti. Kızlar, Türklerin müttefiki Kürtler tarafından "kapatma" olarak alınmış, Levon da işkence edilerek aç bırakılmış ve en sonunda Antura yetimhanesine sokulmuştu, diye not düşüyor Trowbridge.

Tekirdağ'da zengin bir aileden gelen 10 yaşındaki Takuhi -Ermenice'de "kraliçe" demek- ailesiyle birlikte Konya'ya giden yük trenine bindirilmişti. İki erkek kardeşi vagona öldü, annesi ve babası da tifoya yakalandı -ikisi de, Takuhi ve en büyük ağabeyi Aleppo'nun kollarında öldü- ve sonunda Türk bir görevli tarafından ağabeyinden koparılarak, Müzzeyyen ismi verildikten sonra Antura'ya düştü. Trowbridge

ona, Tekirdağ'da birini bulmaya çalışacağını ve ailesinin eşyalarını getireceğini söylediğinde Takuhi'nin şöyle dediğini söylüyor: "Ağabeyimi tekrar bulamazsam hiçbirini istemiyorum." Takuhi'nin ağabeyinin daha sonra Şam'da öldüğü haberi geldi.

Yetimhanenin merdivenlerinde, "Osmanlı modernizminin liderleri ola-

rak poz vererek resim çektmekten haz alan Halide ve Cemal Paşa'dan" iğneleyici bir dille söz eden Trowbridge, Antura'da bulduğu çocukların daha nice trajedisini anlatıyor. "Dünyanın o fotoğraflar hakkında ne düşüneceğinin farkında mıydılar?" Trowbridge'in kayıtlarına göre, sadece 669 çocuk sağ kurtuldu: 456'sı Ermeni, 184'ü Kürt ve 29 Suriyeli. Ve Talat Paşa gerçekten de günahları uğrunda öldü. 1922'de Berlin'de bir Ermeni tarafından öldürüldü. Naaşı daha sonra Adolf Hitler'in kesin emriyle Türkiye'ye getirildi. Cemal Paşa, Tiflis'te öldürüldü. Halide Edip Adıvar, 1939'da Türkiye'ye dönerken İngiltere'de yaşadı, daha sonra İngiliz edebiyatı profesörü oldu, milletvekilliği yaptı ve 1964'te 80 yaşındayken hayatını kaybetti.

Çocukların kemikleri daha yeni, 1993'te, Lazarist rahipler yeni sınıflar için temel kazarken bulundu. Kalıntılar özenle taşınıp, kolejin rahiplerinin gömüldüğü küçük mezarlığa getirilerek, tek, derin bir mezara gömüldü. Keleşyan, uzun ağaçların gölgesinde, 1.5 metre yükseklikteki bir duvarın üstünden bu keder abidesine bakmama yardım etti. Ne bir levha ne bir mezar taşı vardı toplu mezarın üstünde...

Çeviren: Zeynep Nuhoglu

kıraat

Gözlüklü Sami, Sürmegöz İhsan, Dumancı ve daha niceleri... Abdülcanbaz'ın gündüş düşle-ri üç kuşağı çizgi romanla tanıştırdı, sevdirdi. Abdülcanbaz'ın yaratıcısı Turhan Selçuk, kari-katür ve grafik düşüncesinin ve estetiği-nin Türkiye'deki kurucu ustala-rından biriydi. Fikren bize uzaktı, özellikle son yıllarda iyice uzaklaştı. Ama çizgileri cazibesini hep koru-du, mizah tarihimiz-deki öncülüğü hep bâki kaldı. 88 yaşın-da aramızdan ayrı-lan Turhan Selçuk'u saygıyla anıyor, ya-kınlarına ve sevenleri-ne başsağlığı diliyoruz.

X - KÜTÜPHANE

Alexandra Carter Dans Tarihini Yeniden Düşünmek (BGST)

▲ **Arno Gruen** Demokrasi Mücadelesi –Radikalizm, Şiddet ve Terör (Çitlembik)

Ayşegül Sabuktay Devletin Yasal Olmayan Faaliyetleri

–Susurluk Olayı'na Hukuk Siyaset Kuramından Bakış (Metis)

Benjamin Arditi Liberalizmin Kıyılarından Siyaset

–Farklılık, Popülizm, Devrim, Ajitasyon (Metis)

Chantal Mouffe Siyasal Üzerine (İletişim)

China Miéville Kral Fare (Yordam)

Christian Marazzi Sermaye ve Dil (Ayrıntı)

● **Eric Hobsbawm** Sıradışı İnsanlar –Direniş İsyan ve Caz (Yordam)

Ernst Bloch İzler (İletişim)

Fatih Özgüven Hep Yazmak İsteyenlerin Hikâyeleri (Metis)

Gerald Peary Quentin Tarantino (Agora)

Georges Corm Yeni Küresel Ekonomik Düzensizlik (Phoenix)

* **İzzeddin Çalışlar** (haz.) Dersim Raporu (İletişim)

Kemal Safa Güntekin Rita (İletişim)

Paul Thomas Yabancı Politik –Marksist Devlet Kuramına Yeniden Bakmak (Dipnot)

■ **Roberto Bolaño** Katil Oropular (Metis)

Selma James Cinsiyet, Irk, Sınıf –Kadınlardan Yeni Bir Perspektif (BGST)

Seyfi Öngider Türkün Darbe ile İmtihani (Aykırı)

Vandana Shiva Yeryüzü Demokrasisi (BGST)

Walter Benjamin Sanatta ve Edebiyatta Eleştiri

–Alman Romantizminde Sanat Eleştirisi Kavramı (İletişim)

*

Dersimlilerin bugün konuştuk-ları dil Kürtçe değil Zazacadır. Zazaların tarihte Jazik diye kay-dettikleri boy olmaları akla çok yakın görünmektedir. Zazalara “Zazak” diyenler de vardır. Bu-gün Murat boyunu kaplayan bu boyun arasında dolaşanların dillerindeki çok miktardaki Türkçe köklü kelimelerden, bunların uzun müddet Türkçe konuştuklarına şüphesiz bri şe-kilde kanaat getirir.

Çapakçur'da, Genç'te, Palo'da, Lice'de, Ovacık'ta, Hozat'ta, Çe-mişkezek'te tesadüf olunan Kı-zılbaşların yuvarlak kafası, ge-niş alnı, basık yüzüyle ve gözle-rinin daima akın yollarını, uzak-ları araştıran cevvaliyeti ile Türk neslinden ayrı bir nesle bağla-mak güç bir iş olur.

Zaza kadını ise geniş yaylak-larda çadır önünde ineğini sa-ğan ve yayığını döven Türkmen kadınından fark etmek hemen hemen imkânsızdır. Zaza kadı-nının diğer bir hususiyeti de Kürt diye anılan bazı kadınlar gibi erkekleşmemesidir.

Zaza kadını, Türkmen kadınları gibi, Yörük kadınları gibi, cinsî temaslara pek düşkündür. Öte-den beri taptığı parlak ve bol yıl-dızlı göklü yaylalarda, ay ışığına karşı neşeli ve şen kahkahalar salan ve boyu içinde kendisine eş arayan Türkmen kadınından Zaza kadınından ayırmak ve bunları aynı neslin kızları san-mamak onları tanımamak olur.

1933-34'te Jandarma Umum Kumandanlığı'nca 100 adet basılan Dersim Raporu'ndan

Ayakkabı tamircisinin dükkânı ile hanlar, buluşma yeri olarak önemli bir noktada birbirinden ayrılıyordu. Erkekler içki içmek için gruplar halinde toplanırlardı, ama ayakkabı tamircisinin dükkânında ancak bir-iki kişi olurdu. Hanlar yalnızca yetişkin erkekler içindi. Buna karşılık, ayakkabıcı-nın atölyesinde, kadınlar ve özel-likle çocuklar köyün entelektüeli-ne ulaşabiliyordu. Ayakkabıcı, köy ve küçük kent yaşamında eği-timci rolünü üstlenmiştir. Bu bağ-lamda, Hone'un “Every-Day Bo-ok”u ayakkabıcıyı “ben çocukken kunduralarını ve ruhumu onaran dürüst, yaşlı bir adam (...) metafi-zikçi olmamasına rağmen kendini ‘nedensellik’ üzerine uzun uzadı-ya düşünmeye adanmış arkadaşım ayakkabıcı” diyerek anımsamak-tır. Bu ayakkabıcı, çocuğa, “asil zanaat”ının araç-gereçleriyle bir-likte “sandalyesinin çekmecesin-de sakladığı” kitapları ödünç ver-miştir. 1940'lar gibi geç bir dönem-de, geleceğin saygın Marksist emek tarihçilerinden biri olacak çocuk, doğduğu ülke olan Ro-manya'nın küçük bir kentindeki kundura tamir atölyesindeki ço-cuksu sohbetleri sayesinde siyase-ti tanıdı.

Bundan dolayı, ayakkabıcı kırsal bölgelerin entelektüel ve siyasî yaşamında kilit adamdır: Okur-ya-zar, ne düşündüğünü rahatça ifa-de edebilen, görece bilgili, en azından köy toplumu içinde ay-dın ve bazen iktisadî açıdan ba-ğışsız. Yayıgın bir hareketlenme-nin ortaya çıkmak üzere olduğu yerlerde daima hazır: Köy so-kaklarında, pazar yerlerinde, ser-gilerde ve şölenlerde.

“Siyasallaşan Ayakkabıcılar” makalesinden

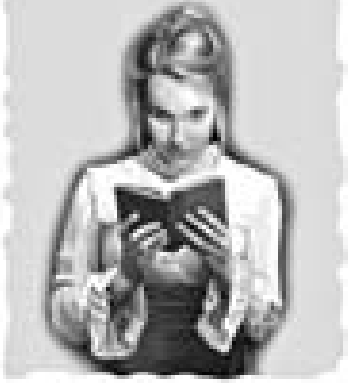
Hakkını vermek gerek, sözlerin se-vecendi. Ama korkarım iyi düşün-medem konuşmuşsun. Benim söyle-diklerimi ise hiç düşünmemiştin. Kadınların sevişirken söylediklerini her zaman dikkatle dinle, Max. Ko-nuşmuyorlarsa, tamam, o zaman dinleyecek bir şey yok, düşünmen de gerekmeyecek, ama eğer konu-şurlarsa, fısıldıyor olsalar bile, her sözcüğü iyi dinle ve üzerinde dü-şün. Ne dediklerini düşün, ne de-mediklerini düşün, söylediklerinin gerçekten ne anlama geldiğini anla-maya çalış. Kadınlar katil orospu-lardır, Max, hasta bir ağaçtan ufku seyreden soğuktan donmuş may-munlardır, karanlıkta ağlayarak, hiçbir zaman söyleyemeyecekleri sözlerin peşinde, seni arayan pren-seslerdir. Yaşamımızı yanlışlıklarla planlıyor ve yaşıyoruz. Şimdi belle-ğinde bir karabasanın simgesi olan o stadyumda Max, ben arkadaşla-rın için tuhaf bir sürtük oldum, gömlekleri boyunlarına ya da belle-rine bağlayarak conga yaptıktan sonra varılan bir durak. Senin için şimdi rüzgârın ve korkunun pa-rampaça ettiği Büyük Bulvar'daki prenses (öyle ki artık bulvar senin kafanda bir zaman tüneli), büyü-lü bir ortak geceden sonra verilen özel başarı kupasıydım. Polis için ak bir sayfa olacağım. Kimse benim aşk sözcüklerimi anlamayacak. Sen Max, bana girerken söylediklerimi anımsıyor musun?

İsyankâr, sevgiden vazgeçebildi-ğini iddia eder. Neonazi, sevgi-den nasibini almış gibi davranır. Ama her ikisi de bağımsız de-ğildir: Çünkü sağ radikal, kahra-manca davranışı için ödül bekler; isyankâr ise bu ödülü alır, ama “asla yeterli” bulmadığından bu-nu itiraf edemez. Bu iki tip, önemli bir noktada birbirlerin-den ayrılır: İsyankâr iyi annenin vaatlerinin yerine gelmesinde di-retir, sağ radikale kötü annenin kendisini onayladığında ısrar eder. Yani isyankâr, iyi olarak ya-şanmış annenin vaatlerinin, kötü olarak yaşanmış anne deneyi-miyle ilişki içinde olduğunu ka-bul etmek istemez. Bununla bir-likte otantikliği yaşama şansı konformizmde değil, başkaldırı-dadır. İsyankârların vaatleri bu yüzden o denli baştan çıkarıcıdır (çünkü sevgi dolu bir dünya vaat ederler).

(...) Sol radikale kendilik değerini yapıcı etkinlikler temelinde oluş-turması için fırsat tanınmalıdır. Sağ radikalin kendilik değerini başka bir temelde gerçekleştir-mesini sağlamak için önce onu kesin bir biçimde durdurmak ge-rekir. Önce şunları öğrenmelidir: Sevgi zayıflık demek değildir, halden anlamak çaresiz olmakla aynı şey değildir.

Sağ radikal de, sol radikal de şid-det kullanır, her ikisi de sevgiden ve duygulardan korkar. Ancak sol radikal, bilerek olmasa da, sevgi arayışı içindedir, sağ radi-kal ise sevgiden nefret eder. Her ikisi de bir dokunulmama müca-delesi içindedir. Sol radikal sevil-mek için tahrikte bulunur. Sağ ra-dikal ise teması engellemek için, arkadaşlık ritüellerinde bile ger-çek bir duygudaşlığı reddeder.

Dumanı üstünde

Sonsuz küçük olmak

Franz Kafka - **Aforizmalar** - çeviren:

Osman Çakmakçı (İş Bankası Kültür)

E vden çıkıp gitmen gereksiz. Masa başında otur ve bana kulak ver. Kulak vermesen de olur, sadece bekle. Beklemesen de olur, tamamen sessiz ve yalnız ol. Dünya, maskesini düşüresin diye, kendini sana sunacaktır; başka bir şey gelmez elinden, cazibeye kapılmış, ayaklarının dibinde kıvranıp duracaktır." (aforizma no. 109, s. 109)

Kafka'nın küçük bir deftere yazdığı aforizmaları, onun tamamlanmış ender yapıtlarından biri olarak tanımlanıyor. Oysa her aforizma, başlı başına tamamlanmış, nihayetine ermiş bir yapı, parçalanmaz bir evren. Durum böyle olunca, bir aforizmalar defterinin (kitaba yeltenmemiş, göz dikmemiş halde, varlığının en masum ve kesin görüntüsüyle bırakılmış) bütünlüğünün ucu açık kalacaktır. Defterin en son aforizmasında, yazmaya ve okumaya başlayacak olana seslenen yazarın, kendini yapıtına ve dünyaya teslim etmesinin koşuluyla karşı karşıya geldiğimizde, masanın üstünde beliren nedir? Sanal ya da gerçek, defterimize düşeceğimiz ilk cümle, elimizdeki yapıtın uzayıp gideceği kesintisiz ve vaatkâr gecenin karanlığına katılma arzusunun tem-

sili olacaktır.

"İki olanak: Kendini sonsuz küçültmek ya da sonsuz küçük olmak. Birincisi son, yani eylemsizliktir; ikincisi başlangıç, yani eylemdir." (aforizma no. 90, s. 89)

Sonsuz küçük olmak... Kimilerimiz yazarken, okurken, düşünürken orada, o "sonsuz küçük olmak" arzusunun (belli belirsiz bir arzudur bu; arzu bile olamamış bir çekingen niyet, düş, dilek ya da tevekkül) dar odasında dönüp dururuz, henüz doğmamış gibi, kendine varolacağı bir dünya ihtimali arar gibi. Ama bir yandan, yaşarken, belki farkına varmaksızın, eylemin içindeki merkez noktasının, bölünmez çekirdeğin, var eden atomun genleşerek dünyaya dönüşmesinin hikâyesini çoğaltırız. Olanaklar zincirinin halkalarını eylemliliğimizle birbirine eklerken, kurduğumuz öte-dünyanın merkezinde hep birlikte ve yalnız yer alırız. Yazarken ya da okurken, sonsuzca çoğaltılabilecek bir cümleciğin parladığı o tek anda, yanıp sönen kesinliğin içinde, aradığımız dünyaya ihtimalinin çekirdeği yizdir. Bir an, kısılmış gözlerde rehin tutulmuş gecenin diliyle yanıp söneriz. Sonsuz küçük olarak.

"Eğer cennette yok edilecek şeyler yok edilebildiyse, bu önemli olmazdı; yok eğer yok edilemediyse, biz yanlış bir inançla yaşıyoruz demektir." (aforizma no. 74, s. 73)

Ferit Edgü, "Aforizmalar"ın yeni baskısına yazdığı ön-sözde, Kafka'nın "Varolmayan

Tanrı"sından söz ediyor ve ekliyor: "Kafka'nın yapıtında bir Tanrı düşüncesinden söz edilecekse bu ancak, varolmayan bir Tanrı'dır: Negatif teoloji." Kuşkuçuluğun varacağı referanssız bilgi, "negatif teoloji"nin geliştirilmesinin de katkısıyla anlatımını, dilini, kurgusunu bulacak, giderek mükemmelleşecektir. Aforizmanın kendini sözün pek çok olanağından, enginliğinden mahrum bırakarak seçtiği çileci, kanaatkâr varoluşu onu mükemmelliğe taşıyacaktır. Aforizmanın ruhu ve bedeniyle uyum içinde yaptığı bu seçim, varolan kutsal metinlere kayıtsız şartsız itaatten, basit bir uygulamadan, ezberden çok uzaktır. Negatif teolojinin teorisini, masasının başında, inanca muhtaç olduğu yepyeni tanımı bahşedecek en kısa cümlelerin arayışında, öğretileri uzağına iterek, varoluş hikâyelerinin kurgusundan feragat ederek bomboş kalmayı göze alacak, kendi cümlesine (dünyasına) doğru dalıp gidecektir.

"Ne kadar çok sayı da at koşarsan, o kadar hızlı gider araban -yani kayayı yerinden oynatmak değil, bu olanaksız, ama kayışları koparmak, böylece dizginsiz ve neşeli bir yolculuk yapmak." (aforizma no. 45, s. 45)

Kapalı kutusunun içinde, gecenin toprağında can bulan yazarın "dizginsiz ve neşeli" formülünde hiçbir şenliğin, karnavalın, düğünün

karşılayamayacağı bir vaat var. Ol- sa olsa doğum ânıyla kıyaslanabilir bu formül ve bizi yazarının "önünde uzayıp giden araziye dümdüz biçilmiş bir kır gözüyle" bakma arzusunu yansıttığı "Kızıl- derili Olma İsteği" başlıklı kısa hikâyesinde rastladığımız rüzgârlı duyguya, kalp çarpıntısına yeniden bırakır. Bir kuşu iyileştirip gökyüzünün boşluğuna bırakırken ona dönüşmekle (göge yerleşme hissi, tuhaftır, pek de yabancı değil kanatsız yaratılmışlara) kıyaslanabilir bu, kanatların değiş-tokuşu müzikle beraber yazının alanına girer. Gece yürüyüşlerinin, sabaha karşı sersemliğinin vaadi, algının "dizginsiz ve neşeli" aleminde yapılan biletsiz, dönüşsüz kanatlı yolculuklardır.

"Düz bir yolda yürüyor olsan, tüm ilerleme isteğine rağmen hâlâ gerisin geriye gitsen, o zaman bu ümitsiz bir durum olur; ama sen dik, senin de aşağıdan görüldüğü gibi dik, bir yamacı tırmandığına göre, adımlarının geriye doğru kayması, zeminin özelliğinden ileri gelebilir, umutsuzluğa kapılmamalısın." (aforizma no. 14, s. 12)

Aforizmalar; yazı hapları. Kapısı kapalı küçük oda, masa başında baygın ve aynı zamanda dimdik yazar, gece sessizliğinde duyulan karanlığın uğultusu, zifiri yürüyüşlerde gölgelerin yer değiştirmesiyle görünür hale gelen gerçeğin seyreltilerek varılmış ikinci yüzü. Kafka'nın aforizmalarının buyurgan olmayan kesinliğinde mitos yaratmanın formülüne erişmek mümkün. Alçakgönüllü bir yapıdır bu, soğukluğunda davetkâr, gecesinde ışıkl... Bir kez bağlantı kurduğunda o yapının taşlarından biri olur okuyan. Dikte etmeyen, tükenmişliğinde, kırıklığında parlayan düşünce zindeliği. Hep takibindeyiz, gecesinin bütün ara sokakları evimiz.

- Pelin Özer

Mart sayısı çıktı

Kitapçılarda

İstanbul Beyoğlu:
Simurg, Semerkant, Mephisto, Agora kitabevleri

İstanbul Kadıköy:
Mephisto, Seyhan, Penguen, Imge kitabevleri

Ankara:
Dost (Konur Sk), Imge (Büyük), Turan, İlhan İlhan, Dipnot kitabevleri

İzmir:
Yakın, İletişim, Imge kitabevleri

İlk adım dokunmak

Frantz Fanon - **Siyah Deri, Beyaz Maske**
- çeviren: Cahit Koytak (Versus)

Frantz Fanon, Filistinlilere, Ta- milllere, İrlandalılara, Kara Panterler'e kendi kaderlerini belirleme hususunda kılavuzluk eden, sömürge karşıtı hareketlere esin kaynağı olan bir yazar. Bir Fransız kolonisi olan Martinik'te doğmuş, çocukluk ve gençlik döneminde ırkçılığa maruz kalarak yabancılaşmayı bizzat deneyimlemiş bir psikiyatr. "Siyah Deri, Beyaz Maske" Fanon'un kişisel deneyimlerinden yola çıkarak yazdığı ilk kitap. Aimé Césaire'in sözleriyle giriyor Fanon: "Ruhlarına sinsice korku ve dehşet salınmış, aşağılık kompleksi, küçüklük, kölelik duygusu ve koskoyu umutsuzluk yerleştirilmiş milyonlarca insandan söz ediyorum." Anlatısı boyunca sık sık bu önemli şairi referans gösteren Fanon çiğ öfkeden arındırılmış bir olgunlukla değerlendirmeye çalışıyor tarihi: "Geçmişin dondurucu kulesinde hapsedilmeye razı olmayan Siyahların ve Beyazların, kendilerini yabancılaşmadan sıyırmaları gerekmektedir her şeyden önce..."

Fanon dilin öneminden söz ederek anlatmaya başlıyor, Siyahların yabancılaşma ve -kendî deyimiyle- Beyazların "iki kere yabancılaşma" kısır döngüsünü. Dilin önemini şu şekilde vurguluyor: "Bir dile hâkim olan, sonuç olarak, o dille ifade ve ima edilen dünyaya da hâkim olur."

Kendi dilinden başka bir dil kullanmaya (Beyazlaşmaya) yöneltilirken (çocukların Creolce konuşmaları alay konusu olurmuş) yaşadıkları sonucunda, ne gerçek bir Beyaz olabileceğini "ne de artık safkan bir Zenci" sayılabileceğini fark ediyor. Kendi varlığını asla tam olarak ifade edememenin kısıcında, içine kapanıyor, kendi derinliğine inip yeniden yüzeye çıkarak ve bu iki durum arasında salınan bir varoluş sergiliyor. Fanon "Kozmik mesajı dile getiriyor tamamlar. Yalnız

Zenci ruhu işitebilir, dilini çözebilir ve aktarabilir onu" derken, böyle bir varoluşun zaten kendinden şiirsel olduğunu savunuyor. Öte yandan, zencinin mantık düzleminde kurtuluşunun ise, siyah ve beyaz kavramlarını unutup yalnızca insan olduğu için bir değere sahip olduğunu görmekte ve bu şekilde evrensellığe yönelerek tüm dünya proletaryasının kavgasını sahiplenmekte olduğuna dikkat çekiyor. Zencinin içine tıkalı kaldığı bu nevrozdan kurtulma mücadelesinde, "Zenci davasının en ateşli şairlerinin aynı zamanda militan birer Marksist olmaları tesadüf değildir, kuşkusuz" sözleriyle vurguluyor bu düşüncesini. Fakat elbette, siyahî kardeşlerinin, kendilerine böyle bir yol çizerken zorluklarla karşılaşmayacaklarını hayal etmemeleri gerektiğini, daha yolun en başında, yine kendilerini bir yere tıkıştıran ırkçı sınıflandırmalara karşı koymak zorunda kalacaklarını hatırlatıyor: "Bir Zenci tutup Marx'tan söz edecek olsa, ilk tepki her zaman şu yolda olur: 'Biz sizi kendi seviyemize çıkaralım, sonra siz kalkın, velinimetimizin aleyhine işler karıştırın ha! Sizi nankörler sizi! Sizin gibilerden ne beklenir ki zaten.'" Ve şöyle devam ediyor: "Elbette bu noktadan sonra Beyaz velinimetlerimizin, Afrikalı plantasyon sahiplerinin o eli sopalı, zorba argümanlarına katılmamaları için pek sebep kalmıyor ortada: 'Bize asıl düşmanlığı öğretmen yaptı.'"

İrkçılığı yalnızca Beyaz-Zenci ayırımına odaklanarak çözümlemek niyetinde olmadığını sık sık vurguluyor Fanon. İrkdaşlarını Antilli ya da Senegalli, Fransa'da ya da Amerika'da yaşayan zenci olarak ayrı ayrı ele alıp onların birbirleriyle olan ilişkilerini de inceleyerek bir

Resim: Mustapha Boutadine

yandan Beyazlar tarafından muhafaza edilmek istenen kimliksiz zenci imgesini parçalarken, diğer yandan, ırkçılığa dair genel bir bakış açısı edinmemizi mümkün kılarak sorunu yalnızca Zenci / Beyaz düzleminde değil, Avrupalı olan ve Avrupalı olmayan, sömüren ve sömürülen düzleminde değerlendirmeye zorluyor bizi.

Fanon "bir kere bir toplum ya ırkçılıdır ya da değildir, bu ikisinin ortası olamaz; bu hususa bir kural gözüyle bakıyorum ben" diyor. Ve ırkçılığın, kendini en tepeye yerleştirmiş olan Beyaz adamdan başka kimseye fayda getirmeyeceğini ekliyor. Herhangi bir ırkın küçültülmesi durumunda takınacağı tavrı, "onuru ile oynanan herkesten ruhen ve bedenlen sorumlu olduğum sonucunu çıkarmıştım" sözleriyle ortaya koyuyor. Bu bağlamda, Yahudilere yönelik stereotipleri hatırlatıyor okuyucularına. Bir kimsenin yalnızca kendi kimliğini inkâr etmesi koşuluyla güvende yaşama hakkına sahip olması kabul edilemez olsa da, Yahudilerin ırkçı uygulamalardan kur-

tulmakta zencilerden daha avantajlı olduklarını belirten Fanon, "Yahudinin bir 'Beyaz olarak gözden kaçması her zaman mümkündür', oysa Zenci, kendi bedensel varlığı içerisinde hapsedilmiştir" diyor. Sahici bir iletişim için "aşağı" ırk ya da "üstün" ırk kavramlarına bulanmış tarihin karşısına, ötekini tanıyarak ve onun gerçekliğini kabul ederek çift yönlü hareketin -sömürgeciliği normalleştirmek için ortaya atılan rasyonel Avrupa / durağan Doğu teorisini hatırlayınız- yer tutacağı bir bakış açısı koymayı öneriyor Fanon. Edebî duygusu yüksek anlatımıyla, Césaire'in eşsiz güzellikteki şiirleriyle sömürüye karşı başkaldırıya davet ediyor "yeryüzünün lanetlilerini": "Ama benim danslarım da bana! / Bana kalsın uğursuz Zenci dansları / Bukağlarını kıran danslar / Parmaklıkları parçalayan / 'Ne güzel, oh, ne güzel ne hoş / Ne iyi ne haklı' dedirten danslar benim! / Dansların hepsi hepsi benim / Ve raketimle esaslî bir vuruşla / Göklere fırlattığım güneş bile / Güneş ve onun kızgın dansları / Bile yetmiyor bana artık / Yetmiyor..."

Hem zencilerin hem de beyazların dünyasından bakarken zencilerin durumuna, ırkçılığın nasıl ve ne amaçla icat edildiğine ışık tutarak, bizleri, tüm bu oluşumların kaynağını, sömürgeciliği irdelemeye mecbur bırakıyor Fanon. Bu anlamda, her ne kadar kendisini bir zamanlar kötülüğün sembolü olarak damgalanmış bir ırkın psikolojisini analiz etmeye adanmış olsa da, ırkçılığın ekonomik ilişkilerle bağlantısını gözden kaçırma niyetinde de değil. Ve tüm bunlara karşı bir panzehir sunuyor; insanın başka bir insana kulluk etmesini ya da insanlar arasında hiyerarşiyi zorunlu kılan sisteme direnmenin zarureti vurgularken "başkasını hissetmek ve tanımak için ona dokunmak gibi yalın bir eylemden" kaçınmamalı diyor.

- Pınar Uygun

BirGün Kitap oku ve bütün hayatın değişsin.

BirGün Kitap, iki haftada bir cumartesi günleri BirGün'le.
20 Mart'ta bayınızda.

Fotoğraf: Nilgün Yurdalan (NarPhotos)

YAPRAK ZİHNİOĞLU'YLA FEMİNİST HAREKETİN GÜNCEL TARİHİ ÜZERİNE

Sosyalist kadınlar örgütlenirse...

"Kadinsız İnkılâp"ın yazarı Yaprak Zihnioğlu'yla kaldığımız yerden devam ediyoruz. Geçen sayıda Osmanlı'da ve cumhuriyetin ilk yıllarındaki feminist hareketi konuşmuştuk, bu sayıda güncel tarihe bakıyoruz...

1927'deki bastırma operasyonlarından sonra Türk Kadınlar Birliği'nin (TKB) kapanması nasıl oluyor?

Yaprak Zihnioğlu: 1930'da Halkevleri de dahil bütün örgütler kapatılıyor. Kadınlara önce belediye (1930), sonra milletvekili seçme ve seçilme hakkının tanındığı (1934) yıllarda TKB'nin faaliyetleri "hayır işleri"ne yöneliyor. Kendini feshettiği 1935'e kadar TKB'nin açık kalmasına izin verilmesinin bir nedeni, Türkiye'de toplanan Arslulusal Kadınlar Kongresi (Nisan 1935) olabilir. Dünyada da değişimin yaşandığı bir dönem. Yavaş yavaş haklar alınıyor. Ayrıca, savaşa hazırlanan bir dünya var. Ve Uluslararası Kadınlar Birliği diye bir yapı var. Bu kadın örgütlerinin bir kısım üyeleri mebusların hanımları; hükümete yakın, iktidarla beraber yürüyen bir yapı. Yasama organlarıyla, hükümetlerle kadın hakları savunucularının örgütleri birbirini tamamlamaya çalışıyorlar.

Arslulusal Kadınlar Kongresi neden İstanbul'da toplanıyor?

Araştırılması gereken bir soru. Bu onlardan gelen bir talep. Üyelerinin konuşmalarına baktım, tamamen ülkelerinin propagandasına yönelik. Hükümetleri ne diyorsa, onu söylüyorlar. Nezihe Muhiddin katılmıyor kongreye, TKB kongreyi düzenliyor ve "kongre sonrasında kendimizi feshetme kararı aldık" diyorlar.

Niye TKB kendini feshediyor?

"Kurtarıcımız, halaskârımız tarafından bütün haklarımız verildi, bizim başka bir şey yapmamıza gerek kalmadı, bu dernek amacına ulaştığı için kapanmalı" diyorlar. Bence, sahte bir durum bu, kendilerini feshetmiş gibi görünüyorlar, ama hükümet kapatıyor aslında.

Kapatma kararından sonra bir parça

lanma, devam eden küçük de olsa örgütlenmeler yok mu?

1927 sonbaharında örgüt feministlerden temizlendi ve kadın hakları savunucuları tamamen tasfiye edildi; dolayısıyla, başka bir örgüt çıkamazdı. 1949'da TKB bu kez Demokrat Partili kadınlar tarafından açılıyor, bütün hakların verildiği anlayışı devam ettiği için etkili olamıyor. Hayırsızlık gibi işlerle uğraşıyorlar. Kadın hareketi açısından tam bir kör dönem. İdeoloji, bugünkü ideoloji: "Cumhuriyet hükümeti, halaskârımız bize bütün haklarımızı verdi, ama kadınlar haklarını bilmiyorlar, o halde biz bunları kadınlara öğretmeliyiz." Yani kendilerinin haklarını ve her şeyi bilen bir kadın züm-

Yaprak Zihnioğlu

Fotoğraf: Şahan Nuhoglu

resi olduğunu iddia eden bu seçkinci yaklaşım bugüne değin Kemalist kadın derneklerinde süregelmiştir. Bu zümrenin 1980'lere gelene değin kadın haklarının bayrağı olarak gördüğü ve topluma sunduğu 1926 Medenî Kanun'u kadınlar yönünden çok sayıda eşitsizliği barındırıyordu. Aslında, TKB Medenî Kanun'un eleştirisini yapmak istiyor; Mart 1927'deki kongresinde komisyonlar şeklinde örgütleniyor ve Medenî Kanun'un kadınlar aleyhine maddelerinin değiştirilmesi için girişimde bulunuyor. TKB'nin "Kadın-erkek eşitliği encümeni (komisyonu)" bu konu üzerinde çalışıyor. Marttaki bu kongreden çok geçmeden, temmuz ayında TKB'ye baskın düzenleniyor.

1930'lardan '80'lere, 50 yıl boyunca feminist hareket hiç uyanmıyor mu? Solun yükseldiği '60'larda, '70'lerde kadın hareketinde hiç kıpırdanma yok mu?

BM 1975'i Kadın Yılı ilân edince, TKP'li (Türkiye Komünist Partisi) kadınlar İKD'yi (İlerici Kadınlar Derneği) kuruyor, "BM kararından sonra İKD'yi kurmaya karar verdik" diyorlar. Ama kadın hakları yönünden değil, TKP'nin kadın kolları olarak faaliyet gösteriyorlar. Yoksul mahallelerde, işçi mahallelerinde, kadınların örgütlenmesi için çalışıyorlardı. O mahallenin ve kadınların ihtiyaçlarına göre örgütleniyorlardı, ben mesela bir gün İKD'nin Gültepe'deki bir bıçkı-dikiş kursuna gitmiştim.

İKD feminizme uzak, hatta karşıydı ama, İKD'li kadınların çoğu '80'lerde feminist oldu kalıba...

Onlar epey sonra oldular; '80'lerde diğer siyasetlerden gelen kadınlar vardı ama, İKD'li yoktu. Yeni feminist hareketten İKD'liler çok etkilendi tabii. 1990'lara doğru feministler çok yaygınlaştı ve İKD'lilerde feminizme karşı bir sempati başladı. İKD, her şeye rağmen bu ülkenin kadın tarihinde önemli bir yere sahiptir.

Darbe sonrasında, her şeyin bastırıldığı o yıllarda feminist hareket nasıl ortaya çıktı? Elli yıl boyunca susan hareket o zaman nasıl ses buldu?

'80 hareketi, aslında, soldaki erkek egemenliğine de bir isyandı. Hepimiz soldan geliyorduk. '80 hareketini başlatan ilk "küçük grup"un içindeydim.

Kimler vardı o grupta?

Şirin Tekeli, Stella Ovadia, Gülnur Savran ve Şule Aytaç (o sırada soyadı Torun'du). Ben 1978'de Aydınlik gazetesinde kadın sayfası sorumlusuyken, feminist olduğum için halk mahkemesinde yargılanmışım. Şule, Ankara'da bir TİB raporu hazırlarken kadın meselesinde "fazla ileri gitmekle", feminist olmakla eleştirilmişti. Şirin tezini 1977'de yazmıştı ve büyük tepkiyle karşılanmıştı. Gülnur Savran'ın TÜMAS'ta (Tüm Üniversite, Akademi ve Yüksekokul Asistanları Birliği) kadın arkadaşların söz alıp konuşurken bacaklarının titrediğini anlattığını anımsıyorum. Solda olmamıza rağmen, kadın olmaktan gelen sorunları yaşamış kadınlar olarak "yeter artık!" dedik.

Tarih neydi?

'81 Aralık. Evlerde toplanmaya başladık. Başından beri kendinize feminist mi

diyordunuz?

Evet. Ama dışarıya karşı tam söyleyemiyorduk. Feminizmi savunuyorduk, ama ne olduğunu tam da bilmiyorduk. Ben Marksizmle feminizmin bağdaşabileceğini savunuyordum, ama her iki teoriyi de iyi bildiğim söylenemezdi.

O dönem feminist literatürden kimleri okuyordunuz?

Shulamith Firestone ("Cinselliğin Diyalektikliği"), Kate Millett ("Cinsel Politika") çevrilmişti; çevrilen kitapların hepsini okumuştum. Simone de Beauvoir'ın "İkinci Cins"i kısaltılmış olarak yayınlanmıştı. Bu kitapların basımı 1974'tür. Bunları '78'e değin okumuştum zaten.

Farklı siyasal hareketlerden beşinizin bir araya gelmesi nasıl oldu?

Stella bizi bir araya getirmiş oldu. O dönem YAZKO'daydı (Yazarlar ve Çevirmenler Kooperatifi) ve YAZKO'yu bir kadın dizisi çıkarmaya ikna etmişti. "Dizinin sorumlusu Şirin olmalı" dedi. Şirin "tek başıma böyle bir şey yapmak istemem" diyerek bir ekip oluşturdu ve sonuçta, bir kitap dizisi oluşturmak üzere bir araya geldik. Feminizmi anlamak ve anlatmak için çeviri yapmaya karar verdik. Juliet Mitchell'ın "Kadınlık Durumu"nu çevirmek üzere paylaştık. Evlerde buluşup çevirdiğimiz bölümler üzerine konuşuyorduk. Bir gün, içimizden biri, kim hatırlamıyorum, "biz niye kendimizi konuşmuyoruz" dedi. Her şeyi bıraktık, kendimizi konuşmaya başladık ve o anda da zaten feminist bir grup olduk. Bilinç yükseltme toplantılarına başlamıştık, ama bunların "bilinç yükseltme" olduğunun farkında olduğumuz söylenemezdi. Etrafımızdaki herkes merak ediyor, "siz ne konuşuyorsunuz" diye sorup duruyorlar, TUMAS'tan arkadaşlar "biz de gelelim" diyorlar... Bunun üzerine, Çağaloğlu'nda YAZKO'da geniş bir toplantı yaptık. Çok sayıda kadın geldi. Düşündüklerimizi anlattık, onlar "biz de varız" diyerek dahil oldular. O zamanlar toplantı yasağı vardı, evlerde "gün" yapar gibi toplanırdık. Eline bir çörek alan gelirdi. Sayımız hızla arttı, 50'ye, 100'e çıktık. İlk dönem "küçük grup"tuk, "büyük grup" olduk. Mart '82'de YAZKO'da bir sempozyum yaptık, Gisèle Halimi'yi çağırdık. Sempozyumun sonrasında daha da genişledik. 1983'te Somut dergisinde kadın sayfası yapmaya başladık. 1984'te dışı açılmaya karar verip Kadın Çevresi'ni kurduk.

Kadın Çevresi'nde o günlerde en çok konuşulan, tartışılan konular nelerdi?

İkinci dalga feminizmden çok etkilenmiş feministlerdik. Ama, "bu ülkenin feministi olmak" gibi bir derdimiz de vardı. Yine bilinç yükseltme toplantıları yapıyor, kendimizi konuşuyorduk. Hiyerarşiyi dışlayan, katılımcı, demokratik yapılar kuralmıyorduk. Kendi yaşamımızdan yola çıkarak feminizmin temel ilkelerini, feminist düşünceyi daha iyi kavramak ve bunun için ne yapabiliriz diye düşünüp tartışmaktı yaptığımız.

Kadın Çevresi ile birlikte, itirazların, hak taleplerinin ötesinde feminist bir toplumsal tahayyüle geçişin olduğu

söylenebilir mi?

Büyük bir siyasal dönüşüm yaşandı, bambaşka bir yöne açılan bir kırılma noktası diyebiliriz. Sadece kadın hakları ya da "eşitlik" değildi sorunumuz. "Eşitlikten de öte" diyorduk. Bu "öte" sözcüğü her şeyi içeriyordu.

Kemalizm eleştirisi de var mıydı?

Olmaz olur mu? Şirin'in olduğu yerde olmaz mı? Solcular da Kemalizmi eleştiriyordu, ama kadınlar daha çok eleştiriyordu. Tek bir Kemalist kadın da gelmedi feminist harekete. Bu hareket bir isyanla başladı, gerçek bir başkaldırıydı. Muhafız hareketlerin baskın gücü soldur; o zaman da öyleydi. Ama sosyalist harekette erkek egemenliği çok üst düzeydeydi. Kapalı kapılar arkasında erkekler toplanıyor, tartışıyor, bizse çay yapıyor, pul yapıştırıyorduk. Solda kadınların durumu buydu. Biz buna isyan etmiştik. Başkaldırımızı erkeklerin hâkim olduğu sosyalist hareket büyük bir meydan okuma olarak gördü ve karşı çıktı. İlk günden itibaren karalama, suçlama, yok etme, kadınlarla aramıza mesafe sokma girişimleri... Sosyalist hareketin erkekleriyle tam anlamıyla karşı karşıya geldik.

Soldaki anti-feminizmin "meşrulaştırılan" dayanakları nelerdi?

Esas olarak, 19. yüzyıldaki sosyalizmin, Clara Zetkin'in birinci dalga feminizmi, kadın hakları savunucularını mahkûm etmesi var: "Kadın hareketi burjuvazinin güdümünde orta sınıf bir harekettir ve bu hareket sınıfı böler." Zetkin ve Engels'in ünlü "biz feminizme karşıyız, ama kadınların taleplerini savunuruz, oy

Bugün feminist hareketi radikalleştirecek olan şey, sosyalist kadın hareketidir. Sosyalist kadınlar feminizme yakın durmak durumunda; feminist olmaları gerekmiyor, feminizmin temel tezlerini içermek durumunda, doğası gereği bu böyle.

hakkı için mücadele ederiz" görüşü. Zetkin ve Engels'in tezlerine dayanarak sol meseleye bu mantıkla bakıyordu. Bizde daha da kötüydü, taleplerimize bile sahip çıkmayıp bizi en ağır suçlamalarla mahkûm etmeye çalışıyorlardı. Ve sosyalist erkeklerle karşı karşıya geldik, bize "eylülüst" dediler, "faşist" dediler, "80 darbesi olmasa siz ortaya çıkamazdınız" dediler... "Herkes içeri alınınca kadınlara alan açıldı" diye bağlantı kurmak bana doğru gelmiyor. 12 Eylül darbesi olmasa da bu çıkış olacaktı zaten.

1978-79'da birçok örgütün içinde de dönüşümler, değişimler yaşanıyor...

Yaşanıyordu tabii. Şirin tezini 1977'de tamamlamıştı. Şule 1977'de bu konularda çevresiyle büyük çelişki yaşamıştı. Stella Paris'teki Kadın Kurtuluşu Hareketi'nden çok etkilenmişti, ben de 1977-78'de bulunduğum örgütte isyan bayrağını açmıştım. Birbirimizden ayrı yerlerde ve birbirimizden habersiz olmadık aynı şeyleri savunuyor ve yaşıyorduk. Biz yine buluşacaktık. Ayrıca, İKD vardı. Dünyadaki ikinci dalga feminizmin etkileri bizim sahillere ulaşmıştı bir kere. Kitaplar çevrilmişti, tezler yazılıyordu, bir ideolojik birikim vardı. Ben açıkça "femi-

nistim" dediğimi hatırlıyorum kendime. Böyle bir radikalizmin darbeye bağlanması kadar acıklı bir şey olamaz. Bu bağlantıyı ancak erkekler kurar.

Ailesiyle, okuluyla, devletle karşı karşıya gelen, "sokağa çıkan" kadınların eninde sonunda erkek egemenliğine isyan etmemesi düşünülemez herhalde.

Bir kere, çok sayıda kadın politize olmuştu; politize olan kadın da nereye kadar boyun eğdi? Ben 1977'de eleştiriyeye başladım, '78'de açıkça yazıyordum. Yaptığım her sayfa yazı işleri müdürüyle saatlerce tartışma konusu oluyordu. Benimle baş edemeyince, kadınları çağıırıyordu. "Bakın Yaprak ne yazmış! Kadınlar olarak söyleyin, ne düşünüyorsunuz?" diyordu. Onlar da yazı işleri müdürüne hak veriyorlardı. Ve sorumlu, yazımı herkesin önünde yırtıyordu.

Bu kadar keskin miydi mücadele?

Kıran kırana bir mücadeleydi. 12 Eylül'den çok önce başlamıştı hareket. Bir sene boyunca Aydınlik'ın en çok okunan sayfası ikinci sayfa oldu. Çünkü kadın sayfasına gelen bir mektubu Forum sayfasında yayınlamınca, Türkiye'nin her yerindeki kadınlardan mektuplar yağdı: "Kocam sosyalist, ama bana dayak atıyor", "Eşim sosyalist olduğunu söylüyor, kendisi toplantılara katılıyor, evde bütün işleri, yemeği ben yapıyorum..." Esas olarak da şiddeti, dayagı açık eden mektuplar... Bence İKD'de de aynı şeyler yaşıyordu. Herkes aleste bir kıvılcım bekliyordu. Ama 1979'u düşünün, faşist saldırılarda her gün insanlar ölüyor, hatta hepimiz ölüm tehditleri alırken, bu itirazı gündeme getirmek pek mümkün olmadı. İsyan başlamıştı, ama gündem mecburen yaşamsal olaylarla belirleniyordu. Hayat öyle akıyordu.

Bilinç yükseltme toplantıları eylemlere, kampanyalara nasıl evrildi?

1987'de Dayığa Karşı Kadın Dayanışması Yürüyüşü ile isyanımızı topluma taşıdık. Dayak yiyen, şiddete uğrayan kadınlara sözümüz ulaştı. Kadınların zihninde devrimci, radikal bir dönüşüm yarattık: Dayak haykırılmalı, açıklanmalı, üstü örtülemez, gizlenemez! En radikal sözü hiçbir şeyden çekinmeden, hiçbir dengeyi kollamadan söyledik.

Oysa sol gruplar, partiler ne zaman kitleselleşmeye kalksalar radikalliklerini törpülüyor; bu büyük bir hata değil mi?

Kesinlikle, sol bundan korkmasa, radikal sözünü söylese, birleşecek, genişleyecek. Biz bunun tersini yaptığımız için kalabalıklaştık. Sözünü söylemekten korkmadığımızda, konunun mağduruyla birleşiyor-sun. Fahişelere tecavüz durumunda cezada indirim getiren yasaya karşı kampanya yaptık. Bütün bunlar ilk defa yüksek sesle söylendiğinde, kadınlar içinde büyük bir yankı buldu. Kendimiz tek tek o kadınlara ulaşamadık, ama sözümüz ulaştı. Benim için feminizm isyanın sözüdür, devrimci bir çığlıktır, günlük yaşamdaki her türlü ayrımla birleşen bir sözün oluşturulmasıdır.

'80'lerdeki feminist hareketin temel çizgisi neydi?

'68 hareketinden, onun radikal, ideolojik

devriminden sonra çıkan bir hareket olmanın izlerini taşıyordu. Batı'daki o devrimci radikalizm burada solcu kadınların başlattığı feminist harekette iyice yeşerdi. Soldan gelmemizin sonucunda, sınıf meselesine duyarlıydık; etnik ve dinsel ezilmeye duyarlıydık, ezilmenin tek bir biçimi olmadığını görüyorduk. Ezilmenin sınıfla, ırkla bağlantılı olduğunu, birbirini doğurduğunu görüyorduk. Kapitalizmin kadın ezilmesinin temelinde yattığının, bunu doğurmak zorunda olduğunun ve bu ezilme biçimlerinin birbirini yeniden ürettiğinin bilincindeydik. **Türkiye'de feminist hareket içinde farklı akımlar etkili oldu mu? Hangi noktalarda ayrışmalar yaşandı?**

Batı'daki liberal feminizm, sosyalist feminizm ve radikal feminizm ayrışması buraya da yansıdı. Ama burada, en liberal feministler de radikal demokratı. Onlarda bu ayrımlar çok daha keskin, bizde öyle bir kategorizasyon yoktu. Biz, teorik ayrımlardan çok, kadının günlük yaşamındaki sorunlara, bu acıların dile getirilmesine yöneldik. Onun için de her eylemi bir arada yaptık. Feminizmin içinde anti-kapitalizm ve ırkçılık karşıtlığı güçlü damar haline geldi.

Feminizm doğası icabı anti-kapitalist olmak zorunda değil mi? Feminizmin kapitalizmle bağdaşması mümkün mü? Feminizm hem kapitalizm karşıtı olmak durumunda, hem de sınıf ezilmesinin kadın ezilmesinden farklı olmadığını söylüyor. Cinsel kölelik, fuhuş, kadın bedeninin kullanılması, sömürülmesi nedir? Görünmeyen emek, kadınların evlerde ücretsiz olarak, boğaz tokluğuna yüklendiği ev işinin yarattığı kullanım değeri kimin cebine gidiyor? Hem erkeklerin hem de kapitalist sistemin.

Kürt kadınların siyasallaşması, eylemliliği Batı'daki feminist hareketi nasıl etkiledi; arada nasıl bir ilişki vardı?

Feminist hareket solun görmekten kaçındığı, milliyetçilik olarak yaftaladığı Kürt hareketini de çıplak gözle ezilenler olarak gördü ve farklı bir tutum aldı. Kürtler öldürülüyor, faili meçhuller artıyor, köyler yakılıyordu... Feminist hareket "Arkadaşıma dokunma" kampanyasıyla doğru bir tutum aldı. Feministlerin milliyetçilik karşıtı tutumları aramızdaki ve çevremizdeki Kürt kadınlarını çok etkiledi. Kürt kadınları zaten son derece radikal bir hareketin içindeler, gerilla hareketinden geliyorlar, kadın gerillalar var, isyan etmişler... Kürt kadınları '90'larda bir hareket başlattılar ve bize "Bakın siz Türk, orta sınıf, beyaz kadın hareketisiniz. Biz sizden ayrı örgütleneceğiz" dediler, "hayhay" dedik. (gülüyor) Kürt kadınlarının karşısında bizim boynumuz kıldan ince, ne derlerse kabulümüz -bu diğer etnik ve dinî aidiyetten kadınlar için de geçerli. Kürt kadın hareketinin feminist hareketi eleştirisi olumlu oldu. Eleştirilerinde haklıydılar da; "ırkçılığa karşıyım" dediğinde, ırkçılıktan tam olarak kurtulmuş olmuyorsun, bu bir süreç. Bu bakımdan, o eleştirinin feminist hareketin radikalleşmesinde katkısı oldu. Kürt kadın hareketiyle feminist hareket

Fotoğraf: Serra Akcan (NarPhotos)

her zaman kol kola oldu, eylemlerde birlik yaptı, birbirini destekledi.

Başörtüsü nedeniyle hakları engellenen, bu yasağa karşı mücadele eden kadınların mobilize olması feminist hareketi nasıl etkiledi? Bir yandan, örtünün kadınları kontrol altında tutmanın aracı olması, dinin cinsiyetçiliği; diğer yanda, kadınların inançları ve giyimleri nedeniyle en temel haklarından mahrum kılması... Bu tartışmaya feministler nasıl baktı, bakıyor? Bu konuda bir ayrışma oldu mu?

Bence, feminist hareket bu konuda da doğru bir yerde durdu. '85'te bu tartışma başladığında, liberal feminist olarak görebileceğimiz Duygu Asena mesela, "kadınların başı zorla açılmalıdır" diyordu. Başörtüsüyle üniversitede okumak isteyen kadınlar politize oldular; eve kapanıp annelik, eşlik vazifelerini yerine getirmek değil, meslek sahibi kadınlar olmak istiyorlardı. Bir kadının inancı nedeniyle üniversiteye girememesi söz konusu olamaz. Başörtüsü nedeniyle kadınların sokaklarda aşağılanmasına, baskı görmesine de karşı çıktı feministler ve başlangıçtan itibaren, İslamcı kadın hare-

dan engellenmelerine baştan beri karşıydık. İslamcı kadın hareketi feministlere yakın durdu, çünkü "zorla başları açılmaz" diyen bir tek feministlerdi. Bizimle irtibat halindeydiler. Hatırlıyorum, Ayşe Böhürler Mor Çatı'ya gelmişti, onunla ve arkadaşlarıyla defalarca, saatlerce toplantılar yaptık. "Bizim eylemlerimize ne zaman geleceksiniz?" diye soruyorlardı. Ben de onlara "feminist olduğunuz zaman" diyordum, "ve benim İran'da başım açık gezme özgürlüğümü savunduğunuz zaman". Tartışıyoruz, ama haklarını desteklediğimizi biliyorlar.

O kanat uzun süredir iktidarda, hatta Ayşe Böhürler AKP'nin yönetiminde yer alıyor. AKP iktidara gelince, talepleri yerine gelmediği halde, kadınların eylemliliğinin durmasını, susmalarını nasıl açıklıyorsunuz?

İktidara gelmelerinden sonra, aramızda bir uçurum belirdi. Onlar neoliberal, muhafazakâr ve dinci AKP'yi destekledi. AKP İslamcı bir parti, ama en önemli özelliği, neoliberal politikaların, bugünkü dünya kapitalizminin savunucusu olması. Sonradan İslamcı feministler olarak adlandırılan radikal söz, erkekler tarafından bastırıldı. Abdurrahman Dilipak "Neden feminizm değil?" yolunda bir kitap yazdı ve hepsini hizaya soktu. **İslamcı kadınlar da, 1927-30 arasında cumhuriyetçi kadınların "zamanı gelince hükümetimiz haklarımızı verecektir" diye düşündüğü gibi düşünerek mi geri çekildi? Yoksa muhafazakârlaşarak, üniversiteye gitme, mesleğini icra etme taleplerinden mi vazgeçildi?**

O talep çok güçlü bir biçimde sürüyor. **Hükümet başörtüsü hakkını savunurken, örneğin zorunlu din dersinden de vazgeçebilse, yani gerçekten "demokrat" olabilse, karşı tarafa argüman bırakmayabilir...**

Mesele, muhafazakârlık. Sadece, başörtüsüyle üniversiteye girmek ve kamu alanına katılmak hakkını isteyip diğer ezilme biçimlerini görmekten kaçındığı

21. yüzyıl kadın emeğine dayalı neoliberal politikaların çağı olacak. Sendika yok, kadro yok, sözleşme yok, toplu çalışma yok, dolayısıyla direniş de yok. Kapitalizm en sömürülebilir, en ucuz ve "uysal emek" olarak kadın emeğini görüyor.

ketine bu özgürlükler açısından baktılar. İnanç özgürlüğü temel bir insan hakkıdır, başörtüsü de bunun bir parçasıdır. Fakat, İslamcı kadın hareketi 1979'da İran'daki reaksiyoner hareketten sonra büyüyen yeni uluslararası İslamcı ideolojik dalganın sonuçlarından etkilenmiş bir hareketti. Bu harekete hem eleştirel yaklaşmak hem de kişisel özgürlükler açısından desteklemek gerekiyordu. Günlük hayat konusunda İslamcı kadınlarla aramızda bir tartışma var, ama kamu alanında temel insan hakları açısın-

için onu da kazanamaz duruma geliyor. Bir yerde sistemin içine giriyor, massediliyor, radikal, muhalif sesini kaybediyor. İslamcı kadın hareketi esas olarak muhafazakâr. Onları radikalleştirecek olan şey, diğer baskılara ve ezilme biçimlerine karşı da duyarlı olmaktır. Bugün dönüştürücü, reformcu bir İslamcı kadın hareketi yok. Ama talepleri hâlâ duruyor. Mücadele edilmemesinin sebebi, iktidar tarafından massedilmeleri; kadınları yönetim kuruluna alarak susturuyorlar.

LGBT ile feministlerin ilişkisi nasıl?

Yan yana, omuz omuza. Feminist hareketin gündemi, stratejisi belli: Biz kadınların kadınlarla beraber bir şeyler yapmasını istiyoruz. Feminizm kadınlara bir şey yapmayı önermek değil; kadınların kendi bilinçleriyle, kendi örgütlenmeyle kendi davalarına sahip çıkmaları için mücadele etmek. Bizi soldan eleştiriyorlar: "Neden federatif bir yapıda örgütlenmiyorsunuz, dağınıksınız?" Bu çok haksız bir eleştiri. Biz yerelde, yani işyerinde, okulda, evlerde, mahallelerde kadınların bir araya gelerek bilinç yükseltme yöntemiyle kadınlık durumunu konuşarak örgütlenmesini savunuyoruz. Bu kadar özel şeylerin konuşulduğu, kadınlık durumunun açık edildiği konuşmalardan sonra, kadınlar zaten kendileri eylemliliğe yöneliyorlar. Solun piramit şeklinde parti örgütlenmesinin tam tersi bir örgütlenme biçimini savunduğu için feminizm kendini sola anlatamıyor. Yatay bir örgütlenme modeli bu. Doğrudan katılımı esas alan, kendi kendini yönetmeyi deneyimleyen bir kolektif yapı.

Sol da zaten böyle örgütlenmeli, öyle değil mi?

Solun feministlerden örnek alması lâzım. İnsanlar bulundukları yerlerde, şunun ya da bunun direktifiyle, bir örgütün "hadi" demesiyle değil, kendi örgütlerini yaratmalılar, sonra aralarında iletişim kurulu. Feministler bunu yaptı, birbirimizi bulmamız çok kolay. Eylemde birlik diye temel bir stratejimiz var. Örgütlenmelerde doğrudan katılım esas olmalı, kimse beni temsil etmemeli. Özyönetim ya da meclisler halinde örgütlenme, en devrimci örgütlenme biçimidir. Önemli olan, halkın örgütlenmesidir. Bir araya gelmek, eylemde birlik yapmak o denli zor olmaz o zaman. Ancak bugüne kadar süregiden, sosyalist örgütlerdeki "en sosyalist benim" iddiası bu bir aradalığı bölen bir iddia. Birbirini ezerek, üstüne çıkmaya çalışarak değil, kardeşçe, yoldaşça ve dayanışmayla mücadele edilmeli.

Üniversitelerde kadın araştırmalarında büyük bir artış görülüyor, ciddi yayınlarının neredeyse hepsinin kadın araştırmaları dizileri var. Ama siyasal alanda, gündelik hayatta feminizm neredeyse görünmez oldu. Niye böyle?

Neoliberalizmin geldiği nokta, yeni dünya düzeninde kapitalizmin kendini yeniden tahkim etmesi, işçilere ve bütün ezilenlere karşı bir meydan okuma gibi. Bu dünya düzeninde kapitalizm, karşısındaki bütün muhalif hareketleri massetmeye çalışarak mücadele yöntemini benimsiyor. İçindeki bütün muhalif sözü,

tavır, eylemliliği yok ederek kendi istediği gibi biçimlendirerek değiştiriyor. Mesela Hürriyet kadına yönelik şiddete karşı kampanya yapıyor. '80'li yıllarda sokaklarda eylem yaptığımız bir konuydu bu. Toplumsal dönüşümü de gösteriyor bu. Ama esas olarak, kapitalizmin muhaliflerini massetme yöntemiyle içererek, bütün ihtilâlciliğini, devrimciliğini, yıkıcılığını yok etmesi, kendi biçimlendirdiği şekle büründürmesi yöntemi. Bir yandan da, çok büyük sayıda kadın cinsel köle haline getiriliyor, kapitalizm kadınları fena halde vuruyor. 21. yüzyıl kadın emeğine dayalı neoliberal politikaların geliştiği bir çağ olacak. Esnek üretim denen şey bu: Sendika yok, kadro yok, hakları tanımlayan bir sözleşme yok, toplu çalışma yok, dolayısıyla direniş de yok... Kapitalizm kendini var etmek için en sömürülebilir, en ucuz ve "uysal emek" olarak tanımladığı kadın emeğini görüyor. Feminizmin taleplerini içselleştirmiş gibi göstermek de bu yeni düzende çok mümkün. Bir yandan da "proje feminizmi" denen gelişme var: Birleşmiş Milletler'in, şu fonun, bu fonun desteklediği projeler. Gelişmiş kapitalist ülkeler kadın hareketine fonlar veriyor; bu fonları alanlar kadınların yararına bir tür lobililik yapıyorlar, bir takım düzenlemeleri, yasaları değiştiriyorlar. Bu çalışmalar elbette çok önemli, kadınların günlük yaşamını değiştiriyor. Öte yandan, bu bir

Bir de "proje feminizmi" var: Şu fonun, bu fonun desteklediği projeler. Bu çalışmalar elbette önemli, kadınların günlük yaşamını değiştiriyor. Öte yandan, kapitalizmin radikallere meydan okuyuşu: Özünü yok ederek, içine çekerek...

anlamda kapitalizmin radikallere meydan okuyuşu: Sözüünün içini boşaltarak, radikalliğini törpüleyerek, özünü yok ederek, içine çekerek/alarak yapmaya çalışıyor bunu. Bu, sendikal hareket için de geçerli. Muhalif, kapitalizm karşıtı hareketler olarak kapitalizmin bütün stratejilerine karşı yeni direniş noktaları bulmamız gerekiyor. Bence, birinci dalga feminizm hâlâ sürüyor; yasaları değiştiren, iyileştirmeleri sağlayan girişimleri birinci dalga feminizm olarak görüyorum ve bu çizgi hâlâ devam ediyor. Birinci dalga feminizmin varlığı, radikal sesin, esas devrimci feminizmin beslenmesine de yol açabilir, yan yana akabilir. Bir şartla, feministler bunların bilincindeyse; o zaman, yan yana olabiliriz.

'60'lardan sonraki muhalif hareketlerde, teoriyle pratiği bütünleştirme çabası vardı. Giyim kuşamdan estetik anlayışa, sanatsal üretimden gündelik hayat pratiklerine bir dönüşüm, düşünceleri hayata geçirme çabası vardı. Bugünse, sadece feminist harekette değil, diğer muhalefet gruplarında da gündelik hayattaki pratikle savunulan düşünceler arasında büyük bir uçurum olabiliyor. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok yönlü uzanımları olan, değişkenlik taşıyan bir dünyada ve anda yaşıyoruz. Bu karmaşa "her şey mümkün!" gibi algılanıyor. Sanki hızlı bir değişim varmış

gibi görünüyor... Oysa değişim değil, sürekli değişiklik oluyor etrafımızda. Özde değişen bir şey yok, şekiller değişiyor. Neyin, hangi sözün neyi içerdiğini anlamak ve ona göre tutum almak o denli kolay değil bugün. Kapitalizmin çok yönlü ideolojik saldırısı altındayız ve bu her an, her saniye olup bitiyor. Biz muhaliflerin bütün bunlara karşılık fazla uyanık olduğumuz söylenemez. Ben yine bunu, kapitalizmin kendini yenileme, değişen tehditlere karşı farklı stratejiler geliştirme ve kendini tahkim edebilme yeteneğine bağlıyorum. Ama kapitalizm kadir-i mutlak değil. Kendi sonunu da bir yandan hazırlıyor. Muhalifliği içermeye çalışması mesela, aynı zamanda bombayı evin içine alması da demek. Muhalif hareketler ne yazık ki bu stratejileri kavrayıp yeni mücadele biçimleri geliştirecek yetenekte değil bugün.

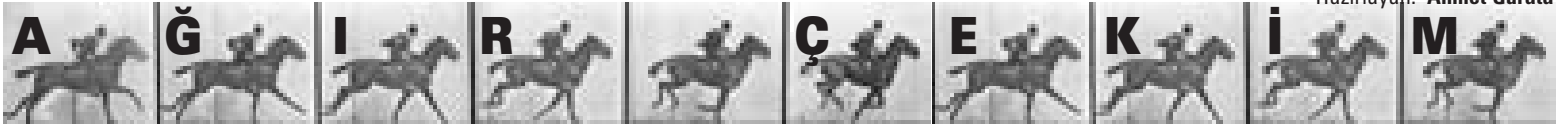
Feminist hareketin taleplerinde, eylem biçimlerinde bir muhafazakârlaşma olduğu görüşüne katılır mısınız?

Dünyada da böyle. Duvar yıkılmadan önce başka bir dünya düzeni vardı. O dünya siyasetinin, radikalizmin ortasında bir hareketti feminizm. Neoliberal saldırıyla kim başetti ki feministler baş etsin? Yapılması gereken '80'lerdeki sözün aynen söylenmesi değil elbette. Bugün Mor İğne kampanyası yapmak yeni ve etkili bir şey değil, artık başka bir söz söylemeniz gerekiyor. Mesela, Sosyalist Feminist Kolektif kuruldu, destekliyorum, ama içinde değilim. Neden? Sosyalist feminizm '70'lerden '85'e kadar tartışıldı. Artık sonlanmış bir tartışma. Bugün sosyalist kadın hareketinin örgütlenmesinden yanayım. Feminizm radikal sözün yaygınlaşmasını sağlamış, kadın hakları hareketiyle ayrımını koymuştur. '80'lerdeki isyan dalgasından sonra, tüm dünyada -bizde Özal'la- yükselen yeni sağla, neoliberalizmle beraber feminist hareket yeni durumu kavrama sorunu yaşıyor. Bugün feminist hareketi radikalleştirecek olan şey, sosyalist kadın hareketidir. Sosyalist kadınlar örgütlenirlerse, bu hareket feminizme yakın durmak durumunda; feminist olmaları gerekmiyor, feminizmin temel tezlerini içermek durumunda, doğası gereği bu böyle. Bu, bugünün gerçeği. Kapitalizme karşı direniş noktaları sadece feminizmin sorunu değil. Bütün muhalif hareketlerle beraber oluşturacağımız bir şey bu. Ülke çapında bir direnişten de söz etmiyoruz, küresel bir direniş olmalı.

Çevre tahribatından göçmenlere, mücadele hattını çok geniş tutmak gerekmiyor mu?

Evet, çevre konusunda hepimiz mağduru. Bugünün esas en yoksulları göçmenler, işsizler... Kapitalizmle mücadele etmediğimiz sürece, kadınlar da kurtulmayacak, yoksullar, göçmenler, işsizler de... Büyük yığınların hareketinden oluşan bir dünya devrimi hareketinde kadınlar çok önemli rol oynayacak diye düşünüyorum. Kadın hareketi ne kadar çok örgütlenirse, o denli bu devrimin önlerinde yer alacak.

Söyleşi: Siren İdemen - Ulus Atayurt

“ROCK’N ROLL TEKNESİ” DVD FORMATINDA YAYINLANDI

Benim güzel “korsan”ım

Ülkeden ülkeye değişik isimlerle gezen bir İngiliz filmi: 2009 yılı yapımı “The Boat That Rocked”. Fransa’da “Good Morning England”, Amerika’da “Pirate Radio”, Almanya’da “Radio Rock Revolution” isimleriyle vizyona giren film, Türkiye’de de “Rock’n Roll Teknesi” başlığıyla, sinemalara uğramadan, doğrudan DVD piyasasına girdi.

Film, ‘60’lı yıllarda tüm Avrupa’da birçok örneği görülen korsan radyo hikâyelerini konu alıyor. BBC’nin yayın tekelini 1970’lere kadar sürdürdüğü İngiltere, korsan radyo konusunda ilk deneyimlerini 1928’de yaşamış. Hollanda’yla birlikte bu konuda ayrı bir yere sahip. Zira her iki ülkede de, uluslararası sularda demir atan gemilerden yayın yapan kült radyolar, diğer tüm korsan radyolardan daha uzun soluklu ve popüler olmayı başarmış.

İngiliz sinemasında Hollywood elçiliği görevini üstlenmiş görünen Richard Curtis (“Dört Nikah Bir Cenaze”, “Notting Hill”, “Bridget Jones” uyarlamaları, “Love Actually”, “Mr. Bean” vb.) imzalı film, korsan radyo efsanelerine dair bir derleme yap-

mak yerine, tek bir öyküyü canlandırmayı tercih etmiş: İngiltere’yi dönüştüren Radio Rock...

Hikâye, Kuzey Denizi’nde bir gemiden yayın yapan Radio Caroline’ı akla getiriyor. Kamu hizmeti yayıncılığını şiar edinen BBC, 1960’larda Müzisyenler Sendikası ile yaptığı anlaşma gereği, sınırlı oranda ticarî müzik yayını yapıyordu. Bu da popüler müzik ihtiyacının uluslararası sulardan yayın yapan korsan radyolarca karşılanmasına neden oluyordu.

İlginç konusu ve yıldız oyuncu

kadrosuna karşın film, İngiltere ve Amerika’da maliyetinin ancak yarısını karşılayabilecek bir gişe başarısını yakalayarak batmış. Akla ilk gelen neden, yüksek telif masraflarının filmin maliyetini yükseltmiş olacağı varsayımı. Sinema gösterimi 116 dakika olan film, DVD kopyasında 130 dakikayı buluyor. Filmin süresinin uzun tutulmuş olmasının çok haklı çıkartacak bir anlatımın varlığı ise tartışmalı. “Rock’n Roll Teknesi” dönem filmi havası taşısı da, ağırlıklı olarak özel ilişkiler üzerine odaklanıyor. Ancak, söz konusu özel ilişkilerin derinine inmek yerine, olaydan olaya sıçrayarak, özet havasında ilerliyor. Filmin, yüksek temposuna karşın, nostal-

jik güzellemeyle sınırlı kaldığını söyleyebiliriz.

Bu havanın bir başka olumsuz sonucu da, filmin öyküsünün pop müzik hakkında mı, yoksa radyoculuk hakkında mı olduğuna karar verememiş olması. Coşkulu ve Hababam Sınıfı finallerini hatırlatan mutlu son, korsan radyoculuk efsanesini kutlarken, jenerikte ticarî radyo kanallarının adları sıralanıyor. Film müzikleri olarak yayınlanan iki CD’lik albüm, müzik seçiminde ne kadar isabetli davranıldığını gösteriyor, ancak filmin içinde bu müzikler sadece fon olarak kullanılmış. İki istisna olarak Leonard Cohen’in “So Long Marianne”i ve The Turtles’ın “Elenore”unu saymak mümkün. Bu örnekler de yakın zamanlı Beatles tribute’u “Across The Universe” filminden tanıdık gelecek şekilde, ancak parodiler yaratmakla sınırlı tutulmuş.

Sıraladığımız kusurlara karşın, bir gemi dolusu delinin radyosuna iki saatliğine misafir olmak güzel bir deneyim. Müzik piyasasının geçirdiği dönüşüm ve bugün bir başka “korsan” dalgası karşısında devletle elele verenlerin politikaları üzerine düşünmek için de iyi bir fırsat.

– Koray Löker

Rock’n Roll Teknesi

(The Boat That Rocked) (Richard Curtis, 2009) (Kanal D Home Video)

8. FİLMOR KADIN FİMLERİ FESTİVALİ

Fettan kadınların sineması

13 Mart’ta başlayan 8. Uluslararası FİLMOR Kadın Filmleri Festivali, bu yıl 20 ülkeden 53 filmle izleyiciyle buluşuyor. İstanbul’da 21 Mart’a kadar sürecek olan festival, Creteil Kadın Filmleri Festivali ortaklığıyla, 31 Mart - 6 Nisan arasında Fransa’ya konuk oluyor. Filmor, nisan ayında ise memleket sathında dolaşiyor. Festival, 10-11 Nisan Kars, 17-18 Nisan’da ise Sinop Halk Eğitim Merkezi salonlarında izleyici karşısında olacak.

Filmor’un bu yıl dikkat çeken bölümlerinden biri “Sinemada Kadınlar: Melek ya da Şeytan, Masum ya da Fettan, ya da Hiç Kimse”... Bu bölümde gösterilen “70-80-90 Masum, Küstah, Fettan” (Melek Özman), Yeşilçam’da “masum kadınların” hıçkırıkları arasında nadiren duyulan “fettan kadınların” kahkahalarının izini sürüyor.

Festivalde ayrıca, En İyi Yaban-

cı Film dalında Oscar alan “Antonia’nın Yazması” filmiyle tanınan Marleen Gorris’in filmlerinin toplu gösterimi yer alıyor. Filmor’un diğer bölüm başlıkları ise şunlar: “Ermenistan KIN Kadın Filmleri Festivali seçkisi”; “Cins, Cinsiyet, Cinsiyetler”; “Jin Jiyan Azadi”; “30 Yıl

Sonra 12 Eylül” ve “Kadınların Sineması”.

Filmor’un öncülüğünde düzenlenen ve Türkiye sinemasında erkek egemen bakış açısını sorgulayan 2. Altın Bamyâ Ödülleri ise 21 Mart’ta festival kapanışında sahiplerini bulacak.

“Antonia’nın Yazması”

X Sinematek

Altın Çağdan Öyküler (C. Mungiu, I. M. Uricaru, H. Hofer, R. Marculescu, C. Popescu): Romen sinemasının yıldızları kapitalizme bakıyor. (AFF)

Ay (Moon) (Duncan Jones): Dünyada ve ayda yalnızlık ömür boyu.

Beyaz Kurdele (Das weisse band) (Michael Haneke): Faşizmin yakamıza ilâştirmeye çalıştığı kırmızı, beyaz bütün kurdelelerden kurtulmak için. (AFF)

Ciddi Bir Adam (A Serious Man) (Joel Coen, Ethan Coen): Biraderler, bu kez tanınamış yüzlerle dönüyor.

Yukarı Bak (Up): Müzikleriyle de dikkat çeken animasyon. (DVD)

İki Tutam Sağ: Dersim’in Kayıp Kızları (Nezahat Gündoğan): Zulmün kara tarihinden zorla kaybettirilenlerin hikâyesi.

Dünyanın Görüntüleri ve Savaşın İzleri (Bilder der Welt und Inschrift des Krieges) (Harun Farocki, 1988): Savaşın biçimlendirdiği görme biçimleri. Körfez Savaşı ve Google Earth öncesinden. (AFF)

Köprüdekiler (Aslı Özge): Köprü’de keşişen hayatlar üzerinden yoksulluk, yalnızlık ve yükselen milliyetçilik.

Suç Ordusu (Robert Guédigian): Manuşyan ve sevdiğimiz yönetmen şerefine Ferré’den “Kızıl Afiş”i (L’affiche rouge) dinlemenin tam sırası. (AFF)

Trans Halindeki Ülke (Terra em Transe) (Glauber Rocha, 1967): Üçüncü sinemanın manifestosunu yazan Rocha’dan. (AFF)

Uzak İhtimal (Mahmut Fazıl Coşkun): Melodram, medeniyetler buluşması gibi tehlikeli sularda boğulmadan sağlam yüzen film. (DVD)

BEYAZPERDEDE ATATÜRK: TEMSİL ENDİŞESİNİ NASIL “YENDİK”?

Millî vazife icra edilirken

Birbiri ardına gösterime giren iki yapımla Atatürk filmi sorunsalı yine gündemde: “Veda” (Zülfü Livaneli) ve “Dersimiz Atatürk” (Hamdi Alkan). Üstelik sırada yeni filmler var. Peki ama, elli yılı aşkın süre tabu olarak kalan Atatürk’ün beyazperdede temsili meselesinde nereden nereye geldik? Ağır Çekim temsil endişesini konu alıyor.

Resmî bir yasak olmamakla birlikte, memleketi uzunca bir süre meşgul etmişti beyazperdede Mustafa Kemal Atatürk’ün temsili konusu. Diğer temsil biçimleri için iyi kötü bir şablon oluşturulmuştu: Yüzlerce fotoğraf arasından en uygunları seçilmiş, üzerleri rötuşlanmış, çevredeki gereksiz ayrıntılar çıkarılarak odak noktası vurgulanmıştı. Heykele konu olacak Atatürk’ün vücut oranları belirlenmiş, Etnografya Müzesi’nde kayıt altına alınmış, yapılan eserlerin uygunluğunu onaylamak üzere bilirkişi kurulları oluşturulmuştu. Resimde ise, çoğunlukla mevcut Atatürk fotoğrafları ve portre geleneği temel alınmış, kimi yerde minyatüre yakın bir tarzda perspektife dayalı olmayan ölçekler kullanılmıştı. Sonuçta ortaya, (Roll’un vurguladığı gibi) “Türkiye’nin en bilinen stensili” çıkmıştı.

Hareketli görüntülerde ise, diğer sanat dallarındakine benzer bir kesinlik ve denetim sağlamak hemen hemen imkânsızdı. Filmin üç boyutlu temsili beraberinde ayrı sorunlar getiriyordu. Üstelik Atatürk’ü “lâıykıyla” canlandır-

cak oyuncunun kimliği ve kişiliği de ayrı bir konuydu. Bu nedenle, Kurtuluş Savaşı’yla ilgili onlarca filmde Atatürk temsiline yer verilmedi. Gerekli durumlarda arşiv görüntüleriyle yetinildi.

Bu noktada, Kurtuluş Savaşı görün-

“Veda” filminde Atatürk rolünde Sinan Tuzcu ve Latife Hanım rolünde Ezgi Mola

ORSON WELLES'TEN BİR ATATÜRK PORTRESİ

Albayım Haki

Beyazperdede bir başka Atatürk portresi var ki, unutulur gibi değil: Orson Welles'in “Korkuya Yolculuk” filmindeki Albay Haki tiplemesi. Evet, adı Mustafa Kemal değil, ama onun en yakın silah arkadaşı. Kalpağı, üniforması ve “çakmak çakmak bakan gözleriyle” tam bir Atatürk.

Kara filmin unutulmazları arasında sayılan “Üçüncü Adam”ın (Carol Reed, 1949) başrolünde Orson Welles ve Mercury Tiyatrosu'ndan gedikli yamağı Joseph Cotten rol alır. Salman Rüştü, “Ground Beneath Her Feet” romanında, ikili arasındaki bu değişmeyen başrol ve yardımcı erkek oyuncu rolünü deyimleştirir: “Hayatta hep Orson Welles'in Joseph Cotten'ı rolünü oynuyordum.” (Yakın bir tercüme olarak Cem Yılmaz'a ait “Tank Akan”ın Halit Akçatepe'si'ne başvurulabilir belki.)

Filmin açılışında, Viyana'daki İngiliz istihbaratının başında olan Binbaşı Calloway'in şu sözlerini duyarız: “Savaşın önceki eski Viyana'yı hiç görmemiştim (...) İstanbul'daki hayatımdan memnundum.” Filmde Calloway'in II. Dünya Savaşı öncesinde İstanbul'da ne yaptığına dair bir ipucu elde edemediğimizden, bu sözlerle pek bir anlam veremeyiz. Ancak, iz sürmeye devam ettiğimizde, filmin ünlü yazar Graham Greene'e ait senaryosunun, tuhaf bir biçimde, bir başka polisiyeyi hatırlattığını fark ederiz: Eric Ambler'in filme de uyarlanacak olan “Dimitrios'un Maskesi” romanı (orijinal adı “Dimitrios İçin Bir Tabut”). İşlediği suçlar nedeniyle polis tarafından aran-

makta olan (İzmir doğumlu) karizmatik serüvenci Dimitrios, izini kaybettirmek için kendi yerine bir ceset ortaya atar. Tıpkı, Viyana'da herkesin peşinde olduğu gizemli Harry Lime (Orson Welles) gibi. Ambler de bu ilginç benzerliğin farkındadır. Sinema eleştirmeni Philip French'in konuyu açması üzerine “evet, biliyorum” der.

Albay Haki, sert ifadesi ve bakışlarıyla korkulan bir tiptir. Rivayete göre, muhalifleri parçalayıp Boğaz'daki balıklara yem olarak atmaktadır. Ancak dürüst ve mesleğine bağlı bir askerdir. Sonunda olayı çözecektir.

Ama tipik bir intihal vakasından çok, iki popüler yazar arasında sık bir göndermeden ya da saygı duruşundan söz etmek daha doğru olur. Zira, Graham Greene “Casusun Başucu Kitabı”nda, Eric Ambler'i “hiç kuşkusuz en iyi polisiye yazarımız” diye niteler. Bununla da yetinmez: “Dimitrios'un Maskesi”nde olayı aydınlatmaya çalışan Türk “istihbaratçı” Albay Haki'ye yıllar sonra bir selam gönderir: George Cukor tarafından filme alınacak olan “Travels With My

tüleriyle ilgili bir parantez açmakta da yarar var. Bugün televizyonlarda sıklıkla kullanılan ve “İstiklâl” adlı filme ait olduğu belirtilen görüntüler, 1930'larda Ordu'nun desteğiyle Fuat Uzkınay tarafından filme alınır. Zira, Kurtuluş Savaşı'na ait “gerçek” çarpışma görüntüsü bulunmamaktadır. Atatürk de bu çekimleri yakından takip eder. Nurettin Baransel'e filmin neden tamamlanmadığını sorduğunda, esas sorunun kendisinin temsiliyle ilgili olduğunu öğrenir:

- Size ait sahnelerin ekserisi hareket-siz resimlerden ibaret paşam. Bu yüzden film tamamlanamadı.

Atatürk bir an kaşlarını çatır, sonra

Aunt” romanındaki dedektife Albay Hakim adını verir. Şark Ekspresi'nde geçen filmde Albay Hakim'i Daniel Emilfolk canlandırır.

Ambler'in altın madeni

Peki kimdir Albay Haki? Yaratıcısı Eric Ambler'in aklına nasıl düşmüştür? Albay Haki, ilk olarak “Dimitrios'un Maskesi”nde karşımıza çıkacaktır. Londra'da bir reklam ajansında çalışan Ambler, 1937'de istifa eder ve yazar olmak hayalleriyle Fransa'ya yerleşir. Yazacağı polisiyelerin egzotik bir mekân olarak gördüğü İstanbul'da geçmesini arzu etmektedir. Ancak, seyahat edecek parası ve zamanı yoktur. İmdadına Nice'te yaşayan Türkler ve Ermeniler yetişir. Gerisini anılarından dinleyelim: “Eğer hikâye Türkiye'de geçecekse ve ben de ciddi bir yazarsam, elbette Türkiye'ye gitmeliydim. Ama orada ne yapacaktım? Türkiye'de hiç tanıdığım yoktu. Türkçe bilmiyordum. Büyükelçileri tanıyan ya da kendisine çevirmen tutabilen tiplerden de değildim. Öte yandan, Nice'te en az benim kadar kötü Fransızca konuşan Türkler vardı. Onlarla iletişim kurabiliyordum.” (Eric Ambler, “Here Lies: An Autobiography”) Türkiye'den

gelen bu göçmenler Ambler'e İstanbul'u bütün ayrıntılarıyla anlatır. Sonuçta ortaya, aralarında James Bond'un da bulunduğu pek çok polisiye romana ve filme derin etkiye bulunacak unutulmaz tiplerelelerinden biri çıkar. Ambler, adeta bir altın madeni bulmuştur. II. Dünya Savaşı'nın ispiyonaj ve komplo kokan atmosferinde, hiç görmediği Türkiye'de geçen romanları büyük ilgi görür ve birer birer sinemaya uyarlanır: “Korkuya

şu cevabı verir:

- Ben hayattayım. Millî mücadeleye ait bütün evrakım, kılıcım, çizmem hali-hazırda mevcut olduğuna göre, çağırдыңız anda bana düşen vazife ve görevi yapmadım mı? Böyle bir teklif karşısında kalsam memnuniyetle kabul eder, bir artist gibi filmde rol alır, hatıraları canlandırır. Bu, millî bir vazifedir. (aktaran Erman Şener, "Kurtuluş Savaşı ve Siemamız", 1970)

Demek ki, Atatürk'le ilgili temsil endişesi henüz hayatta olduğu yıllarda başlamış. Atatürk'ün sinemada kendini canlandırma fikri ise, hayata geçirilememiş. Ölümünden sonra, beyazperdede temsil konusunun bir süreliğine rafa kaldırıldığı anlaşıyor. Uluslararası Atatürk filmi projesinin Türkiye'nin gündemine girişi ise, 1954'te Douglas Fairbanks Jr.'ın projesiyle gerçekleşiyor. 1962'de Türkiye'ye gelen ve Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'le görüşen Yul Brynner'in de Atatürk'ü canlandırmak üzere seçilen adaylardan olduğu biliniyor. Atatürk filmi projesi son olarak Laurence Olivier'nin oğlu, yapımcı Tarquin Olivier'nin girişimleriyle tartışıldı. Bu arada, John Wayne'den Antonio Banderas'a, birçok ünlü oyuncunun adı ortaya atıldı.

Atatürk filmi konusunda en ilginç gelişmelerden biri ise, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 3 Kasım 1988'de düzenlediği panel. Darbe lideri ve dönemin cumhurbaşkanı Kenan Evren himayesinde gerçekleşen panelde, Atatürk filminin çevrilip çevrilemeyeceği tartışılıyor. Pa-

nelde bir konuşma yapan yönetmen Metin Erksan projeye dair endişelerini şöyle özetliyor: "Her insanın düşüncesinde ve hayatında ayrı bir Atatürk görüntüsü, ayrı bir Atatürk kavramı vardır. Bundan böyle, Atatürk'ü somut bir biçime getirmek, tehlikeli ve olanaksız bir tartışma ortamını gündeme getirmek olacaktır."

Panelde alınan karar uyarınca, Atatürk filmi senaryosu için çeşitli isimlere sipariş verilir. Refik Erduran imzalı "Metamorfoz" resmî otoritelerce kabul görülür.

Atatürk kaşlarını çatar, sonra şu cevabı verir: "Kılıcım, çizmem halihazırda mevcut olduğuna göre, böyle bir teklif karşısında kalsam memnuniyetle kabul eder, bir artist gibi filmde rol alır, hatıraları canlandırır. Bu, millî bir vazifedir."

TRT yapımı televizyon dizisinde, Atatürk'ü Mahir Güşiray canlandırır. Pandora'nın kutusu bir kez açılmış, Atatürk'le ilgili sinemasal temsil korkusu aşılmıştır. Bunu Ziya Öztan imzalı bir dizi "resmî" televizyon ve sinema filmi izler: "Kurtuluş" (1996), "Cumhuriyet" (1998) ve "Abdülhamit Düşerken" (2002).

Temsil konusunda TRT tekelinin kırılması ise, "Son Osmanlı: Yandım Ali" (Mustafa Şevki Doğan, 2006) ile gerçekleşir. Bu arada, İş Bankası reklamlarında kurgucu Mustafa Preşava'nın canlandığı Atatürk'ü de unutmamak gerek. Belgesel ile kurmacanın sınırlarında geçen "Mustafa" (Can Dündar, 2008) ise tartışmaları alevlendirdi. Hatırlanacağı üzere, bu konularda otorite mercii duru-

muna gelen Turgut Özakman ("Kurtuluş" ve "Cumhuriyet" dizilerinin senaryosunun yanısıra çok-satan "Çılgın Türkler" in yazarı), filme "cevaz" vermemiş ve Can Dündar'ı sert bir şekilde eleştirmişti. Özakman'ın "Mustafa"nın "hatıralarını düzeltme" niyetiyle kaleme aldığı anlaşılan "Dersimiz Atatürk" ise, acele bir piyes boyutlarını aşamıyor. Ağır bir makyajla sağlanmaya çalışılan "gerçekgibimilik" hissi ve didaktik hava, elli yıllık temsil tartışmasında bir adım mesafe alınamadığı hissini uyandırıyor.

Zülfü Livaneli'nin yönettiği "Veda" ise, gerek Atatürk'ün çocukluğuna dair aktardığı anekdotlar, gerekse ilginç finaliyle, Ödipal karmaşa konusuna odaklanmış görünüyor. "Veda" geniş kitlelerce kabul görececek "revizyonist" bir Atatürk portresi vermeye çalışıyor. İnsani yönleriyle anlatma derdiyle, Atatürk'ün duygusal yaşamına (Fikriye ve Latife hanımlarla olan ilişkisi) ağırlık veriyor. Ancak, Salih Bozok'un anılarına dayandırılan bu revizyonist tarih anlayışının, "asabi" Latife gibi kişiler ne derece sorguladığı tartışılır.

Beyazperdedeki bu Atatürk temsillerinin, tıpkı diğer sanat dallarında olduğu gibi, bir kalıp oluşturma yolunda ilerlediğini söylersek, herhalde yanılmamış oluruz. Fiziksel benzerliğe verilen önemin yanısıra, makyaj, jest ve mimiklerle yaratılan mask bu kanımızı güçlendiriyor. Bütün bunlar elbette tektipleştirilmeye çalışılan Atatürk hayali ve düşüncesinin birer yansıması... - A.G.

Yolculuk" (Journey into the Fear, Norman Foster ve Orson Welles, 1942 -ikinci uyarlaması Daniel Mann tarafından 1976'da yapılacaktır); "Ankara Ekspresi" (Background to Danger, Raoul Walsh, 1943) ve "Dimitrios'un Maskesi" (Mask of Dimitrios, Jean Negulesco, 1944). Ambler, yıllar sonra (kurmaca dünyasında) İstanbul'a "Topkapı" (Jules Dassin, 1964) filminin senaryosuyla ilk kez daha dönecektir.

Bu kez tersten gidelim ve önce Albay Haki'nin beyazperdedeki vedasına bakalım: "Korkuya Yolculuk"un Daniel Mann imzalı 1975 yapımında Ambler'in kitabından ve aynı adlı ilk filmde oldukça farklı bir senaryoyla karşılaşırız. Joseph Wiseman Albay Haki'yi, Vincent Price da Dervos adlı karakteri canlandırır. Ancak film yeterince ilgi görmez.

Albay Haki ile beyazperdedeki bir diğer buluşma ise "Dimitrios'un Maskesi" ile gerçekleşir. Filmde Albay'ı bu kez Polonya doğumlu oyuncu Kurt Katch canlandırılır. Polisiye yazarı Cornelius Leyden (Peter Lorre) İstanbul'u ziyaret etmektedir. Kitaplarının hayranı olan Albay Haki ile tanışır. Albay ona ceseti Boğaz kıyılarında bulunan ünlü sahtekâr Dimitrios Makropoulos'un hikâyesinden söz eder. Bu hikâyeden çok etkilenen Leyden Avrupa'da Dimitrios'un izini sürer. Dimitrios Makropoulos karakteri, büyük ölçüde Muğla doğumlu silah tüccarı Basil Zaharoff'dan esinlenmiştir.

Orson Welles'in Haki'si

Gelelim Albay Haki'nin sinemadaki macerasını başlatan "Korkuya Yolculuk"a... R.K.O. hesabına yaptığı iki başyapıt ("Yurttaş Kane", 1940 ve "Muhteşem Ambersonlar", 1942) zarara uğrayan Orson Welles, şirket hesabına filmin yönetmenliği-

"Korkuya Yolculuk"ta Albay Haki rolünde Orson Welles

ni ve Albay Haki rolünü üstlenir. R.K.O. ile anlaşmazlığa düşünce, yönetmen koltuğunu Norman Foster'a devreder. Ama yaygın rivayete göre, sahneleri tamamen kendisi düzenler. Film, görüntüleriyle Welles'in damgasını taşır.

"Korkuya Yolculuk" İstanbul'daki bir gece kulübündeki cinayet sahnesiyle açılır. Amerikalı mühendis Howard Graham (bu rolü de Joseph Cotten üstlenmiştir) şüpheliler arasındadır. Olaya Türk İştihsat Teşkilâtı (MİT'in atası sayılan Millî Emniyet Hizmeti Riyaseti) el koyar. Graham, Teşkilât'ın başındaki isim olan Albay Haki tarafından sorgulanır. Graham'ın çalıştığı şirketin Türkiye temsilcisi gizemli Albay'ı şöyle tanıtır: "Atatürk'ün yakın silah arkadaşlarındandır. Her gece bir şişe rakı (film-

de viski diye geçiyor) devirdiği söylenir. Oldukça da çapkındır." Tanıdık mı geldi? Albay Haki, sert ifadesi ve bakışlarıyla korkulan bir tiptir. Rivayete göre, muhalifleri parçalayıp Boğaz'daki balıklara yem olarak atmaktadır. Ancak dürüst ve mesleğine bağlı bir askerdir. Sonunda her türlü tehlikeyi göze alarak olayı çözecek, sorumlu Gestapo'ya cezasını verecektir. Albay Haki'nin Atatürk'e fiziksel benzerliği de şaşırtıcıdır. Başındaki kalpakı, sarı bıyıkları, çatık kaşları ve sigarasıyla etkileyici bir karakter yaratır Orson Welles. Buna karşın, bunca yıldır Atatürk filmi tartışmalarında adının anılmaması ilginç. Günümüzün birer masktan ibaret Atatürk portrelerine karşı, Albay Haki'yi ve Orson Welles'i hatırlamakta yarar var.

Ayhan, Beşir, Cazê, Beko, Fırat, Ceylan

Devlet zoruyla köylerinden çıkarılıp büyük şehirlerin varoşlarına sürülen yaklaşık 4 milyon zorunlu göç mağdurunun hikâyesini anlatan "Zorunlu Hayat", inanılır gibi değil ama, TRT'de yayınlandı. 20 Mart'ta Boğaziçi Üniversitesi'nde, 13-14 Mayıs'ta Ege Üniversitesi'nde, haziranda Mardin'de uluslararası film festivalinde gösterilecek olan belgesele bir kuşbakışı yapalım...

Yıl 1993. OHAL valiliği sınırsız yetkilerini kullanarak ardı ardına köyleri boşaltmayı sürdürüyor. İlhan ailesinin yaşadığı Mardin'deki köy de köylüler koruculuğu kabul etmediği için yakılıyor. Ailenin on aylık bebeği yarak hayatını kaybediyor. Baba Beşir İlhan gözaltına alınıp tutuklanınca, Türkçe bilmeyen, hayatında köyün dışına çıkmamış anne Ayhan İlhan, biri yaralı beş çocuğunu alıp İstanbul'un Tarlabası semtine sığıyor. Arkasında on aylık bebeğinin mezarı, virane bir köy ve Beşir'in anne-babasını bırakarak Tarlabası'na "yerleşen" Ayhan hanım, önceleri kendisiyle benzer vahşetten sağ çıkanların bulunduğu Tarlabası'nda bir bodrumda ve ardından hapisanede ömür tüketiyor.

"Zorunlu Hayat", İlhan ailesinin savaşın vahşetiyle, devletin acımasızlığıyla mücadelesini konu ediniyor. Zafer Akturan ve Sema Ceylan Cabbaroğlu'nun belgeseli, İlhan'ların hikâyesinin izini sürmekle yetinmeyip savaşın hakikatini mağdurun yanında durarak, resmî istatistiklerin yanıltıcı tuzaklarına düşmeden ortaya seriyor. Devletin Güneydoğu'da sadece PKK'yle değil, bölge halkıyla da savaştığını İlhan ailesinin yaşadıklarıyla ortaya koyan belgesel, bizce bu konuda bugüne kadar yapılmış en kapsamlı, en cesur ve sanatsal olarak en yetkin çalışma. Ve bu belgesel, inanılır gibi değil, TRT'de yayınlandı. Bölgedeki savaş yıllarında üst üste yığılı militan cesetlerini sergileyen, boşaltılan köylerin PKK tarafından yakıldığını, kadınların karnındaki bebeklerin teröristler tarafından süngüyle deşilerek çıkarıldığını, yakalanan militanların sünnetsiz Ermeniler olduğunu ilan eden, Nazilerin meşhur radyo programlarını aratmayan "Anadolu'dan Görünüm"ün mimarı TRT, belki de "Zorunlu Hayat"ı yayımlayarak ta-

rihsel günahlarından birinden arınmaya çalışıyor.

Ciwan Haco ve Aynur Doğan'ın yaşanan trajediyi dile getiren müziklerinin eşlik ettiği belgesel, 4 milyon insanın zorla köyünden, kasabasından kovulup büyükşehirlerin yeraltı atölyelerine, zengin semtlerin çöplüklerine, iç karartıcı hikâyelerden ibaret pavyonlarına, hapislere tıkıştırıldığını hatırlatıyor. Konuşa konuşa, hatta çoğu zaman konuşur gibi yapıya içi boşaltılan Kürt sorununun özünü, duygu sömürsüne yer vermeden, devletin yüksek menfaatlerini de hesaba katmadan göstererek bu meseleyi bambaşka bir yerden konuşmamız gerektiğini ortaya koyuyor "Zorunlu Hayat".

Çekimleri, 1993'te devlet tarafından yakılan ve sadece birkaç ailenin kaldığı köyde ve göç mağdurlarının sığındığı Tarlabası'nda yapılan belgesel, köyde

toprak damın üzerine çökmüş iki yaşlının anlatımıyla açılıyor: "Burası bizim yerimizdi, güzeldi, şendi" diye başlıyor konuşmaya oğlu Beşir'i, gelinini ve torunlarını 15 yıldır göremeyen Cazê hanım. O esnada Kürtlerin şenlikte de, yasta da kalp atışlarını aksettirdikleri defî çalarak köye doğru yürüyen fıstanlı iki genç kız yıkımdan sağ çıkan iki çiçeği çağırıyor. Tarlabası'ndaki akrabalarıysa ucuz pazarlardan alınmış kıyafetleriyle, isli sokaklarda amaçsız dolanıp duruyor. Mahallenin muhtarı, Sakızağacı Sokağı'ndaki ailelerin hemen hepsinin "terörden dolayı" göç ettiğini söylerken bir delikanlı soruyor: "Köyümü yaktılar, kim yaktı? İki amcamı öldürdüler, kim öldürdü?" Belgesel boyunca başka soru sorulmuyor. Soruların yanıtlarını herkes biliyor. Bir başka göç mağduru, İstanbul'daki hayatlarını tek cümleyle özetliyor: "İstanbul bir kavram bırakmıyor insana."

Duvara dayalı bir yastık, asılı bir resim, yerde rengârenk ucuz halılar ve çaydanlık... Kürt köylülerinin sıcak aile ortamının yegâne eşyaları ve acıları Tarlabası'na taşınmış. Yaş haddi nedeniyle devlet şiddetinden kurtulan yaşlılar köyde ihtiyarlık ve hastalıklarla baş etmeye çalışıyor. İlhan ailesinin en yaşlısı Beko, ölüm tehditlerine rağmen, eşi Cazê'yle birlikte virane köyde yaşamayı sürdürüyor. Ama nasıl bir yaşam! Beko anlatıyor: "Burada esir kaldık, esir! Geçen sene kalp krizi geçirdim, ölmedim. Aslında hakkımız ölümdür, ama ölmüyoruz işte, ne yapalım! Hakkımız zehir içip ölmektir."

Ayhan İlhan 1993'te kocası Beşir hapse atıldıktan sonra beş çocuğuyla İstanbul'a kaçışlarını anlatırken, direncinin ve kendine verdiği sözü yerine getirmiş olmanın gururu okunuyor gözlerinden. Devlete ve İstanbul'un acımasızlığına boyun eğmemiş, ne ekmeğini ne de hak-

"Köyümü yaktılar, kim yaktı? İki amcamı öldürdüler, kim öldürdü?" Soruların yanıtlarını herkes biliyor. Nazilerin radyo programlarını aratmayan "Anadolu'dan Görünüm"ün mimarı TRT, belki de tarihsel günahlarından birinden arınmaya çalışıyor.

"Zorunlu Hayat"ın yönetmenleri Sema Ceylan Cabbaroğlu ve Zafer Aktuna

Cazê (ayakta)

Beko Amca (en önde)

Savaşın travması bedenine ve zihnine kazılı 17 yaşındaki oğlu Fırat, henüz bir yaşındayken köyleriyle birlikte yanan sağ kolu ve sol bacağı kullanamıyor. Bir çivi ustasının yanında çırak. En büyük hayali, Tarlabası'ndan göçüp ustasının yaşadığı Sarıyer'e yerleşmek: "Buralar hep pislik dolu..." Fırat'ın büyüğü 19 yaşındaki Murat ise, babası sağlık sorunlarından dolayı iş yapamaz hale gelince almış kafasının üstüne midye tepsisini, yıllardır da indirmemiş. Ağır midye tepsisi boyunu bedenıyla orantısız biçimde kalınlaştırmış. Tek isteği, 15 yıldır gözleri önünde eriyip giden, ama direncini asla yitirmeyen annesi için bir ev almak ve "her türlü pisliğin olduğu" Tarlabası'ndan çıkmak. "Huzurlu olmaya çalışacağız" diye bitiriyor sözü ve onuncu evlerinden de atılmamak için tepsisini alıp sokaklara dalıyor. 20'lerindeki Kadir, hikâyesinin en ağır karakteri. Savaş tanıklığı ağır yaralar açmış ruhunda. Bütün hayatı küçük bir odada, Che ve Deniz Gezmiş posterleriyle yoldaşlık yaparak geçiyor. Dışarıdaki hayatın korkusu onu eve hap-

setmiş. 54 numaralı apartmanın giriş merdivenlerine inip bir sigara içiyor, etrafa şöyle bir bakıyor, gerisingeri hapis-hanesine, küçük odasına dönüyor: “Dışarıda bir şey yok ki. Hep pislik! Evde olmak en iyisi. Çalışsam, aileme baksam yeter...”

14 yaşındaki Ceylan, “Heval” ismini verdiği keçi yavrusuyla avunuyor. Otaokul terk. Küçük yaşta atölyede çalışmak zorunda kalmış. Hayalleri Sakızacı Sokağı’nın ötesine geçemiyor. İstanbul doğumlu olduğu için kardeşleri gibi avunabildiği bir “güzel geçmiş”i yok.

İlhan ailesinin en küçüğü, 10 yaşındaki Serdar hem derslerinde başarılı hem de futbolda döktürüyor. Ailenin ekonomik durumu okuma hayalinin hayalden öteye gitmesine büyük ihtimalle izin veremeyecek. Yine göç mağduru bir komşu, İstanbul'a geldiği günden beri, tam 15 yıldır eve taze ekme alamadığını anlatıyor. Omuzları çökmüş kadın, altı çocuğuna bakabilmek için temizlikçilik yapıyor.

1987’de ilan edilip 30 Kasım 2002’de yürürlükten kaldırılan Olağanüstü Hal (OHAL) uygulaması Doğu ve Güneydoğu’da bir iç savaşın yaratabileceği bütün tahribatı yarattı. OHAL sadece polisiye/askerî uygulama değil, sosyal, ekonomik, psikolojik yıkıma da yönelik bir projeydi. OHAL kararnamesinin 4. maddesinin “h” bendi OHAL valisine sınırsız yetki tanyordu: “Güvenlik yönünden gerekli düzenlemeleri yapabilmek için geçici veya sürekli olarak görev alanı içinde bulunan köy, mezra ve benzeri yerleşim birimlerini boşalttırabilir, yerlerini değiştirebilir, birleştirebilir ve bu maksatla gereken kamulaştırma ve diğer işlemleri re’sen ve ivedilikle yapabilir.”

OHAL dönemindeki keyfi muamelelerin “telâfisini” 5233 sayılı “Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun”la geçiştirmeye çalışan devlet, bu kanunun dahi işlememesi için her türlü yola başvuruyor. Göç-Der’in raporuna göre, köylerine dönebilmek için başvuruda bulunanların çoğu uyduruk bahanelerle tazminat alamıyor. Başvurular “kişinin kendi isteğiyle yerleşim yerini terk ettiği”, “ekonomik ve sosyal gerekçelerle göç ettiği”, “örgüte yardım ve yataklık, örgüt propagandası, örgüt üyeliği gibi suçlardan hüküm giydiği” gerekçeleriyle reddediliyor.

Devlet terörünün yarattığı tahribatı tüm çıplaklığıyla ortaya koyan, bu tahribatın sadece “önceki hükümetlerin sorumluluğu” olmadığını, hâlâ devam ettiğini vurgulayan “Zorunlu Hayat”, geçmişle hesaplaşmaktan, anaların gözyaşını dindirmekten, “Kürt açılımı”ndan söz eden hükümet yetkililerinin yalanlarını ifşa ediyor ve “zorunlu göç bir insan hakkı ihlâlidir” cümlesiyle sonlanıyor. Mağdurların talepleri çok açık ve basit: Devlet yaktığı köyleri ertsin etsin, geri dönüşler için uygun şartlar oluşturulsun, yaratılan maddî-manevî hasar karşılaşılsın. Son sözü Beko İlhan söylesin: “Şeytanın gözü kör olsun, barış olsun!”

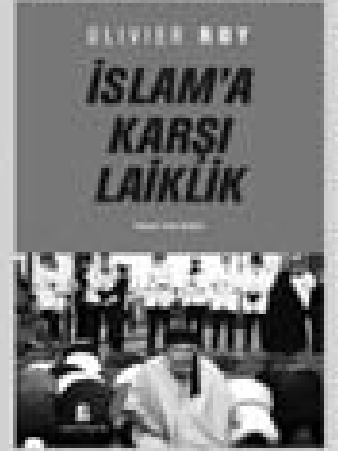
İrfan Aktan

STAYT

PLASMA CORTISOL LEVELS

Chlorine **Ways**
Workshop **Book** **Methods**

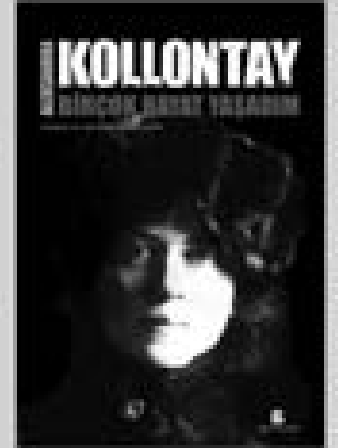
Türkiye dışişleri bakanı İsmail Külebi, Türkiye ile yakın bağları korumakla beraber Özgür Batı ile ilişkilerinde İslam'ın tarihini koruyacağını, Fransa'nın ise kendi içinde bulunan İslam düşmanlığına karşı 1000 yıllık ve Fransa ile ilişkili bir İslam'ı taşıyacak şekilde yakın ilişkilerde bulunacağını söyledi.

Abstract

RESEARCH DESIGN

Alexandros Kallianopoulos
 Director, Center for Health Systems Research

[illegible]

TODAY >

NOTES

Peter J. Barry, Chief
Windsor L. Lewis
Pittsburgh North Branch Station

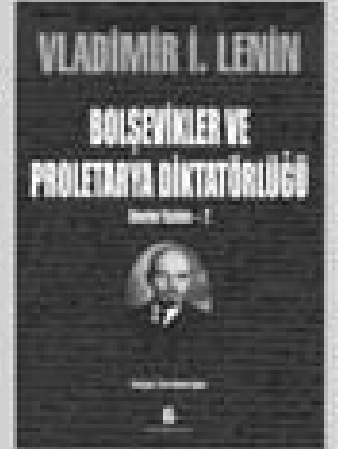
[illegible]

Figure 3

QUESTIONS

Deputy: Gerald Perry
Personnel: Tracy Brown

Argentine'nin önemli karyesi, tam da 1990'ın ilkleri için ideal bir örnek olabilir. Kalkınmaya da çalışan bir video kaset distribütörü, 1993'te Henry Keller'in ile el tutmuş ve aynı zamanda kendisi de film, "Karamazov Fikriyatı" ve "Günümüzün en önemli karyesi" olarak tanımlanmış bir film.

Mali'nin ışığı, Fellini'nin "Roma"sı...

Martin Scorsese - Leonardo DiCaprio işbirliğinin yeni mahsûlü "Zindan Adası" sinemalarda. Modern barbarlığı sorgulayan, Nazilerin temerküz kampı Dachau'yu ve ABD'nin Yahudi soykırımına seyirci kalışını anlatırken Abu Gharib ve Guantanamo gibi güncel marifetlere gönderme yapan, aynı zamanda "Alcatraz Kuşçusu", "Yükseklik Korkusu", "Şok Koridor" ve "Guguk Kuşu" gibi klasiklerle paslaşan "Zindan Adası"nı vesile edip Spike Lee'nin üstadla yaptığı muhabbeti huzurlarınıza getiriyoruz. Interview dergisinden naklen...

Spike Lee: Adamım Martin Scorsese! Leo'yla (Leonardo DiCaprio) çok kıyak takılıyorsunuz bebegim.

Martin Scorsese: (gülüyor) Evet. Birkaç yıldır birlikte film yapıyoruz.

Lee: Yeni projenden bahsedelim, Dünya Sinema Vakfı'ndan. Nasıl başladı o hadise?

Scorsese: Bir gece TV'de "Yeelen" ("Işık", 1987) diye bir filme rastladım. Gecenin iki buçuğuydu. Öyle bir sardı ki, oturup sabaha kadar seyrettim. Souleymane Cissé diye bir Malili yönetmenin. Çok heyecan vericiydi. Senegalli Ousmane Sembène'in filmlerini seyretilmişliğim var. 1960'larda dünya haritasına Afrika sinemasını getiren adamdır. Ama Souleymane Cissé'ninki gibi bir film hiç görmemiştim. Müthiş şiirsel. Yıllardır film seyredirim, insanı esinlediren, yeniden film yapma arzusu uyandıran çok az örnek var. "Yeelen" onlardan biri.

Lee: Yani sinemanın babası Martin Scorsese'nin, film yapmak için esin kaynağına ihtiyaç duyduğunu mu söylüyorsunuz?

Scorsese: Evet, bir film çektikten sonra ya da bir filmin montajını bitirdikten sonra "bir daha asla" diyorsun. Derken başka birinin filmini seyrediyorsun ve heyecana geliyorsun. Yirmi yıldır Film Vakfı'yla iştiğal ediyorum. 475 Amerikan filmini restore ettik. Eşe dosta Cissé'nin filmini anlattığımda, "neden Film Vakfı'nın uluslararası versiyonunu yapmayı düşünmüyorsunuz?" dediler, "az gelişmiş ülkelerin filmleri heba

Martin Scorsese ve Spike Lee

Souleymane Cissé'nin "Yeelen"i gibi bir film hiç görmemiştim. Müthiş şiirsel. Yıllardır film seyredirim, insanı esinlendiren, yeniden film yapma arzusu uyandıran çok az örnek var. "Yeelen" onlardan biri.

oluyor". Dünya Sinema Vakfı öyle başladı. İtalyan veya Fransız filmleri için bir arşiv sorunu yok, ama Mali ya da Burkina Faso filmleri için çok ciddi bir sorun bu. Hiç oralara gittin mi?

Lee: Henüz değil. Sen gittin mi?

Scorsese: Geçen aralık ayında gittim, nasıl yerlermiş, görmek istedim. Kuzey Afrika'ya çok gittim, ama Sahra'nın güneyine ilk defa indim. Doğrusunu istersen, beni oraya çeken müzikti.

Lee: Sen galiba müziği sinemadan daha çok seviyorsun.

Scorsese: (gülüyor) Galiba. Müzik bence sanatın en arı biçimi. Sence de öyle değil mi?

Lee: Bence en büyük sanatçılar müzisyenler.

Scorsese: Çünkü doğrudan insanın ruhundan geliyor. Ben gitar ve caz müziğiyle büyüdüm. Babamın 1940'lardan kalma plaklarını dinlerdim. Onları dinlerken o yılların görüntüsünü gözümün önüne getirmeye çalışırdım.

Lee: Senin peder matrak bir herifti.

Scorsese: Evet, öyleydi. (gülüyor) Şimdi taktığım bu gözlüklerle ve sakalımı kestiğimde aynaya baktığımda ona tıpatıp benzediğimi görüyorum.

Lee: Ben de babama benzemeye başladım. (gülüyor) Tırsıyorum doğrusu. New York senin gençliğinden bu yana ne kadar değişti? Gözlemlerin ne?

Scorsese: Ben Elizabeth Street'te büyüdüm. O mahalle çok değişti. 1952'de gayet makûl bir dairenin kirası 40 dolardı. Şimdi kim bilir ne kadardır.

Lee: New York'ta çok ciddi bir konut

MARTIN SCORSESE'NİN GÖZÜYLE

Teddy'nin hikâyesi

"Zindan Adası"nı çekme arzusu uyandıran ne oldu, roman mı, senaryo mu?

Martin Scorsese: Laeta Kalogridis'in senaryosunu okumaya başladığımda sonunu tahmin etmeye kalkmadım. Kimileri filmin finalini tahmin etmeye çalışmaktan hoşlanır, ben onlardan değilim. Okurken, gözümün önünde canlandırırm. Bu sefer, kendimi konuya teslim ettim ve sonu beni çok şaşırttı. Kitabı daha sonra okudum. Beni filmi çekmeye ikna eden, Teddy (Leonardo DiCaprio) karakterinin hikâye boyunca ilerleyişi oldu. Onunla empati kurdum, birlikte yol aldım ve filmin görsel kapıları böyle açıldı.

Dennis Lehane'in üslubunu sinematografik buluyor musunuz?

Evet, tıpkı filmde olduğu gibi, zaman ve mekânda kesmeler yapıyor. Bunu metinde yapması olağanüs-

tü, çok ilginç bir tarzı var, kelimeleri sayfada yazılı olanı çok aşan bir çağrışım gücüyle yüklü. Bir örnek vereyim; Teddy'nin doktor Cawley'nin (Ben Kingsley) bürosuna gittiği sahne var. Kaçak bir kadın mahkûmu bulmakla görevli. Doktorun gösterdiği kadının (Emily Mortimer) fotoğrafları, zihninde Dachau anılarını canlandırıyor. Neden? Kadın toplama kampındaki tutsaklardan birine benzediği için mi? Fotoğrafta götürüldüğü yer kampı çağrıştırdığı için mi? Sadece kocası tarafından çekilmiş bir fotoğraf olduğu için mi? O fotoğrafları Lehane'in nasıl tasvir ettiğine bakmak için o bölümü tekrar okuduğumda, hiçbir şey söylemediğini farkettim, hiç! (gülüyor) Halbuki tasvir ettiğinden emindim. Bütün sahneyi en ince ayrıntılarına kadar zihnime nakşedecek şekilde anlattığına yemin edebilirim. O fotoğrafta Rachel'in iskelet gibi zayıf görüldüğü sonucunu çıkar-mışım. Oysa metinde en ufak bir tasvir yok! Kitap bu türden örneklerle dolu.

Kitabı yorumlarken neleri değiştirdiniz, neleri korudunuz?

Kitapta çok daha fazla flashback vardı. Filmde ne kadar az flashback olursa, o kadar etkili olacağını düşündüm. Montajı yaparken hayalden gerçeğe, gerçekten hayale nasıl geçeceğimiz kafamızı çok kurcaladı. Hayal başladığında seyirciye nasıl bir mesaj vermek gerekiyor? Önde gelen hangisi: Düşüncenin bilinci mi, yoksa düşüncenin kendisi mi? Bu soru hiç peşimizi bırakmadı. Görüntülerin kayıp gitmesini istiyorduk, tıpkı müzik gibi.

Müzik demişken, kitapta müzik pek yok, halbuki filmde çok hâkim bir rol oynuyor. Müziği nasıl tasarladınız?

Kitapta anılan tek müzik Mahler'in bir parçası. Onu kullandık. Onun haricinde, Robbie Robertson'la beraber 20 küsur saatlik güncel senfonik müzik topladık: Ligetti, Pendercki, Max Richter, John Cage, Nam June Paik, John Adams, Brian Eno... Bunları bazen üst üste bindirdik. Müziğin eşliği Teddy'nin ruh haline değil, dünyayı, durmadan değişen kendi dünyasını algılayış tarzına tercüman olmalıydı. Duyduğumuz ilk notalar bir sis

sorunu var.

Scorsese: Evet. Fakat nihayet eski binaları yıkıp yerine yenilerini yapmaktan vazgeçtiler, restorasyona yöneldiler. Böylece insan tarihi hissedebiliyor.

Lee: Bir New York filmiyle bizi bir daha ne zaman ihya edeceksin? Burada en son hangi filmi çekmiştin?

Scorsese: "Köstebek" in (2007) yarısını New York'ta çektim. "New York Çeteleri" ni (2002) Roma'da, "Göklerin Hakimisi" ni (2004) Montreal ve Los Angeles'ta, "Zindan Adası" nı Boston'da çektim.

Lee: Frank Sinatra'yla ahablığın var mıydı senin?

Scorsese: İki sefer bir araya geldik. "Kızgın Boğa" yı (1980) çekerken telefonda konuştuk. Birkaç şarkısını kullanmak istemiştik. Çok cömert davrandı, iki şarkısına izin verdi. Üç iste-

miştik, "hayır" dedi, "iki tane yeter". Sonra Oscar töreninde karşılaştık. Kimse üç metreden daha yakınına yaklaşmıyordu. Yürürken etrafında bir hava kütlesi oluşuyordu, o kütleyi yarıp yanına yaklaşmak mümkün değildi.

Lee: Benim Frank Sinatra'yla matrak bir maceram var. "Do The Right Thing" de (1989), İtalyan şöhretlerin resimlerinin olduğu bir duvar vardı. Yakılan resimlerden biri de Frank Sinatra'nunki. Birkaç sene sonra, "Orman Ateşi" ni (1991) yaparken üç şarkısını kullanmak istemiştik. Fakat Frank Sinatra benimle görüşmeyi reddediyor-

Fellini'nin "Roma" sını "Amarcord" a bile tercih ederim. Aslında, "Arka Sokaklar" dan "Taksi Şoförü" ne, "Kızgın Boğa" ya ve "New York Çeteleri" ne, o filmi yapmaya çalışıyorum.

"Zindan Adası": Doktor Cawley (Ben Kingsley), Teddy Daniels (Leonardo DiCaprio), Chuck Aule (Mark Ruffalo)

düğünü andırıyor. Ingram Marshall'ın "Fog Tropes" parçasının tuhaf bir cezbediciliği var, aynı zamanda hayaletlerin dünyasını anıttırıyor. Teddy'yi bu dünyaya çeken ne? Sis düdüğü mü? Denizin kendisi mi? Martıların sesi mi? Hepsi, her şey müzik. Vapurda Teddy aynada kendi kendisiyle karşı karşıya geldiğinde, yüzünü buruşturup kendini kontrol etmesi gerektiğini geçirir içinden. Ve müzik daha başından beri depresyonun kıyısında olduğu duygusunu yansıtır.

Senaryoyu okurken mi oyunculara karar verdiniz?

Senaryoyu okurken başrolün Leo'nun olduğunu düşündüm. İki yıldır bir proje arıyorduk. Ondan 30 yaş büyüğüm ama, sanıyorum dünyaya aynı şekilde bakıyoruz. Vaktiyle Robert de Niro ve Harvey Keitel'la işlediğim karakterlerle çok rahat bir ilişki kuruyor. Bazı konularla yüzleşmekten korkmuyor ve çok kendine has, ilginç bir rolün içine girme tarzı var.

"Zindan Adası"nın gösterime girmesinde Paramount'la sorun yaşadınız mı?

Hem de nasıl! Filmin gösterime girmesini dört ay ertelediler. Bu yüzden Oscar'dan dışlanmış olduk. Stüdyolarla çalışmak her geçen gün daha da zorlaşıyor. Paramaount'un patronu kabahati ekonomik krize atıyor, ama yıllardır önüne binbir engel çıkarıyorlar. "New York Çeteleri" nde de, "Köstebek" te de her şeyi yokuşa sürmek için ellerinden geleni yaptılar.

Bugünlerde hangi filmler, yönetmenler ilginizi çekiyor?

Malili yönetmen Souleymane Cissé'nin "Işık" filmi beni çok etkiledi. Son filmi "Söyle Kimsin Sen" çok güzeldi. Carlos Reygadas'ın "Sessiz Işık" ını da çok sevdim. Lars von Trier'nin bütün filmleri, üslubuyla çok uyusmasam da, çok sarsıcı ve insanı sinemanın doğasına dair düşündürüyor. Sinema aslında bir değişim geçiriyor, bu da çok normal.

Ne yönde değişiyor?

Geçen gün Paul Schrader'la ("Taksi Şoförü" nün senaristi) bu konuyu konuşuyorduk. Bugün bir gencin "The Red Shoes" un yenilenmiş versiyonunu nasıl

du. Kızını aradım, Tina'yı. "Miss Sinatra" dedim, "babanızın hayranıyım. An-nem de ona tapardı. 'September of My Years' (1965) favori albümüydü, o yüzden o albümden üç şarkı kullanmak istiyorum. 'Do The Right Thing' de resmini yakarak ona saygısızlık etmek istemedim." (gülüyor) Sinatra beni biraz süründürdü, ama neticede o üç şarkıyı kullanmama izin verdi.

Scorsese: Enteresan hikâye. Çünkü senin yaptığa kimse cüret edememişti. "Do The Right Thing" in bir yerinde, senin oynadığın karakter "sikmişim Frank Sinatra'yı" diyor. Hepimiz, bütün İtalyan kökenliler fena alınmıştık.

Lee: "Do The Right Thing" de olsun, "Orman Ateşi" nde olsun, "Sam'in Yazı" nda (1999) olsun, Afro-Amerikalılarla İtalyan kökenli Amerikalıların ilişkileri irdeleniyor. Ben Afro-Amerikanım, sen İtalyan kökenlisin. İkimiz de New York'ta büyüdük. Bu iki etnik grubun çok dinamik bir ilişkisi var. Birbirimize benzediğimiz için mi böyle?

Scorsese: Evet, kültürel bir benzerlik var. Belki de yan yana yaşadığımız için kültürlerimiz iç içe geçti.

Lee: Özellikle Güney Bronx'ta, Al Pacino'nun mahallesinde öyle.

Scorsese: Benim mahallem daha farklıydı, sadece Sicilyalılar vardı.

Lee: Fellini'nin "Roma" sını (1972) senin en gözde filmlerinden biri, değil mi?

Scorsese: Evet, "Roma" yı "Amarcord" a (1974) bile tercih ederim.

Lee: "Roma" nın bir New York versiyonunu yapmayı düşünür müsün?

Scorsese: (gülüyor) Hiç fena fikir değil. Aslına bakarsan, "Arka Sokaklar" dan (1973) "Taksi Şoförü" ne (1976), "Kızgın Boğa" ya ve "New York Çeteleri" ne, o filmi yapmaya çalışıyorum. New York benim tutkum. Olağanüstü bir şehir. Hiçbir yerde bu karışım yok. Evet, New Yorklular sokakta yürürken kendi kendilerine konuşuyorlar. Ama yine de çok heyecan verici bir yer. Onca etnik grup bir arada, harikulâde bir karışım. Müthiş bir enerji.

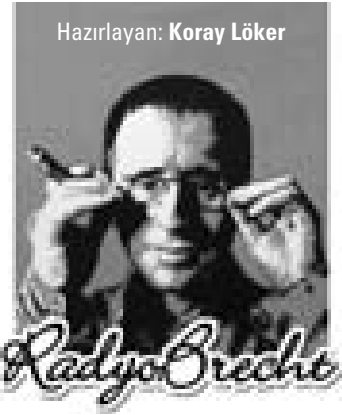
Çeviren: Yücel Gökçürk

seyrettiğini anlattı. Bilgisayarının ekranında seyreliyor, eşzamanlı olarak yorumları dinliyor. Bu arada bir arkadaşı skype'tan ararsa, onunla sohbet ediyor, hepsini aynı anda yapıyor: Film seyreliyor, yorumları dinliyor, arkadaşıyla konuşuyor. Benimkinden çok farklı bir tecrübe bu. Benim çocukluğumda, televizyonda "Yurttaş Kane" i seyrederken, araya reklamlar girer, annem konuşur durur, küçücük apartman dairesine birileri girer çıkar, komşular kavg eder, köpekler havlardı. Konsantrasyonu koruyabilmek için görüntülere kilitlenmek gerekirdi. Yeni kuşaklar her şeyi bambaşka bir tarzda görüyor.

Sırada hangi projeler var?

Bu eylülde yayınlanacak olan "Boardwalk Empire" in çekimlerinden büyük zevk aldım. Georges Harrison ve Frank Sinatra'nın hayat hikâyelerini yapmak istiyorum... Müzik endüstrisi hakkında bir belgesel çekme projem de var, Mick Jagger'la çekmek istiyorum, ama onu telefonda yakalayabilmek kimin haddine... (Première ve Babel'den kısaltarak)

Çeviren: Siren İdemem

Bu derdi çeken bilir

BBC, 27 bin kişiye "internet erişimi temel bir insan hakkı mıdır" diye sordu. Beş kişiden dördü "evet" cevabı verdi. Haberde, Finlandiya ve Estonya gibi ülkelerde bu yaklaşımın yasal olarak karşılığını bulduğu ve Birleşmiş Milletler'in de küresel düzeyde benzeri çalışmalar yürüttüğü hatırlatıldı. Uluslararası Telekomünikasyon Birliği genel sekreteri Hamadoun Touré, değerlendirmesinde "Hükümetler interneti tıpkı yol, su gibi temel bir altyapı hizmeti olarak görmeli. Şimdiye kadar aydınlanma için yaratılan en güçlü potansiyel bu. Bilgi toplumuna ulaştık ve buna herkesin katılması sağlanmalı" derken, araştırmada slogan yüzde 90 oranla en büyük desteği Türkiye'den aldı. (<http://tinyurl.com/xprs016>)

Operasyon Facebook'ta

Amerikan ordusunun görev başındaki askerlere Facebook gibi sitelere bağlanabilmeleri için izin vermesinden kısa bir süre sonra, İsrail ordusunun başı sosyal ağlarla derde girdi. Ynet sitesinde çıkan habere göre, Batı Şeria'da düzenlenmesi planlanan bir operasyon, İsraili askerlerden birinin zamanı ve yeri Facebook'ta arkadaşlarıyla paylaşması üzerine iptal edildi. Asker hücre cezası alırken, ordu çapında gizli bilgilerin paylaşılmasına dair eğitim çalışmalarına hız verildiği öğrenildi.

KAPALI KAPILAR ARDINDAKİ E-GELECEK SENARYOLARI AVRUPA PARLAMENTOSU'NA TAKILDI

Kalpazan avcılarına korsan çelmesi

AB ülkelerinde birkaç aydır süren yoğun lobi faaliyetlerinin ardından Avrupa Parlamentosu, Sahtecilik Karşısı Ticaret Anlaşması ile ilgili bir önergeyi kabul etti. Önerenin kabul edilmesiyle birlikte artık konu gündemde daha sağlam bir yer bulacak gibi görünüyor. Mevzuya anti-ACTA eylemcilerinin yazılarından ve kampanyalarından bakıyoruz...

Cenevre'de, 2008 haziranında başlayan ilk tur görüşmelerini takiben bugüne dek yedi oturum düzenlendi. Katılımcılar ve taslak metinler olabildiğince gizli tutuldu. Meksika'da geçtiğimiz ocak ayında yapılan son oturumun kamuya açık bilgilendirme toplantısı sırasında katılımcıların bir gizlilik anlaşması imzalaması önerildi. Gelişmeler salondan canlı olarak Twitter'dan duyuran bir eylemci, yaka paça salondan dışarı atıldı. Aynı oturum devam ederken, anlaşmanın interneti ilgilendiren bölümüne dair bazı metinler "dışarı sızdı". Anlaşmanın sızan metinlerdeki gibi sonuçlanması ve yürürlüğe girmesi halinde, sanal dünyanın bir polis devleti olarak işlemesi için altyapı oluşturacağı tartışılıyor. O günleri, Boeing Boeing'in editörlerinden Cory Doctorow'dan özetleyerek aktarıyoruz:

"Dünya çapındaki telif anlaşmaları tarihsel olarak WIPO (Dünya Fikrî Mülkiyet Organizasyonu) adlı bir Birleşmiş Milletler kurumuna dayanıyor. WIPO, endüstri tarafından kurulan bir konsorsiyum olarak başlayan ve sonradan BM'ye dahil olan bir organizasyon. BM'ye dahil olması sonucunda elde ettiği gücün bedelini de, kurallara uymak zorunda kalarak ödedi. Kurallar, anlaşmaların basına ve sivil toplum örgütlerine açık toplantılarda şekillendirilmesini gerektiriyor. 2000'li yılların başında Knowledge Ecology International adlı örgüt bir yayıncılık anlaşması tartışılırken o kadar başarılı lobi yaptı ki, anlaşma, endüstrinin çok tercih etmediği biçimde engelliler, arşivciler, eğitimciler gibi grupların yararına düzenlemeler içeren yepyeni bir şekilde çıkmak zorunda kaldı.

Bu olaydan ders alan şirketler, 2006 yılından beri çıkarlarını kollayan yeni anlaşmaları farklı şekillerde hazırlıyor. ABD, Kanada, Japonya, AB, Avustralya ve diğer zengin ülkeler, kapalı kapılar ve gizlilik anlaşmaları ile korunan toplantıları tercih etmeye başladı.

Elbette iki kişinin bildiği sır, sır değildir ilkesi gereği bilgi sızıyor (<http://tinyurl.com/xprs015>). Böylece ACTA hakkında yönetim ve kısıtlamalara dair birçok talepten haberdar olabildik. Bunlar arasında, servis sağlayıcı şirketlerin, kullanıcılarının yaptıklarını takip edip sorumlu tutulması ve gerekti-

Yüzlerce yılda, birçok olayın sonucunda elde edilen birikimler ışığında tanımlanmış nice hakkın ticarî çıkarların korunabilmesi amacıyla saldırıya uğraması şaşırtıcı değil ama, boyutları açısından korkutucu.

ğinde müdahale etmesi zorunluluğu yanında, gümrük ve sınırlarda bilgisayarların, CD, usb bellek gibi dijital araçların aranabilmesi talebi var. ACTA bu haliyle kabul edilirse, şirket sırlarınızdan çoğunuzun banyo yaparken çekilmiş resimlerine kadar her şey polis tarafından görülebilir.

İnternetin işleyişi, kopya üretmeye dayanıyor. Bir web sitesinin görüntülenmesi, teknik olarak bilgisayara kopyalanması sayesinde gerçekleşiyor. Hal böyleyken, kopyalama eylemini düzenleyen telif yasaları, internetle ilgili her

eylemi doğrudan ilgilendiriyor."

Gümrükte korsan dijital ürünler için arama yapılması, başlı başına mahremiyet kavramını yok etmek, üstelik de bunu eğlence endüstrisinin mülkiyet hakkı uğruna yapmak demek. Kimin çıkarının hangi haktan daha önemli olduğunu belirlemeye çalışan bu anlaşmanın kapalı kapılar ardında yürütmesi bu açıdan iyice ürkütücü bir boyut alıyor. Korkutucu olan sadece kişisel mahremiyetin ihlali de değil. Bir doktor ya da avukat için bu durum, hastalarının ve müvekkillerinin mahremiyetine de tecavüz anlamına geliyor.

Bu anlayışın pervasızlığı yeni değil. Amerika'da DMCA (Digital Millennium Copyright Act / Dijital Çağ Telif Yasası) sayesinde neredeyse terör estirme yetkisiyle donanmış RIAA ve MPAA gibi sektör temsilcileri, bir süredir Hollywood ve plak şirketleri namına polislik yapar hale geldi. Doctorow'un özetlediği tabloya bakıldığında, ACTA'nın hedeflerinden birinin, DMCA'nın tüm dünyada işler hale gelmesini sağlamak olduğu göze çarpıyor. Bu yorumu yapanlardan birine, OSnews editörlerinden Thom Holwerda'ya bağlanıyoruz:

"Bir şirketin (ABD'de) DMCA'yı kullanarak yaptığı saçmalıkları Avrupa'da nasıl da keyifle arkamıza yaslanıp takip edebiliyoruz. Bu cümleye şimdilik diye başlamak zorunda kalabiliriz. ACTA'nın kabul edilmesi, Avrupa ve tüm dünyada rahatımızı kaçırarak. Bu saçmalık kabul edilirse, polis devletinde yaşamaya başlayacağız. Anlaşmada önerilenlerin gerçek olabilmesi için bütün internet trafiğinin kontrol altında tutulması gerekecek ve örneğin çocuğunuzun sevimli sevimli dans ettiği bir videoda arkada çalan şarkının telif haklarını ihlâl ettiğiniz için uyarı alacaksınız. Üç uyardıktan sonra, küt! Bağlantınız kesildi. Bu işleyiş, dijital olarak attığınız her adımı özel şirketlerin takip ettiği bir dünyada yaşamak

anlamına geliyor.”

Şubat sonlarında yazdığı bu yazıda ACTA'ya karşı okuyucularını uyararak Holwerda, 9 Mart'ta çok daha iyimser bir gelişmeyi duyurdu. Avrupa Parlamentosu, başta bu anlaşmanın kapalı kapılar arkasında tartışılması olmak üzere, birçok konuda itirazlara sözcülük ederek sürece müdahale etti.

ACTA görüşmelerinde Avrupa Birliği, kimi üye ülkelerin ticaret bürokratlarını saymazsak, Avrupa Komisyonu tarafından temsil ediliyor. 2007 yılında AB ülkeleri tarafından imzalanan Lizbon Antlaşması'na göre, böyle bir anlaşmanın parlamento onayı olmadan bir sonucu varması imkânsız. Yeşiller/EFA grubu, bu antlaşmadan güç alarak Avrupa Komisyonu'nu hedef alan bir önergeyi parlamentoya sundu ve önerge 10 Mart'ta kabul edildi.

Önergeyi hazırlayanlardan, İsveç Korsan Partisi temsilcisi Christian Engström'ü dinliyoruz:

“Avrupa Parlamentosu bugün ACTA görüşmelerinde şeffaf bir süreç talep eden ve Avrupa Komisyonu’nun tüm belgeleri masanın üzerinde tutmasını isteyen bir önergeyi oyladı. 633 lehte, 13 aleyhte oy kullanıldı, 16 kişi katılmadı. Destansı bir zafer! Böylece parlamentonun seçilmiş temsilcileri güçlü bir mesaj

verdi. Sır perdesini kabul etmeyeceğimizi gösterdik. Özgür ve herkese açık bir internet için harekete geçmeye hazır beklediğimizi de göstermiş olduk. Fakat bu sadece bir başlangıç. Bu, kerhen hemfikir olmuş bir parlamentodan çıkan bir öneri ve resmen bağlayıcı değil. Komisyon bizi görmezden gelmek isterse, teknik olarak bunu yapabilir. O zaman mücadeleyi sürdürmemiz gerekecek. Anlaşmanın içeriğine dair gerçek mücadele, ancak belgelere erişebildiğimizde başlayacak. Bu bir zaferdi, ama tek bir cephede kazanıldı. Savaş devam ediyor.”

Türkiye görüşmelere davet edilmediği için şimdilik sürecin dışında görünüyor. Elbette ACTA, WIPO gibi kurumlar aracılığıyla uluslararası hukuka entegre edilecek olursa kerhen taraf hale gelmesi ihtimali var. Bu durum, Türkiye kamuoyu en hazırlıksız yakalanılardan biri olabilir anlamına da geliyor. ACTA'nın gizlice hazır-

TEKNOLOJİYİ CİNSİYETÇİLİKTE KURTARMAK İÇİN ADA LOVELACE GÜNÜ

160 yıllık hayal gücü

1 815 yılında Londra'da doğan Augusta Ada Lovelace, 19. yüzyılın ortalarında yaptığı çalışmaları nedeniyle, bugün dünyanın ilk bilgisayar programcısı kabul ediliyor. Doküman için kullanılan bir analitik hesap makinesigeliştiren Babbage ve makineye dair çalışmalar yayınlayan İtalyan matematikçi Menabrea'nın yazılarını İngilizceye çeviren Ada, ek olarak tartışmaya konu olan yöntemleri geliştirerek bir makineyle Bernoulli sayılarını hesaplamayı başarmıştı.

Belki daha da önemlisi, makinenin gerçek sınırlarını başarıyla öngörerek, bilgisayarların hesaplanabilir yöntemlerle müzik bestelemek için kullanılabileceğini 1850’lerde iddia etmiş bir kuramcı olarak da hatırlanması...

Sunumuyla ana akım gazetelerin insan kaynakları eklerini hatırlatsa da, 24 Mart Ada Lovelace günü teknoloji dünyasındaki erkeğe-gemenliğe dikkat çekmek için ortaya atılmış fikirlerden biri. Lovelace kontesi Ada anısına kadınların teknolojiye erişimini teşvik eden yazılar yazılması, kutlamalar düzenlenmesi arzulanıyor. Özellikle blog dünyası hedef alınarak düzenlenen kampanya ile teknolojiyle ilişkili sektörlerde başarılı olan kadınların öyküleri anlatıldıkça, daha çok kadının bu alanda kendine gü-

veneceği umuluyor.

160 yıl önce, henüz en az abaküs kadar uzak bir akrabasıyken, bilgisayarın müzik yapmaya yarayacağını ve bunun dijital bir üretim olacağını bir erkek öne sürmüş olsaydı, ismini hemen herkesin bileceğini tahmin etmek artıynet sayılır mı? O zaman yaşasın 24 Mart Ada Lovelace günü!

Paul Thomson
Tahiti Politik

**Millî Eğitim Bakanlığı
Devlet İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi**

Paul Thomas, Marx'ın bu tür tebliğli yayıncılarına karşı vermediği, gene Marx'ın -düffide- erken dönem popülarite ve kimi Marksist kuramcılarının -Grenou ve Poulantzas- argümanlarına dayanarak ortaya koyduğu Yazar, bu doğrultuda, "yabancı politik" diye adlandırdığı ve devlet yönetimi içinde kendi ayrı-ayrık güreş açmış ve kuramından farklı ve ona indirgenemeyen ayrıntı bir Marksizme sahiptir. Mevcut kapitalizm ve devlet, ihtimamı bir dava olan sosyalizm ve devli olarak düşünmek zorundayız, çok daha fazla gerçekçilikten ibaretten ayrılmaz.

En salt simülasyonu ve kritik birinci plandan ayrı olarak değil, aynı zamanda tebliğlik ve tebliğlik olarak adlandırılan gerçekçilikten.

**Cumhuriyet'in
Mekânları, Zamanları, İnsanları**
Haz.: Elvan Altan Ergut
Bilge İsmavoğlu

[illegible]

Katılımla İktisadî ve İhtisâsî: İhsan Tokatlı, Akile Erkinen, Ali Çengizcan, Berni F. Çiğ, Elvire Ömür Polat, Elvan Akın Ergüt, İrfan Akdoğanlı, İpek Akpınar, Mine Hamzomçugözü Turan, Murat Gül, Nurettin Kılıç, Naye Gönülçüoğlu Aytaç Acılay Francis, Sevil Çetin, Şehinşah Ömürhanlı, Timur Kaptan, Yücel Pöğün Zander, Gülen Arınay, Zeynep Uslualp, Gülen Arınay, İhsan Tokatlı, Naye Ömürhanlı.

Praktis page 21

**Gündeme Bakmak:
Neoliberalizmin Ötesinde**

- Ufukaraşın Kırık DışlanırlarHalk-
cı-Köktör İstisnas
- İsmet Örtü Sanki Kırt Algan: Me-
kân, İsmet ve Köktör Yagun-Gent
Kavayla
- İsmet Örtü Sanki Kırık Halkın Oğlu
Baklar(1920-1977): Nedenler,
İhtilaflar, Dilemler ve Büt. Sonuç-
ları- Çözüm Arayan
- Ergonomik Davranış ve Solun Tutar-

- 29 Mart 2009 Seçimleri ve AKP-Türkiye İktisadi Sıvısal Analizi üzerine Bir Değerlendirme - Ali Ekber Dağcı
- Yeni Bilgi Teknolojileri ve Demirdi: Yerel Endüstriyel Gelişimi ve Dönüşümü Yeniden Değerlendirmek - Mehmet Pınarbaşıoğlu

Since Class Says 1

Sinema Araytemalan Denghi

- [illegible]

- 2007'de Yılında İsmiyle Birlikte Ahmet Çelebi

Abstract

Seitens: Card No. 52732, Datum: 1.10.1988

There could be a number of

REPORTING: www.fox.com

TOPYEKÛN "YAŞ" BİR HİKÂYE

Bir gençlik iksiri olarak mürekkep

Futbol endüstrielleştikçe, "para eden" oyuncuların pazarlanabilirliğini uzatmak maksadıyla "yaş küçültmek" sıradanlaştı. Ancak son Afrika Kupası'ndan sonra Nijerya millî takımı hakkında ortaya dökülenler "yaş küçültme" hadisesinin en örgütlü haliyle karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor.

Türkiye'de ergen yaşlardaki sporcuların, bilhassa da futbolcuların diğer ülkelerdeki yaşlılarından önde oluşu, ama yirmi yaşından sonra geriye düşmeleri öteden beri tartışılan bir konudur. Altyapıdaki futbol içi ve dışı eğitimin yetersizliği ya da yirmi yaşında "tamam, ben artık oldum" noktasına gelinmesi gibi etkenler hep konuşulur. Ancak herhalde hiçbir açıklama, Nijerya'nın Afrika Kupası'ndaki başarısızlığı ertesi bu ülke bloglarında hortlayan iddialar kadar ilginç olamaz.

Nijerya'nın 17 ve 20 yaş altı takımlarının '80'lerin sonundaki başarısı, Pelé'nin 20. yüzyılın sonunda bir Afrika takımının mutlaka Dünya Kupası kazanacağı öngörüsünde bulunmasına sebep olmuştu. Nijeryalı blogcuların iddialarına göre, o takımların şimdi otuzlu yaşlarının sonunda olmaları gereken oyuncularını aslında torun sahibi yaşlı adamlar. Yine bu iddialara göre, şu anda İngiltere'nin Portsmouth takımında oynayan Nwankwo Kanu'nun yaşı aslında 33 değil, 42. Almanya'nın Wolfsburg takımında oynayan Obafemi Martins 25 değil, 32 yaşında. Ve 1996-98 arasında Fenerbahçe'de oynayan Jay-Jay Okocha bütün kariyeri süresince resmî yaşı 10 yaş büyüktü. Daha da abartılı bir iddia, futbolu iki yıl önce bırakan ve 1974 doğumlu olduğunu söyleyen Taribo West'in aslında ellili yaşların son demlerini yaşamakta olduğu.

Afrikalı oyuncuların yaşlarını epey küçülttüğü konusu yeni değil. Türkiye'de oynayan Rigobert Song ya da Ailoum Saidou gibi Afrikalı futbolcuların gerçek yaşları üstüne spekülasyonlar da forumlarda konu edilebiliyor. Bundan iki sene, önce Everton menejeri David Moyes, oyuncusu Yakubu Aiyegbeni'nin performansını değerlendirirken, "Henüz 25 yaşında, her ne kadar bu Nijerya 25'i olsa da. Eğer yaşı gerçekten buyusa, önünde iyi oynayacağı birkaç yıl daha var" demişti ve ırkçılıkla suçlanmıştı. Bundan beş yıl önce bir İtalyan gazeteci, 1984'lü muamelesi gören Obafemi Martins'in Nijerya Futbol Federasyonu internet sitesindeki do-

ğum tarihinin 1978 olduğunu ortaya çıkarmış, tartışma tabii ki federasyon sitesindeki tarihin "düzeltmesiyle" sonuçlanmıştı.

İddialar belgelerden ziyade görgü tanıklarına dayanıyor. Ama Nijerya'nın bu konuda resmî bir sabıkası da var. FIFA, 1988 Seul Olimpiyatları'ndan önce olimpik futbola 23 yaş limiti koyduğunda, Nijerya Federasyonu –sanki futbolcuları daha önce bir FIFA organizasyonunda hiç yer almadığı gibi!– sahte lisans belgeleri göndermiş, durum fazla araştırmaya gerek duyulmadan anlaşıncaya FIFA bu ülkeye iki yıl boyunca tüm uluslararası turnuvalardan men cezası vermişti. Ama gerek şüpheli maçlar, gerekse de ilginç biçimde parlayıp sonra sırı kadem basan futbolcuların sayısı, bütün bu işlerin 1988'de kalmadığını gösteriyor.

Erken emekli topçular

İki sayı önce bu satırlarda genel kaniya dayanarak yazdığımız kaçınılmaz hareket gerçekleşti ve Nijerya'nın 2010

İddialara göre, Jay-Jay Okocha bütün kariyeri süresince resmî yaşı 10 yaş büyüktü. Daha da abartılı bir iddia, futbolu iki yıl önce bırakan Taribo West'in aslında ellili yaşların son demlerini yaşamakta olduğu.

Afrika Kupası'ndaki başarısızlığının faturası –bundan sekiz yıl önce olduğu gibi– yine teknik direktör Shaibu Amodu'ya kesildi. Ancak önde gelen Nijerya takımlarından birinin eski bir teknik direktörü, Guardian gazetesine federasyondan farklı bir tespitte bulundu: "Çoğu futbolcu belirttiklerinden hayli yaşlılar, bu yüzden Zambiya ve Benin gibi takımların kondisyonuyla başa çıkamadılar." Aynı iddia, millî takımın eski doktoru tarafından da yinelenildi. 1994 Dünya Kupası'nda Uche, Finidi, Okocha, Amokachi, Olish gibi yıldız futbolcularıyla hava basan Nijerya'nın İtalya'yla oynadığı ikinci tur maçını hatırlayanlar, olayı bir de bu açıdan görecektir mutlaka. O maçta yaş ortalaması daha yüksek olması gereken İtalyanlar, öğle sıcağında oynanan, hem de 10 kişi kaldıkları ve adam başı dört kilo kaybettikleri maçta "Süper Kartallar"ı dilleri sarkana kadar koşturmuşlar ve uzatmada maçı kazanmışlardı. Bu yaş meselesi o zaman Afrika takımlarının kupa tecrübesizliğinin gölgesinde kaldı belki ama, Trinidad ve Tobago'daki 2001 U-17 Dünya Kupası'nda Fransa'nın gençleri Nijerya'nın "gençlerini" koşu anlamında sürklase edip 3-0 yenince gündeme gelmişti.

Bir de "genç" yaşta yitip giden fut-

bolcular silsilesi var. Bunların en meşhurlarından Phillip Osondu, 1987'de 17 Yaş Altı Dünya Şampiyonası'nda en iyi futbolcu seçilmiş, Belçika'nın Anderlecht takımı tarafından hemen transfer edilmiş, yaş meselesi belgelerdeki bir karışıklıkla şüpheli hâle gelince kariyerine hademe olarak devam etmek zorunda kalmıştı. Bir diğer meşhur, 2002 Dünya Kupası'nda İngiltere karşısında Nijerya formasını giyerek bu turnuvanın tarihindeki en genç üçüncü oyuncu olan "1985 doğumlu" Femi Opaunmi ise, kariyeri boyunca sadece altı uluslararası maç oynayabildi ve en fazla İsviçre'ye kadar gidebildi. Şimdi Nijerya'nın Shooting Stars FC takımında oynuyor.

İddialar, suçlamalar...

Nigerian Village Square internet sitesinde yazan George Onmonya, iddialarına geçen yıl Kayserispor'da forma giyen Julius Aghahowa ile başlıyor. Üç yıl önce yazdığı bir yazıda, şu anda resmî yaşı 28 olan ve Ukrayna'nın Shakhtar takımında oynayan Aghahowa için şöyle diyor Onmonya: "1999'da 20 Yaş Altı Dünya Kupası sırasında ben 23 yaşındaydım ve Bayero Üniversitesi'nde iddim. Nijerya takımı kampüste çalışıyordu ve hepsi benden büyüktü. Nijerya'da 'futbol yaşı' dediğiniz zaman herkes ne anlatmak istediğinizi bilir. (...) Suudi Arabistan'da 1989'daki Dünya Gençler Futbol Şampiyonası'nda oynayan Luís Figo hâlâ Inter'de oynuyor, ama bizim o turnuvadaki futbolcularımız şimdi emekli ve torun sahibi." 1999'da resmî yaşı 19 olan Aghahowa'nın daha o zamanlar bir polis çavuşu olduğunu, eşinin ise çoktan avukatlığa başlamış olduğunu söyleyenler var.

Bloglardaki çok sayıda iddiadan biri, 1998-99 sezonunda Samsunspor'da forma giymiş olan ve şu anda Yunanistan'da oynayan Wilson Oruma hakkındadır: "Oruma, 1993'te U-17 takımında oynadı. Ondan on yıl önce Oruma'nın kardeşi ilkokulda sınıf arkadaşımı ve 1993'te ben 18 yaşındaydım. Hesap edin... 1999'da U-21 takımının kalecisi olan Okoye keldi, üniversite mezunuydu ve kupadan çok önce baba olmuştu" diyor yorumun yazarı.

Bir diğer önemli spor yazarı, Segun

Odegbami, Nijerya U-17 takımının kalecisi için "Lemmy Isa 17 yaşındaysa, bükübabamın 30 olması gerek" diye yazıp hedef olduğunda yıl 1987ydi. Odegbami'nin iki yıl sonra yazar olarak Suudi Arabistan'daki U-17 Dünya Şampiyonası'nı izleyip Suudi Arabistan takımında oynayan 17 yaşındaki bir takım bıyıklı adamların Nijerya U-17 takımını dövdüğüne şahit olarak olayın aslında uluslararası bir skandal olduğunu fark etmesi de fazla uzun sürmedi. Suudi Arabistan o yıl kupayı kazanmış, ama bu şüpheli başarı FIFA'nın sonraki yıllarda işleri daha da sıkı tutmasına yol açmıştı. Yani dünya değişti, ama Nijerya aynı kaldı.

Nijerya ve FIFA'nın önlemleri

Yorumlar genelde Nijerya'da sahte belge almanın kolaylığı üzerine. İşin o kadar suyu çıkmış ki, şüpheli evraklar yüzünden vize talepleri reddedilenlerin itirazlarına, arkasına astığı sahte ölüm belgesini göstererek "derdini bana söylemeyin, ben zaten ölüyüm" diye cevap veren bir Britanya Konsolosluğu çalışanından

Everton menajeri David Moyes, oyuncusu Aiyegbeni'nin performansını değerlendirirken, "Henüz 25 yaşında, her ne kadar bu Nijerya 25'i olsa da. Yaşı gerçekten buysa, önünde iyi oynayacağı birkaç yıl daha var" demişti.

bahsediliyor. Bu kolaylık, futbolcuların dışarıdan takip edilmeyen Nijerya profesyonel liglerinde yıllarca top koşturduktan sonra yaş değiştirip, U-17, U-19, U-21 millî takımlarında oynayıp, "genç yetenek" olarak Avrupa takımlarına gidebilmelerini sağlıyor. Aracılar, aileler, menejerler, hatta mafya bu işten kârlı çıkıyor. Hileli belgelerle kazanılan turnuvaların (Nijerya kazandığı üç U-17 Dünya Kupası'yla Brezilya'yla beraber bu turnuvaların en başarılı takımı) ezilmiş ve kazıklanmış bir petrol ülkesi halkının gururunu okşaması da cabası.

Başarıdan nemalanırla bu işin aslında uzun vadede Nijerya futboluna zarar verdiğini görebilenlerin çetin savışı sürüyor. Bunun nasıl çarpık bir millî mesele olduğu, kepazelikleri ifşa edenlere "sizin yüzünüz-

den artık vize alamayacağız" diye kızan yorumlardan anlaşılabilir. Bu yüzden, yaş soruşturmasına maruz kalıp U-17 takımından uzaklaştırılan bir futbolcu sessiz sedasız U-19 takımına kaydırılabilir, olayların üstü örtülüyor, sonra on yılda yaşlanıp futbolu bırakan isimler gidip genç takımların başına geçiyor... du. Bundan birkaç yıl önce bir spor bakanı, A millî olduktan sonra gidip tekrar U-17 takımlarında oynayan futbolcuları eleştirmiş, bunu yasaklayan kuralları koymuştu. Ancak o görevden alınınca bu hikâye yeniden başladı. Ta ki, geçen ekimde Nijerya'da düzenlenen U-17 Dünya Kupası'na kadar.

FIFA'nın tarihinde ilk kez alınan bir kararla, Nijerya Federasyonu kupa öncesi tüm takımı teste tâbi tuttu. Bu test, bilekten yapılan ve sonuçları toplumda aynı yaşta olan insanlarla kıyaslayan bir kemik taramasıydı. Sonuçlar açıklanmadı, ama 16 oyuncu, Nijerya Futbol Federasyonu Başkanı'nın itirazlarına rağmen (ki kendisinin "MRI bu çocukların yaşlarını ailelerden daha mı iyi bilecek ki" şeklinde bir çıkışın öncesinde bu teste hile karıştırmak için doktorlara müdahale ettiğini iddia edenler de var) acilen kadro dışı kaldı. Başka kaynaklara göre ise, teste giren 36

futbolcunun sadece yedisi turnuvada oynayacak yaştaydı. (Aynı durum Gambiya için de söz konusuydu ve kadrodan 11 kişi dışarıda bırakıldı. Geriye dönük analizler, bundan önceki üç kupada oynayan tüm Afrikalı futbolcuların üçte birinin aslında söylenenden yaşı olduğunu ortaya çıkarttı.)

MRI ve X-Ray cihazlarının hata yapabileceği itirazında bulunanlara da hak verildi, ama en azından kâğıt üzerindeki yaşla cihazların söylediği arasında dört yıldan fazla fark olmaması gerektiğine kanaat getirildi. Bazılarına bu da yetme-

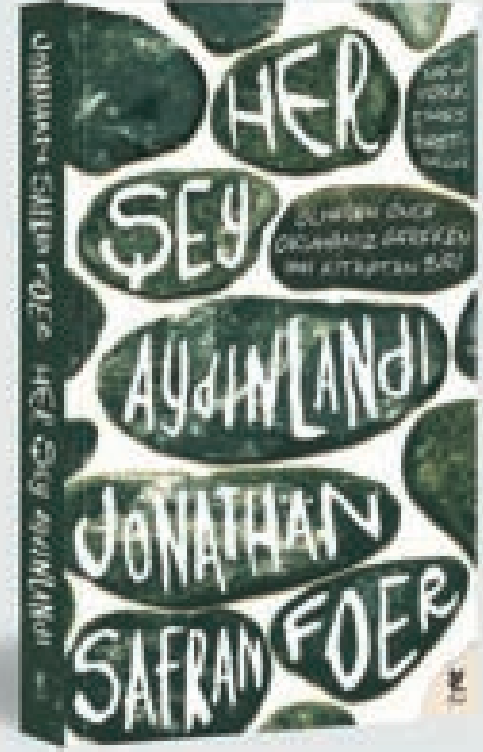
di. Nitekim son testten önce 16 yaşında olduğunu iddia eden bir oyuncunun kemik yaşı 26 çıktı. Oyuncunun ailesiyse bunu kabilelerinde kendilerine düşman olan ve oğullarının zengin olmasını istemeyen "bir takım güçlerin" komplosu olarak gördü. Öte yandan, Nijerya futbolunun bu şekilde ilerleyebileceğini öngörenler de pek haksız çıkmadı. Turnuvaya bir ay kala sil baştan yeniden oluşturulan Nijerya U-17 takımı kendi evinde yapılan bu kupada altı maç yenilmeyerek finale kadar çıktı ve İsviçre'ye 1-0 kaybedip ikinci oldu.

Doruk Yurdesin

17 yaşında İnter'de parlayan Obafemi Martins (solda) o vakit 20'li yaşlarının ortasıydı. Fenerbahçe'de iki sene oynadıktan sonra 1998'de Paris St. Germain'e giden Jay-Jay Okocha, kuvvetle muhtemel 25 değil, 35'likti. Yolu Kayseri'den Wigan Athletics'e uzanan Julius Aghahowa da (sağda), iddialara göre 40'ına merdiven dayamış durumda. Şu an Trabzon'da ikâmet eden Rigobert Song (üstte) ise kâğıt üzerinde 34 yaşında.

HAYAT DOLU VE GÜMBÜZ... MILAN KLUNDERA, PHILIP ROTH VE JAMES JOYCE ESINTİLERİ TAŞIYAN BİR ROMAN.
- THE TIMES LITERARY SUPPLEMENT

Çağdaş edebiyatın en etkileyici seslerinden Jonathan Safran Foer'den zaman, mekân ve hafıza üçgeninde şairane manevralar yapan, eğlenceli, dokunaklı, zekâ ve duygu dolu, çarpıcı bir roman: *Her Şey Aydınlandı*. Elinde solmuş bir fotoğraf ve kafaında sıra işaretleriyle yola koyulan genç bir adamın Avrupa'nın kalbinden Amerika'ya, dünyadan Ay'a, geçmişten güdümler, rüyalarından masallara, büyük aşklardan büyük savaşlara, karanlıktan aydınlığa uzanan yolculuğunun nefes kesen hikâyesi... Geçmişle bugünün iç içe geçtiği, birbirleriyle rekabet halindeki anılandıranlarla akıllardan kolay kolay silinmeyecek, çok sesli, çok katmanlı ve kesinlikle şifirli bir roman *Her Şey Aydınlandı*.

Foer'in tüm dünyada büyük ilgi gören bu ilk romanı; ilerlemek için geriye dönmek zorunda kalanlara ve geçmişinden kaçanlara, yapının pusu altında gürleyen muazzam gerçekleri arayanlara ve sırlarının gölgesinde yaşamaya çabalayanlara, düplerle gerçekleri birbirine karıştıranlara ve kalıpların içinde yapıyolunu olanlara, hayata ve hayatta kalmaya dair bir şimdiki zaman klasiği.

SIRADUŞI, IŞIL IŞIL VE DOKUNAKLI!
- SAN FRANCISCO CHRONICLE

KESİNLİKLE BİRİNCİ SINIR!
- NY TIMES

Ticari Hakkı, B. Blok, 3. Kat, 3. Kat - İstanbul
Tel: 0212 231 11 11 - Fax: 0212 231 11 11
www.herseyaydinladi.com

10 albüm

Chumbawamba ABCDEFG
Dinar Bandos Aya da Gidelim Osman
Goldfrapp Head First
Gorillaz Plastic Beach
Hayko Cepkin Sandık
Joanna Newsom Have One On Me
Magnetic Fields Realism
Massive Attack HeliGoland
Mehmet Çetin & Umut Akar Surêdar
Pamela Stil Zengini

5 şarkı

Bedük Electric Girl
Jimi Hendrix Valleys Of Neptune
Lady Gaga & Beyoncé Telephone
Ringo Starr Walk With You
Şevval Sam & Ayşenur Kolivar Senoz Kaydesi

ANIMAL COLLECTIVE "görsel albüm" olarak nitelendikleri "ODDSAC" filminin DVD'sini yaz ortasında yayınlayacak. Şu sıralar ABD'de bir takım salonlarda gösterilen film, hayli avangard ve deneysel bir popüler rock üreten ekibin müziği kadar tuhaf, söylenene göre.

JOHN LYDON'IN Sex Pistols'ın ardından kurduğu ve disko çağına yaraşır bir punk üreten şahane grubu Public Image Limited, ABD turnesine hazırlanıyor. Turneden elde edilen gelir, 1992'den bu yana göreceğimiz ilk PIL albümüne harcanacak.

MICHEL GONDRIY ve Björk, müzik tarihinin gördüğü en iyi ikililerden biri. Björk'ün müziğine Gondry'nin çektiği klipler dillere destanken, ortaklaşa üretecekleri bir deneysel film nasıl olur acaba? Gondry'nin dediğine göre, "bilimsel müzikal" olur, ancak müzelerle yakışır. Merakla bekliyoruz.

DAVID BYRNE - Fatboy Slim işbirliği "Here Lies Love" önümüzdeki ay yayınlanıyor. Bol konuklu albüm, Filipinlerin devrik first lady'si Imelda Marcos'a odaklanıyor. Byrne, St. Vincent'tan Annie Clark'le üzerinde çalıştıkları albümü yarınadıkları müjdesini de internet günlüğünden verdi.

LEE "SCRATCH" PERRY, en güzel yaşlanan reggae'cidir önermesine kimin itirazı olabilir? Kafası da kıyak, her daim çığır açıcı müziği de. Son albümü "Back In The Black Ark"ta yanında bu sefer gençler değil, ihtiyaç dostları var. Perry'nin '70'li yıllarına damga vuran Black Ark dönemindeki en iyi işlerini beraber yaptığı The Congos, bu albüm için yeniden bir araya geldi.

Kafalar karışık, tavır sağlam

Thee Silver Mt. Zion Memorial Orchestra / Kollaps Tradixionales (Constellation)

Vic Chesnutt'ı ABD sağlık sistemine kurban verdik, Godspeed You! Black Emperor da derin uykuda. SMZ artık müzikal bağımsızlığın tavizsiz etik anlayışını en dobra haliyle dillendiren bayrak taşıyıcısı. Yıllar SMZ'yi dingin bir orkestral-folk grubundan müzik dünyasında derin bir şekilde hissedilen düşünsel boşluğu doldurmaya gayret gösteren cesur ve özerk bir rock grubuna dönüştürdü. Onları bağluluk, gerçeklik gibi değerlere ve insanoğlunun özündeki iyiliğe adanmış, bu idealler peşinde verilen mücadelenin sinizmi yeneceği inancını taşıyan bir müzikal yolculuk. Hepimiz gibi, acımasız bir dünyada sebat etmeye çalışıyor, dişle tırnakla kazıyıp elde ettikleri bir umudu taşıyorlar. Folk müzisyenleri gibi bozgun anlarından esinlenen, ancak onların ötesine geçmeye çalışan bir müzikleri var; en hüzünlü şarkılarında bile bir manevî yükseliş inşa edip tünelin ucundaki ışığı işaret ediyorlar. "Tradixionales" bu bağlamdaki gelenekçi tavırlarının tezahürü. "Kollaps" ise geçtiğimiz bir buçuk senede yaşanan finansal çöküşün izdüşümü. Kapitalizmin tektipleştirici stratejilerine, kamusal alanların uğradığı şirket tecavüzlerine, savaşılar tepkililer, ancak kendilerini "politik" bir grup olarak da tanımlamıyorlar. Billy Bragg'ın aksine, odak noktaları yasama-yı etkilemek değil, zira onların da kafası karışık, dinleyenlerine salık verebilecekleri kati çözümler yok. SMZ yaşadığımız dünyanın karmakarışık olduğunun farkında sadece ve bu dünya değişecekse ancak insanlar bir şeyler yaparsa değişecek. SMZ'nin amacı da, beyin yıkamaktan ziyade, dinle-

yenlerini düşünmeye, haberdar olmaya ve boşvermişliklerini üzerlerinden atmaya sevk etmek...

"Kollaps Tradixionales", grubun sözel ifadenin ön plana kaydı tavrısal evrimi doğrultusunda enstrümantal müzikten kelimelere doğru izlediği yolun devamı; ikisi çokparçalı, dört ana eserden oluşuyor. Blues, folk, rock, caz ve orkestral öğelerin birbirine lehimlendiği, enstrümantasyonun yine ağırlıklı olduğu, ama mısralar arasında el yordamıyla yapılan keşifler biçiminde karşımıza çıktığı bir albüm. Cenaze ayinleri ve matemlerden sloganların atılıp yumrukların havaya kaldırıldığı bir his yelpazesinde gitar sarmallarını, yaylı girdaplarını ve üflemeli bandolarını alıştığımız punk tavırlarıyla katmanlaştırmış, en şarkı odaklı ve en çarpıcı albümlerinden birini yapmışlar...

Müzik doğrudan dünyayı değiştiremez belki ama, müzik tek tek insanları değiştirebilir. Ve tekrar söyleyelim, bu dünya değişecekse ancak insanlar bir şeyler yaparsa değişecek. **- Yiğit Atılğan**

Kara Tren: Mark Linkous & Jean Ferrat

Hani güzeldi hayat?

Demek sırada o varmış. Kaderi Vic Chesnutt'a benzerdi, beraber çalışmışlıkları da vardı. Ailesinin ekseriyeti gibi madenci olmak istemedi, müziğe bel bağladı. Kendisini 1995'ten bu yana Sparklehorse'un aslı -ve neredeyse tek-üyesi olarak tanırız. Yıllar yılı, derin Amerika'ya has bir lo-fi, indie rock üretti. Radiohead'le çıktığı bir turnede içtiği her şey o kadar birbirine karışmıştı ki, ölüme gidip geldi, saatlerce üzerine yığılıp kaldığı bacaklarını az daha kaybedecekti. Dönüşü Tom Waits'li, PJ Harvey'li "It's A Wonderful Life"la oldu. Bir başka büyük işbirliği, Danger Mouse ve David Lynch'le yaptığı "Dark Night Of The Soul" yayınlanmayı bekliyordu. O bekleyemedi, Tennessee'de kafasına sıkı.

Mark Linkous (9 Ekim 1962 - 6 Mart 2010)

Kızıl komünara veda

Jean Ferrat (26 Aralık 1930 - 13 Mart 2010)

Bir dostu yitirdik. Fransız şansonunun belki en güvenilir şahsiyetiydi. Babasını Auschwitz'te yitirmiş bir Yahudi çocuğuydu, o gün bugündür Direniş ruhunu elden bırakmadı. Angaje bir komünistti, ama Sovyet merkeziliğine bel bağlamadı. Prag Baharı'ndan Mayıs '68'e, zamanın belirleyici gelişmelerine sessiz kalmadı, feminist harekete ve ekolojistlere desteğini esirgemedi. '60'larda şöhrete kavuştu, büyük plak şirketleriyle mücadele etti, yıllarca sansüre maruz kaldı. Şansonun dört büyüğü arasında belki en çok Brassens'e yakındı. Yumuşak, umutlu bir söyleyişi vardı. Aragon şiirlerinin muhtemelen en iyi yorumcusuydu (hele 1971 tarihli albümü müthüştür). Uzun yıllardır yaşadığı kır komününde, Antraigues-sur-Volane'da ruhunu teslim etti.

CORINNE BAILEY RAE SAĞLAM DÖNDÜ

Terapi niyetine

2006'da çıkardığı ilk albümü, pek çok ödül kazanmış, listelerin tepelerine yerleşmişti. 22 yaşında evlendiği İskoç saksofoncu Jason Rae'yi iki sene önce kocasını kaybedince inzivaya çekildi. Corinne Bailey Rae'in ikinci albümü "The Sea", rock'a bulanmış soul'u, müthiş dengeli tansiyonuyla, son yılların en güzel albümlerinden. Uncut'ın sivri dilli röportajcısı Ben Marshall, bu güzel, genç, acılı melezi fazla sıkıştırmamış...

Yeni albümünüz "The Sea"yle, daha hafif bir sound'dan güçlü bir ruhsallığa sıçırıyorsunuz. Bu değişimin sebebi ne?

Corinne Bailey Rae: Pek çok şey. Bir defa, albüm üzerinde çalışırken hiç başka müzik dinlemedim. Evde oturup gitarımı tın gırdattım, bakalım ne çıkacak diye bekledim. Yıllar evvel bir Frida Kahlo sergisine

İkisi de, ama bebop da son derece devrimciydi. Cızı siyahların beyazları eğlendirmek için çaldığı bir müzik olmaktan çıkıp bir yüzleşme aracı haline getirdi. Aynı dönemlerde işin içine maddeler girdi ve algıyı dönüştürdüler. Bu, aynı zamanda, folkun siyah müziği sadece bir cangıl müziği, cinsellik dolu bir sound olarak görmek yerine, bu müziğin entelektüel niteliğini kavramaya başladığı dönem.

Gençliğinizde sık sık ırkçı tacizlere maruz kaldınız. Şimdi şöhrete erişmişken, size eziyet edenlere neler söylemek istersiniz?

Toplumda bunca şey değiştikten sonra neler hissettiklerini öğrenmek isterdim. Britanya gençliği arasında siyah kültürün neredeyse hâkim kültür haline gelişi karşısında neler hissettiklerini... Bu ülkede hayat siyah insanlar açısından gözle görülür ölçüde değişti. Ama eğer Asya kökenliyseniz, durum başka. Bu mânâda ırkçılar neredeyse komik bir haldeler, tutarlılık falan gözetmiyorlar, sınırları durmadan değişiyor. Bir ân geliyor ki Yahudilerden nefret ediyorlar, bir zaman sonra İrlandalı-

lardan, ya da Çingenelerden, siyahlardan... Ve şimdi hedeflerinde Asya kökenliler var.

Hayatınız boyunca yaptığınız en şiddet dolu şey neydi?

Okuldayken bir çocukla itiş kakış yapmıştık. Otomattan meşrubat alırken gelip kalcımı çimdiklemişti. Ben de patlattım tokadı, ağzıma geleni söyledim. Öyle çok kavgacı bir kişiliğim yoktur.

Kocanız Jason Rae öleli iki sene oluyor. Duygusal açıdan en yıkıcı tecrübelerinin sanatsal açıdan en gelişkin işlere sebep olduğunu düşünmek çok mu kaba bir ironi olur?

İroni meselesi değil de, belki bir gerekliliktir. O duygu yükünün bir yere kanalizasyon ması lâzım. Müzik bende terapi yerine geçti. Jason'ın ölümü olabilecek en delirici, korkunç şeydi, bu acıyı bir şekilde boşaltabilmiş olduğum için kendimi şanslı addediyorum.

Çeviren: M.E.

James Hawes

Türkçesi: Suğra Öncü

Kitaplarını okusun okumasın, herkes Kafka'yı tanır. Yaşadığı dönemde dehası şimdiki kadar anlaşılamamış bu adam, tarihin eşsiz karakterlerinden biridir. *Hayatınız Mahretmeden Önce Neden Kafka* Okumalısınız. Franz Kafka'nın gerçek kimliğini bütün çıplaklığıyla gözler önüne seren, başarılı bir çalışması.

Gustave Flaubert

Türkçesi: Bursak Zeybek

İmkânınız fakat tutkulu platonik bir aşkın tüm yaraları, ibadet haline gelmiş bilinçli bir yalnızlığın tüm buhranları, hem fiziken hem de ruhen gelişiminin tüm çalkantılarının iç içe geçtiği bir roman.

Klasik edebiyatın en etkili kalemlerinden biri olan Flaubert'in Türkçede ilk kez yayımlanan bu ilginçlik eseri, hem *Madam Bovary*'de zirve yapan yazınını hem de iç dünyasını anlamak için...

*SEL YAYINCILIK

halkkütüphaneleri@seleyayincilik.com www.seleyayincilik.com

Frida Kahlo'nun özgeçmişi korkunç derecede çetin ve zorlayıcı, ama Kahlo'nun bütün o dehşeti ve acıyı alıp güzel, ama aynı zamanda rahatsız edici bir şeye dönüştürme yeteneğini çok seviyorum.

gitmiştim, her nedense o geldi gözümün önüne. Özgeçmişi korkunç derecede çetin ve zorlayıcı, ama Kahlo'nun bütün o dehşeti ve acıyı alıp güzel, ama aynı zamanda rahatsız edici bir şeye dönüştürme yeteneğini çok seviyorum.

1979'da, The Specials grubunun, Thatcher iktidarının, "London Calling" albümünün, Irkçılığa Karşı Rock kampanyasının doğduğu yılda doğdunuz. O zamanlar müzik yapmayı ister miydiniz?

Güzel zamanlarmış, ama benim en sevdiğim dönem 1967-75 arasındır. Geçmişin müzikal dönemeçlerini düşününce, o zamanlar yaşasam olup biteni yakalar mıydım, hep merakla düşünürüm. Cazda bu soru gelir mesela aklıma. Bebop ilk çıktığında kulağıma çalınsa, hoşuma gider miydi? Yoksa "bu Çin müziğine benziyor" diyen tiplerden biri mi olurudum?

Hangisi daha devrimci bir müzik sizce: Soul mu, punk mı?

Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur. Buyrun buradan yakın! Galata Perform ve KargART'ın ortaklaşa düzenlediği Performans Günleri 2010, 18-30 Mart tarihlerinde performanslar, atölyeler, video gösterimleri, teorik sunum ve konserleri kapsayan içeriğiyle dikkat çekiyor. Disiplinlerarası ve disiplinler ötesi bir biçim olarak "performans"ın tiyatro ile ilişkisi, ayrıntıları, bu sanat formunun kavramsal dili üzerine odaklanılacak...

expressroll@gmail.com

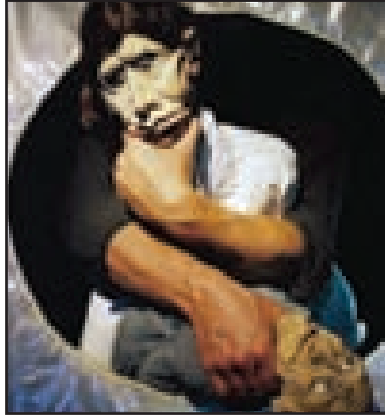
Kılavuz

Kadıköy Gitarcafe'de, 31 Mart 21:00'de Trio Tzane (yani, Trio Can) çalışıyor. Balkanlar'dan Karadeniz'e, Bulgarca, Yunanca, Türkçe, Sırpça, Makedonca polifonik halk şarkılarının hem asıllarına sadık hem nev-i şahslarına münhasır icrası Gül Hacer Toruk, Sandrine Monlezun ve Xanthoula Dakovanou'nun sesinden dillenecek. Sumru Ağırürüyen, Ayşenur Kolivar ve Yunanlı perküsyon sanatçısı Loukas Metaxas ile Ağırürüyen'in Birlikte Söyleyelim atölyesi, konuk kontenjanından. İletişim için: 0.216.348 60...

ses ve ışık gösterisi

Kukla İstanbul

21 Mart dünya kukla gününüz kutlu olsun! Almanya, Bulgaristan, Fransa, Hollanda, Japonya, Polonya ve Türkiye'den kukla tiyatrolarına ev sahipliği yapacak organizasyon 21-27 Mart arasında tertip ediliyor. 22 Mart'ta Fransız Kültür Merkezi'nde kukla estetiği ve yazarlığının tartışılacağı bir söyleşi var. Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde "Gölge Mask" oyununu, Taksim metro girişinde Asya kuklacılığının yüzlerini konu alan sergileri izleyeceğiz. Şehrin periferisinde, Sultanbeyli'de sokakta çalışan çocuklara yönelik, merkezi Paris'te bulunan Kukla Terapi Derneği tarafından yürütülecek atölye çalışması da programda. Festivalin ayrıntılarına www.istanbulkuklafestivali.org dan ulaşılıyor. 17. Uluslararası İstanbul Kukla Festivali'nin de yaklaştığını, mayısta şehri renklendireceğini duyuralım.

Nazan Öncel sahnede

Türkiye şarkıyazarlığına onun kattığı şahsiliği, vokabüler zenginliğini, okuyuştaki inandırıcılığı ve içtenliği, konu çeşitliliğini, netemeli toplumsal sorunlara el atışındaki cesaret potansiyelini çoklarında bulmak zor. '70'lerin sonlarından bugünlere bir uzun macera onunki, ama bir çırpıda sayabileceğimiz ("Göç", "Sokak Kızı", "Demir Leblebi", "Yan Yana Fotoğraf Çektirelim", "Hatırına Sustum"...) evlâdiyelik albümleri var. Gelin görün ki, sahnede izlemek her zaman nasip olmuyor. Bulunmaz nimet: Nazan Öncel, İskender Paydaş yönetimindeki orkestra eşliğinde 3 Nisan'da İşsanat'ın konuğu...

"Bölge"ye iki gösterim

İş kanununa bağlı özel statüyle, çevre ve gümrükle ilgili yükümlülüklerden muaf kılınarak sermayeyi cezbeden serbest bölgeler, ülkenin diğer kısımlarından fizikî olarak ayrılmış, ticarî, endüstriyel ve hizmet faaliyetlerinin yapıldığı mekânlar. Türkiye'deki bu bölgelerde kadın emeğinin niceliği ve çalışma koşulları konusundaki boşluğa kaynak teşkil eden bir belgeye imza atmış Güliz Sağlam ve Feryal Saygılıgil. İzmir, Antalya, Mersin, İstanbul ve Çorlu'da pek çok işçiyle görüşülerek çekilen "Bölge", 19 Mart ve 17 Nisan'da Pera Müzesi Sinema Salonu'nda. İlk gösterim günü akademisyen Yelda Yücel, belgeselde yer alan işçiler ve yönetmenlerin katılacağı panelde çalışma koşulları, beklen-tiler, umutlar, özlemler tartışılacak...

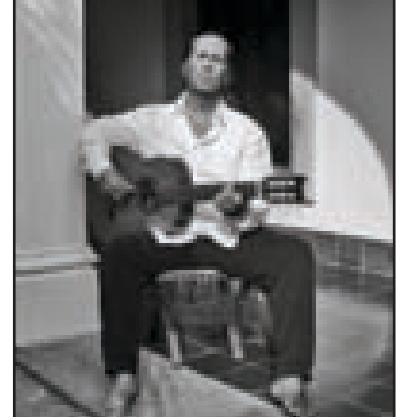

Birlikte Film Yapıyoruz

Anadolu Kültür ve Uluslararası Altın Kayısı Film Festivali (Ermenistan) öncülüğünde geçen yıl kurulan Ermenistan-Türkiye Sinema Platformu, siyasetin boğucu, çözüm üretmeyen dilini başka bir yaklaşımla kırmak üzere ortak yapıma uygun dört kısa film (kurmaca, belgesel ve animasyon) projesine maddî destek sağlayacak. Ermenistan'la ilgili bir film yapmak isteyenler, ortak yapıma uygun bir senaryo fikri olanlar, Ermenistan ve Türkiye'de kurulacak ortak bir ekip ile çalışmak isteyenler, 8 - 10 Nisan tarihleri arasında, İstanbul Film Festivali ile eşzamanlı düzenlenecek atölye çalışmasına başvurabilirler. Ne diyor Naomi Klein: "Bugün radikal olmak, komşunuzla ilişkinizden başlıyor."

Paco De Lucia, yine yeniden

"İstanbul'da kendimi evde hissediyorum. Doğunun insanlarıyla, Araplarla ilişkimizi düşününce buralara her gelişimde atalarımın vatanında olduğumu hayal ediyorum. Kanımda var, ne zaman buralarda ud çalan bir ihtiyara rastlasam, kendi öz dedemmiş hissine kapılıyorum" diye anlatmıştı Roll için teybimizi uzattığımızda. Chick Corea, John McLaughlin ve Al di Meola ile kotardığı yapıtlarla, sinema tarihine geçen müzikleriyle (Carlos Saura'nın "Carmen"i mesela) hafızalarda yer eden flamenko piri Paco de Lucia, heybesinde yepyeni şarkılarla çıktığı dünya turnesi kapsamında gedikli olduğu İstanbul sahnelerine bir kez daha düşüyor. 10 Nisan'da, Harbiye Cemal Remal Reşit Rey salonunda....

Ressam Hocalar

Mimar Sinan Üniversitesi'nin 127 yıllık birliğinde emeği geçen 85 sanatçı hocasının el emeği göz nuru eserlerinden oluşan, memleket resmine toplu bakış niteliğini haiz "Hoca Ressamlar, Ressam Hocalar Sergisi" seçkisi, 24 Nisan'a dek 4. Levent'teki Kibele Sanat Galerisi'nde... Kimler yok ki listede: Osman Hamdi Bey'den başlıyoruz, Halil Paşa, Ömer Adil, Mihri (Müşfik) Hanım, İbrahim Çallı, Namık İsmail, Avni Lifij, Cemal Tollu, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Adnan Çoker, Devrim Erbil, Özdemir Altan, Neşet Günel, Neşe Erdok diye uzuyor liste...

**TÜRKİYE ÜNİVERSİTE TARİHİ 3
DARÜLFÜNUN'DAN
ÜNİVERSİTEYE GEÇİŞ
TASFİYE VE YENİ KADROLAR
EMRE DÖLEN**

674 Sayfa, ISBN: 978-605-399-098-7

Türkiye Üniversite Tarihi serisinin üçüncü cildi olan kitap, Darülfünun'un tasfiyesinden başlayarak Albert Malche'in Raporu, Mülteci Alman Profesörlerin Gelişi ve Albert Einstein'ın Atatürk'e Mektubu gibi konuları ele alırken, bugünün üniversite sorunlarına da ışık tutuyor.

**SUSKUN VE YOKMUŞÇASINA
İSLÂM ORTADOĞU'SUNDA KÖLELİK BAĞLARI
EHUD R. TOLEDANO**

260 Sayfa, ISBN: 978-605-399-137-3

20. yüzyıla kadar olan zamanda, İslâm Ortadoğusu üzerinde odaklanan yazar, mahkeme kayıtları ve başka birincil kaynaklara dayanarak yaptığı araştırmada, ülkelerinden zorla koparılan Afrikalı ve Çerkesler hakkında yeni bilgileri ortaya çıkarıyor ve kölelik bağlarına orijinal bir perspektiften bakarak geleneksel efendi-köle tahakküm paradigmasından ayrılıyor

**BİR SİYASET FELSEFESİ
CUMHURİYETÇİ ÖZGÜRLÜK
AHU TUNÇEL**

403 Sayfa, ISBN: 978-605-399-141-0

Ahu Tunçel, cumhuriyetçi düşünce geleneğini çağdaş siyasal tartışmalar ışığında yeniden ele aldığı kitapta; liberal özgürlüğün tek özgürlük biçimi olarak sunulduğu günümüzde, cumhuriyetçi özgürlüğün soykütüğünün tartışılmasını, çağdaş özgürlük anlayışının genişlemesini ve derinleşmesini amaçlıyor.

**THE VIEW FROM THE MASTHEAD:
JOURNEY THROUGH DYSTOPIA
TOWARDS AN OPEN-ENDED UTOPIA
BÜLENT SOMAY**

229 Sayfa, ISBN: 978-605-399-140-3

Bülent Somay takes 'Utopia' as a theme (as well as a specific genre) occurring throughout history under a variety of literary forms and different contents. He offers a journey without an end, that is, a journey through dystopia towards an open-ended utopia. In that journey, utopia is located in the endless process of self-deconstruction.

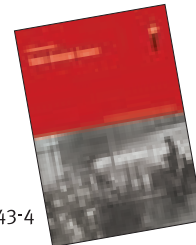

YENİ BASKI YAPAN KİTAPLAR

**6. BASKI
TÜRK DEVRİM TARİHİ
TOKTAMIŞ ATEŞ**

442 Sayfa, ISBN: 978-605-399-143-4

Toktamış Ateş'in yeni fiyatı ve boyutuyla hazırlanan ve birçok üniversitede ders kitabı olarak okutulan kitabı; tüm konuları dönemin fotoğrafları ve belgeleriyle sunuyor ve Türk Devrim Tarihini salt aktarmacı ve didaktik yöntemlerle değil, bilimsel, canlı, nesnel ve dünü bugüne bağlayan bir sistematiikle okura ulaştırıyor.

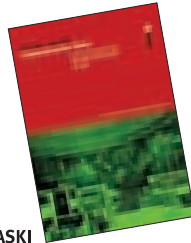
**3. BASKI
CUMHURİYETİN HARCİ 1
KÖKTENCİ MODERNİTENİN DOĞUŞU
İLHAN TEKELİ-SELİM İLKİN**

**2. BASKI
CUMHURİYETİN HARCİ 2
KÖKTENCİ MODERNİTENİN
EKONOMİK POLİTİKASININ GELİŞİMİ
İLHAN TEKELİ-SELİM İLKİN**

**2. BASKI
CUMHURİYETİN HARCİ 3
MODERNİTENİN ALTYAPISI OLUŞURKEN
İLHAN TEKELİ-SELİM İLKİN**

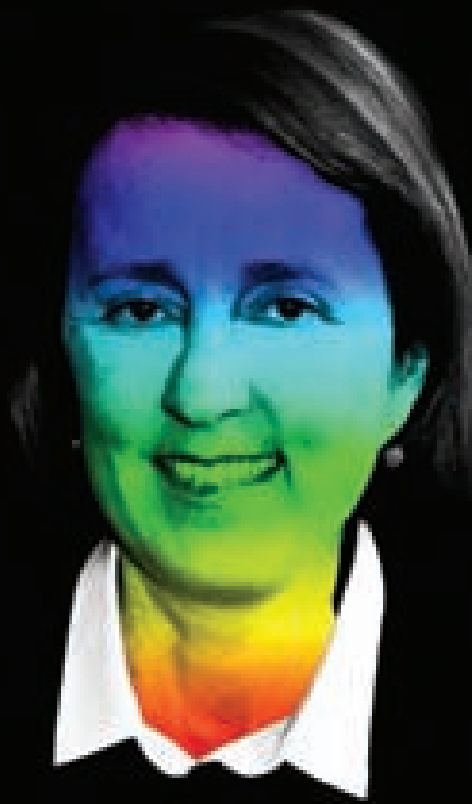

**4. BASKI
BİR KİMLİK PEŞİNDE TÜRKİYE
FEROZ AHMAD**

**2. BASKI
TEHCİR VE TAKTİL
DİVAN -ı HARBİ ÖRFİ ZABITLARI
İTTİHAD VE TERAKKİ'NİN YARGILANMASI
(1919-1922)
VAHAKN N. DADRİAN - TANER AKÇAM**

HASTASIYIZ!

A.K.Portre

(anti-pop)